

Людмила Скурда

О, Європо!

Київ
Освіта України
2019

УДК 821.161.2-1(081.2)
С42

Людмила Скирда
С42 *О, Європо!* / Скирда Людмила. — К. : Освіта України,
2019 — 460 с.

Книга відомої української поетеси Людмили Скирди «О, Європо!» являє собою своєрідний поетичний мікст віршів, присвячених різним європейським країнам. Це унікальне видання, погляд на Європу модерної поетеси, добре обізнаної з європейською культурою літературою, історією, мистецтвом, політикою тощо. На читача чекає заманлива подорож Австрією, Францією, Латвією, Італією, Іспанією та іншими країнами. Як завжди, це висока поезія, просякнута вишуканою емоційністю та глибокою інтелектуальністю.

ISBN 978-617-7480-39-5

УДК 821.161.2-1(081.2)
ББК 84(4Укр)-5я44

© Скирда Людмила, 2019

Неллія Кляйнберга
Член Парламентської Асамблеї Ради Європи

Дорогі друзі, у вас в руках нова книга віршів української поетеси Людмили Скирди, ім'я якої вже добре відоме в Європі. Її книги перекладені усіма офіційними мовами ООН, а це значить, що українську поетесу може читати увесь світ. Вона удостоєна європейської нагороди Золотої Медалі Данте Аліг'єрі.

«О, Європо!» — видання до певної міри унікальне і для України, і для ЄС. Не думаю, що колись і тут, і там з'являлись подібні книги. Я б порівняла ці вірші з канціонами провансальських трубадурів, які запліднили не лише поезію Середньовіччя, а й, безперечно, мали вплив на поезію Відродження. В чому секрет цієї вітальності? Лише в любові! Саме цей незнищенний дух пронизує книгу української поетеси від першого й до останнього рядка, надаючи їй поезії неабиякої транзиторності та універсальності. Це зачудований, позитивний погляд на світ, і в цьому сила книги. Чому саме позитивний? Тому, що основним рушієм та натхненником автора була Краса. Краса і як суто естетична категорія, і як певне етичне знання або ж відчуття, але не в дусі Сократа, який, як відомо, схилився до ототожнення прекрасного і корисного, а скоріше ближче до Платона, який трактував прекрасне як чуттєве задоволення, тобто все те, що радує, надихає, возносить, засліплює захватом.

З іншого боку, в книзі відчутні сильні гегельянські імпульси, оскільки для поетеси навдивовиж значущим залишається і світ мистецтва, «царство прекрасного» (Гегель), що будується або відроджується на ґрунті духа людини, певної чуттєвої видимості самої ідеї, а отже якоїсь вищої субстанції.

Але облишмо історично-філософські парадигми і повернемось до чудових текстів, присвячених сузір'ю європейських країн, в яких поетеси довелось жити, працювати, відпочивати, подорожувати тощо. Якщо окреслити тема-

тичне коло поезії в загальних рисах, то це буде мистецтво, історія, природа, архітектура, література і т. п. Жодної політики, побуту, потворного, важко пристрасного. Відчуття гармонії і рівноваги, спокою і радості, доброти і мудрості, захвату і глибоких знань пронизують цю книгу або, точніше, творять духовну атмосферу її. Це поезія зусубіч модерна, але водночас і позачасова, оскільки її предметом є світова культура, тобто субстанція безсмертна і вічна.

Людмила Скірда як культуролог у своїх численних статтях та інтерв'ю не раз намагалась відповісти на питання: що ж таке культура у житті народу, країни, людства? Адже у неї була абсолютно унікальна можливість порівнювати здобутки і західної, і східної цивілізацій — багато років вона жила в Японії і Китаї. Отож поетеса приходить до висновку про певну планетарну універсальність «механізмів» культури, яка скрізь і завжди є індикатором духовної спроможності і нації, і цивілізацій. Саме тому, незважаючи на те, що поетеса перебувала у найрозвинутіших країнах світу, не технократичний, а культурницький контекст цікавить її все глибше, і глибше, а це в результаті дозволяє почуватись вільно і органічно у європейському домі.

Австрія, Німеччина, Греція, Франція, Словаччина, Латвія, Болгарія, Грузія, Італія, Іспанія ... Якби мене запитали: чи є щось спільне в «генезисі» цих країн? Я відповіла — так, це величезний пієтет в ставленні до культури, плекання культури, обожнювання культури, віра у силу духовної величі людини. Адже суть західної цивілізації полягає у культурницькій експансії Еллади і Риму не лише на європейські простори, а й на землі Нового Світу. І сьогодні культурницькі «маркери» залишаються свого роду паролем гуманістичної ідентичності людства. Книга «О, Європо!» до певної міри ілюструє ці чародійні, невичерпні, неповторні енергії. Все в цій поезії дихає розважливою впевненістю у світлий і радісний день прийдешній, де стоять старовинні палаци і співають фонтани, квітнуть троянди і звучать оркестри, працюють музеї і спалахують театральні вогні, де панують гармонія і мир.

І тут я хотіла б сказати про Україну. Мені здається, що саме в Україні сьогодні відбуваються надзвичайно цікаві і плідні процеси концентрації життєтворчої духовної енергії, що втілюються і запліднюють усі сфери народного буття, пов'язані саме з культурою. Не помилюсь, коли скажу, що кожного чужинця не можуть не вражати чудові концерти і театральні вистави, яскраві вернісажі на Андріївському Узвозі і красиві народні свята. Все це свідчить про те, що йде поки що повільний, але неухильний рух України до Європи. Я впевнена, що зупинити його неможливо, а такі книги як «О, Європо!» безперечно сприяють його активізації. Тож, дорогі читачі, бажаю Вам цікавої і захоплюючої подорожі Європою.

*Медитації
біля Стефансдому*

Стефансдом

Францу Враніцькому

Святий Стефаній, висохлий, як моці,
Стоїть на цій міській ошатній площі
І думає: «Довколо суета...
Що не роби — вогнем печи, залізом,
А сатана сміється над карнизом —
Ні смерті не боїться, ні хреста».
Готичний розум визбирав трюїзми
І з них будує вбивчі силогізми,
Згідно яким — невдовзі згине світ.
Він вже гниє у твані насолоди.
Пощо йому духовнії висоти?
Пощо тужба про голод, недорід?
Цей дідуган, від часу почорнілий,
Мабуть, правий. Хтось обкарнав нам крила.
Як не штурмуєм чисті небеса,
Ніщо путяще з цього не виходить.
Ми повертаєм у свої городи,
Де миле все — троянди й дреза.
Де затишок, де голуби вуркочуть,
І де знак щастя — гнізда ластівочі,
Пиріг з грибами, молоде вино,
Пухке плече або рука надійна,
Де час тече повільно, супокійно,
Тече повз дім, повз ганок, повз вікно.
Старий Стефаній чорний від журби.
Він стільки бачив крові, сліз, ганьби,
Що мусив би співать хвалу достатку,
В якому перебува його народ.
А він усе повторює: «Mein Gott,
Помилуй праотців їх і нащадків».

Ангелина Скурда «О. Єврон!»

* * *

*Я молюсь в монастирському храмі,
Сяють кобальтом шість вітражів,
І виблискує золото на брамі,
І у храмі нема ні душі.*

*І наймення Святої Мадонни
Вилітає, мов птах, із грудей,
І звучать переливчасті дзвони,
І весна за порогом гряде.*

Мотив у стилі бароко

Палац Шенбрунн — вінець бароко.
Ця мова існувала доки
Ряснів монархіями світ.
Бо ті монархи у пенатах
Страх, як любили будувати,
Любили мармур і граніт.
І виник стиль цей еклектичний,
В нім все яскраве, все незвичне.
Європа ахнула і враз
Оті гірлянди з лоз і лілій
Обвили все, окрім Бастилії —
Вона лишилась без прикрас.
Ця хвиля запашина із півдня
Невдовзі досягнула Відня.
І Габсбургів похмурий дім
Перетворивсь на дивовижний,
Весь в алегоріях, як в піжмах,
Й крилатий, ніби Серафим,
Оцей палац, Шенбрунн прекрасний,
Що виник легко й своєчасно,
І ніби світові довів,
Що Відень є, і Відень буде,
Його врятує від огуди
Оце гніздов'я королів.
Ходім до голубої зали:
Тут відбувались карнавали —
Ці фрески пишні, ці дари,
Це займане багрянцем золото...
О, під'яремнії народи,
За все платили ви.
Платили ви і будували.
Ці мармуровії хорали

Тюділа Скурда «О. Європа!»

Во славу вам звучать.
Мад'яри, чехи, українці
На цім плацу, на цім гостинці
Під плитами лежать.
Та, мабуть, буде необачно
Промовить, ніби ти незрячий:
«Шенбрунн — це морок, зло».
Ні, це не так. Шенбрунн — то чудо,
Допоки є на світі люди,
Допоки є добро.

* * *

*Чорнота. Лиш зоря за Дунаєм.
Ми о цій таємничій порі
Вийдем в ніч і в полях проблукаєм
Аж до ранку. Коли косарі
Пропливають по груди в тумані
Й ніби тануть в тумані, мов спів.
Душу, наче підносить на длані
І землі, і краси, і віків.*

Тюдмила Скурда «О. Свирот!»

Троменад у Тратері

О, Пратер! Ах, Пратер! Зелений мій брате,
Франко і Олесь тут любили блукати.
При місяці яснім, у сяєві зірки
Тут музику слухав захоплений Рільке.
О, скільки минуло відтоді та досі
І музика знову, і знову тут осінь,
І серце, немов завмира на хвилину:
Спинись, озирнись і возрадуйсь, людино!
Це линуть до тебе крізь роки й сторіччя
Чужої душі запитання одвічні.
Хуткіше звільняйсь від німотних заков
І слово своє до нащадків промов.

Моцартіанський мотив

Йозефу Говрину

У зальцбурзькій фортеці на вершині,
З якої видно далі сині-сині
Озер дзеркальних й тихоплинних рік,
Стояли ми й, немов у піднебесі,
Прослухали оцю врочисту месу,
Задуману в далекий вік і рік.
Казкове місто ніби-то звучало,
Усі фронтони і усі портали
Співали славу сонячному дню.
Строкаті дирижаблі з високості
Спускалися, немов космічні гості.
Мені здавалось, часом, що я сню.
І докази намарності життя
В душі шукали ніби опертя.
«Ну хто ти є?» — питали іронічно
Оця краса, цей дивовижний світ,
Що вже існує міриади літ.
Я відказала: «Смертна ж бо, невічна».
Але за мить я вірила і знала,
Що ми єдині і моє начало
Десь тут, десь є, десь близько так, до дрожу.
І світ оцей живий і невмирущий
Любовію минутих і грядущих
Пресвітлих душ, що вірять в кару Божу.

Ангіла Скурда «О. Європа!»

Медитація з Фройдом

Під кленом осіннім я книгу про Фройда читала.
Довкола дві пави, дві пави довкола блукали.
І небо було, ні хмаринки — блакитно-бездонне,
І ніжну альтанку вінчала імперська корона.
У Відні давно вже нема ні принцес, ні кронпринців,
Але ці алеї, альтанки, фонтани усі ці
Належать комусь, кого звідси не чути й не видно.
І тільки душа пролітає, неначе лебідка.
Ідуть дідуся і гуляють старенькі бабусі.
Зі заздрістю й сумом на зераю птахів цих дивлюся.
І думаю, Боже, всі фройдівські психоневрози
На віденців схожі, неначе пирій на мімозу.
Професор прийшов у цей світ безсумнівно завчасно.
Побачив би він, як сьогодні вродило їх рясно
На нашій землі, у совітському грішному «раї»,
Старе і мале у мерзенних інстинктах конають.
Вже сонце пригріло. Малеча шугає по саду.
Ударили дзвони. Стефаній склика на пораду.
І віриш, що буде так нині, і буде вовіки.
Для нас — бідолах, це дива незбагненні й великі.
Живуть собі люди... ні мітингів, ні демонстрацій,
Ні черг, ні купонів, і жодних ілюзій, абстракцій
Про щастя майбутнє, про «землю горіхову» тощо.
Про те, що життя — це суцільна і каторжна проща.
Очима вбираю красу, що у парку панує,
І знаю, що нею свій біль я вгамую, втамую.
І вже відчуваю: тихесенько, ніби поволі
Наповнює душу чи світло, чи бажана воля.

* * *

*Gottweg в передгір'ї — то Божа дорога.
Ця назва пророча, і точна, і строга.
На світлій вершині, на древнім подвір'ї
Над світом удвох, мов птахи надвечірні.*

*Під нами Дунай — долини несклони,
Над нами небес золотаві вітрила.
І думаєш: горе отим, хто не знають,
Що небо і землю лиш храми єднають.*

*А поряд велична дзвіниця собору,
Якій не страшні ні Содом, ні Гоморра.
Як просто усе, як усе зрозуміло —
Є небо, земля і божественна сила.*

Тюдмила Скюдга «О. Святий!»

Тяємниця

Марку Перрину де Брішамбо

І прозвучала меса в Ліхтенталі.
Франц Шуберт — це ім'я летіло далі:
У Лінци і Граці, у Зальцбург і Тіроль.
І навіть у Венеції гер Піркер,
Як патріарх, благословив цю зірку,
І провістив найліпшу поміж доль.
Але юнак вже мудрим був на диво.
Він знав, що вдача слави вередлива,
Отож не слід за нею упадуть.
І він поклав — писати лиш для друзів.
О, як вони любили десь у лузі
Його «Журбу» тихенько заспівать.
Або поїхать у чарівний Грінцінг
І пити пунш всю ніч, щоб через вінця
Лилось вино і двиготіли стіни.
А вранці повернутися додому,
Немов якийсь напідпитку сірома,
І раптом написать «Salve Regina».
Так, то була правдива тяємниця:
«Він з сатаною дружить наодинці.
Це незбагненно! Звідки ця можуть?»
Доскіпувались, думали, гадали
І чорнороті зграйці, і фескали,
І різна інша людокаламуть.
«Такий талант і рівно нуль амбіцій» —
Французи дивувались і австрійці:
«Не хоче вийти навіть на поклон...»
Іще гримить оваціями театр,
А він уже шугнув у темний Пратер,
Вжива шампань, мадеру і озон.

До нього смерть прийшла по листопаді,
Були дерева голі і сукаті.
Прийшла зненацька, в тридцять з гаком літ.
Він все не вірив, жартував і кпинив,
Він був подібним на малу дитину.
Все шепотів у сні: «Salve Regina».
І тихо відійшов у інший світ.
Кажуть, в той рік гуляв скажений вітер,
Він сльози вмить з облич печальних витер,
А Шуберта пісням, мов крила дав.
І, мабуть, не було тоді оселі,
Де б не співали ті пісні веселі.
В них ожили його душа й талан.
У Відні свято. В старовиннім парку
Звучить оркестр. У пишних квітах арки.
Ми сидимо за столиком удвох.
Для нас лунає «Гімн Святого Духа».
Здається Всесвіт ці акорди слуха,
Цей дивовижний вічності пролог.

Було те давно...

Я хочу, щоб ти це побачила теж:
І площу, і вежу, найліпшу із веж,
Ялинку до неба у вогниках ніжних,
Під нею буддиста, чита Рамакрішну.
А ось де шотландець в спідниці картатій,
А далі чарівні дівчата патлаті.
Ще далі сміється юрба нескінченна.
Це дійство різдвяне. Це — Відень. Це — Вієнна.
А потім свій виступ почнуть фігуристи,
І вальс зазвучить новорічний, бо Крісмес.
Співа катеринка, хрустять марципани,
Все ніби знайоме і ніби незнане.
Це схоже на казку в дитинстві почуту.
Це схоже на казку! І ніби полуда
Світ застить буденний. Мене вже нема.
Є місто казкове, а в місті зима.
І я пригадала той вечір чудовий:
Ми йшли по бульвару повз браму собору,
Сніг падав і падав, й скрипів під ногами.
У світлі ліхтарнім світилася брама,
А сніжна завіса, немов сповивала
І дзвони з мосянжу, й камінні портали.
А потім заходили в теплу кімнату,
Яку не берусь нині я описати.
Це був Вавілон і уся комуналка,
Що діється там підглядала у шпарку.
Та й справді, там діялось щось таємниче,
Там каву варили, горіли там свічі.
І вірші ночами читали до ранку,
Що вкрай дратувало оту комуналку.
Які ми щасливі були й безтурботні.
Не вірилось, що наближається Кодня.

*Розтоптані долі, покраяні крила,
Та й тих, що вціліли — цінком молотили.
Сьогодні ми є. То ж на що нарікати?
Але в нас живе те перерване свято,
Що дух звеселяло, що нас гуртувало,
І стало початком, і стало началом.
Живе в нас ота недоспівана пісня.
І це вже назавжди, і нині, і прісно.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

* * *

Я перечитувала Рільке із «Книги прощ».
За вікнами шумів свавільно весняний дощ.
Холонув чай і пахло миртом, прокинувся кіт.
І не було між нами, вірте, ні верств, ні літ.

Колись в цей час збиравсь поет в далеку путь.
Йому забаглось інший край відкрити, збагнуть,
І брами Київ відчинив. Нехай цей гість
Нам принесе свою любов і добру вість.

Отак з'явилась «Книга прощ». Поет — дивак,
Над нашим містом він уздрів щасливий знак.
І я радію, мов дитя, хай пронесе
Над нами горе і біду. І вірю в це!

Краєвид з Біамбергу

Христині Куриці-Циммерман

На горі Біамберг
У зимовому лісі,
Мов казковий узор,
всі гілки заплелися.
І, неначе крізь сіть,
крізь перлинно-сріблисту,
Було видно Дунай
і на березі місто.
Порт, базар і собор,
і сади у міжгір'ї.
А над ними сніги,
наче турмани білі.
Ми удвох на горі.
Тут безлюддя і тиша.
Раптом що це? Газель
привітати нас вийшла.
А в кущах молодих
чи шипшини, чи глоду
Заспівали дрозди
на тепло, на погоду.
Ліс ожив, зазвучав,
розступилися хмари.
Нижній промінь упав
на могутні конари.
Ну а наша печаль,
мов пройшовши по грані,
Піднялась в небеса,
аби щезнуть в тумані.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

Самотність посеред зими

А в Україні мокрий сніг,
У Відні нескінченна мряка,
Померзли коні, а фіакри
Ніхто би зрушити не зміг.
Як сумно вигляда пейзаж
З талтого берега Дунаю,
Де юну фрейліну чекає
В алеї мармуровий паж,
Де сірий від дощу пале,
Збудований ще Фердинандом,
Уже не виглядає франтом
Йому ведеться, мабуть, зле.
Як гірко пережить свій час.
Нове й чуже життя довкола.
Лиш сонце встане золочоле
Вже натовпи народних мас,
Екскурсії, туристи, гам...
Ну а колись — Шопен і Шуберт
Звучали тут так ніжно й любо,
Ще й голоси прекрасних дам.
Колись на затишнім лужку
Англійський чай пили принцеси,
Дзвін порцеляни, тихі жести,
Сліди легкі на моріжку.
Колись у перлах і шовках
З'являлась тут сама крулівна,
Сама крулівна богорівна,
А нині — спомини і прах.
Самотність посеред зими
Не дай нам Бог, пізнать цю муку
Прощання з часом і розлуку
З усім, що так любили ми.

Трійця у монастирі Святий хрест

І я сказала: «Їдьмо в монастир».
Ти усміхнувся: «У який, кохана?»
У той, що між дубів, мов світла панна,
Стоїть смиренно на одній із гір.
О, та гора смарагдова була
Така привітна, ніби нас чекала.
Все сяяло — дерева і портали:
Вітали нас і квітка, і бджола.
Стара алея нас вела у двір,
В якому славний храм стоїть віками.
Ми обережно прочинили браму
І враз щось, ніби полонило зір.
Чи то були казкові вітражі,
Чи розписи, чи пурпурове золото,
Чи дивовижна скульпторів робота,
Чи те, що в храмі більше ні душі.
Ми зупинились вражені і в мить
Відчули як бентежно, полохливо
Душа, неначе розправляє крила
І ніби прагне в небеса злетіть.
І нас не стало, ніби й не було.
Ми розчинились у любові світлій
У цій глибокій, мовчазній молитві,
Що всіх єдна — людину і зело.

Тричіла Скурда «О. Святий»

Містерія у Пальменхаузі

Ернсту Дегаспері

Скляний намет оранжереї
Світився у кінці алеї,
Неначе храм чи місце прощ.
Щось фантастичне чи космічне,
(Метал і скло. Кінець сторіччя).
Вогнями сяяло крізь дощ.
«Оце і є наш Пальменхауз?» —
Спитала я і засміялась,
Бо легкість душу обняла.
Ти відповів, що так, напевно:
«Будівля ж бо є промінентна,
Мов острівець краси й тепла».
А за хвилину веремія:
Гертруда, Гарі і Марія,
Еліза, Олександр, Жерар.
Два режисери, три актриси,
Письменник знаний із Тунісу.
Гостей навала — шик і шарм.
Як виникла оця ідея
Про свято ув оранжереї —
Не знаю. То таємний жарт.
Вечеря між араукарій,
А ми усі, немов гербарій,
Де кожен — цінний експонат.
Довкола пальми, олеандри...
Неначе у далекі мандри,
Рушаємо по квітнику.
На орхідеї спить метелик...
Яка краса тремтлива, леле!
Зелений хоботок в пилку.
І мов у сні, за вечір тричі

Я бачила твоє обличчя
У різних ракурсах, але
Ти був далеко, недосяжний,
Пив капучино переважно
І почувався, мабуть, зле.
Та ось, мов прохолодний подув,
Мов диригент ступив на подіум,
Упала музика з небес.
І все змішалось: квіти й зорі,
Дерева, хмари, лиця й долі
Астрологів і поетес.
Ні, не змішалось, а з'єдналось
І вже навіки так зосталось
Летіти в безкінечну ніч.
Енергія добра й таланту.
Маленька зірка, жарт чи чар то,
Чи може спів, чи може клич?

Скарта

Бернхарду Тюркфельду

Прекрасний спорт — піти і загубитись.
І так, щоб цілий день не віднайтись.
Немов ураз від себе відректись
Й чужим життям сповна насолодитись.
Що це звучить так граціозно й ніжно?
Ах, не впізнали — Шуберта «Форель».
Її співа чарівний менестрель,
Маленький хлопчик, що торгує різним
На розі двох провулків мальовничих,
Де кожен дім, вікно чи навіть фриз
Немов зрослись, неначе сад сплелись,
І стиха гомонять собі про вічне.
О, ці провулки, цей камінний сад
Для вас приготували сто сюрпризів:
Птахи з Таїті, квіти із Тунісу,
Ну, а для мене — антикваріат.
Заходжу у підвальчик. Напівтьмяно.
Але я бачу — сяє в глибині,
Немов корал на океанськiм дні
Рушник гуцульський, мов кривава рана.
Він аж пашисть червоним, аж кричить,
Немов до мене руки простягає.
Він так боїться — може не впізнаю,
Лишу його навіки між лахміть.
В цей час до мене вийшов сам господар.
Ах, диво, наш земляк, Мордко зі Сколе.
Він так зрадів, о, він зрадів до болю
І запросив на каву до господи.
Ми піднялись на поверх вище. Тут,
У цій самотній холостяцькій хаті,
Старий сміявся й посилав прокляття

На всіх святих, що є, і що грядуть.
І він казав, якщо на світі щось
Було для нього справді найдорожче,
То це у Сколе празникова площа,
Де на Купала він зустрів когось,
Чиє ім'я не взнав, бо більш не бачив
«О, я вчинив, як дурень, необачно.
А бач, зустрітись знов не довелось.
І що воно за диво та любов?
Єдиний погляд, а допоки гріє.
І що воно за диво та надія?» —
Питав Мордко і поглядом холів.
Не гендював — віддав мені Мордко
Рушник гуцульський. Я була щаслива.
Несла його, як пташеня тремтливе,
А він горнувся до плеча мого.
Тепер скажіть, хіба я не права,
Що часом треба в місті загубитись.
Ходи за мною, мов чарівний витязь.
Я знаю втаємничені слова.

В словенській Бледі на горі

Каті Бох

Я на горі, пропахлій сонцем,
Поміж платанів і чинар,
Мов у прозорій оболонці,
Вдихаю не повітря — чар.

Цю вроду світу незбагненну,
Цю злагоду і благодать,
І це осяяння зелене,
Яке словами не назвуть.

А довкруги допоки зору
В туманах простори долин.
Яка далека путь нагору,
Здолав її — і ти один.

О, ця омріяна свобода,
Де ні змагань, ні ворогів,
Лиш Божа ласка — нагорода
І вітру молодого спів.

Ялинка в Альбертіні

Вітер лютий, вітер хижий,
Зовсім не різдвяний,
Гнув дерева, рвав манішки,
Полював за нами.
Ми втекли, мов два злочинці,
Шарпонули двері
Й опинились, вірте жінці,
В дивній галереї.
Серед зали, мов у рамі,
Світлосяйна зірка.
Там стояла ніжна пані —
Золота ялинка.
Все довкруг, немов звучало
Переливним дзвоном.
Розквітали, мов коралі,
Вогники червоно.
І дивилась так привітно
Молода ялиця,
Що було б напрочуд гірко
З нею не зустріться.
Я спитала: «Що віщує
Зустріч ця неждана?»
«Злагоду в душі і всує,
Й добру вість, кохана!»

Аноніма Скурда «О. Сврот!»

Героям слава!

Борису Ямінському

Стоїть самотня церква на горі
На згадку про звитяжців-українців,
Які здолали ордища чужинців
У праведній і безпощадній прі.

Оцій чудовій, весняній порі
Ми зупинились на старім гостинці,
І день, мов чаша, сповнена по вінця,
Дзвенів струною у бузковій млі.

І відкривався дивний краєвид
На місто, що пізнало стільки бід,
Допоки стало сильним і прекрасним.
О, Відне, пам'ятай про тих мужів,

Які прийшли на ці лани чужі,
Щоб врятувать Європу від напастей.

Роздум на весняній терасі

Георгію Силенку

*В свіжій золотій форзиції Відень тоне і тане.
Як я хочу спинитись і вдихнути духмяне
Зілля це великодне, цей чаруючий трунок.
Каже муж: «Не сьогодні. Гість чека з Камеруну».
А вікно ресторану теж у золотій форзиції.
Кожна пані тут пава, кожен пан — справжній лицар.
Діаманти і золото, конкуруючи грають,
А мені куш негордий, квіт форзиції сяє.
Непомічена вийду на терасу весняну.
Скоро крокуси зійдуть, гіацинти і кани.
А в селі наддніпрянськiм у біленькій сорочці
Між зеленого рясту млосно диха первоцвіт.
Я збагнула: доцільність наших дій не у слові.
Лиш в природі є спільність доброти і любові.
Таємнича, велична, ніжна і безсловесна.
Наш рятунок правічний, світло в душах чудесне.*

Людила Скурда «О. Святий»

* * *

На Великдень рано-вранці
Ми блукали в Тюркенишанці
Поміж грабів, поміж в'язів.
Мов природи вічні в'язні.

І світились в нетрях саду,
Як церковнії лампади,
Жовті крокуси весняні —
Злото мрій на Божій длані.

Я зітхнула: Світе ясний!
Нами править своєчасність.
Знову зацвіла калина,
Знов душа легка й безвинна.

* * *

Один мені казав, що я Кассандра,
Бо знаю все, що має статись завтра,
А другий, підозрілий, недовірливий,
Пробурмотів: «А ти — віщунка з вирію».
І третій пильно так на мене дивиться
І каже: «Знаєш все, премудра дівице».
Лиш ти, коханий, посміхнувся стиха
І мовив: «Ти любов моя і втіха».

Тюдмила Скюдга «О. Свротол»

* * *

У Відні осінь. Вкотре я дивлюсь
На цей провулок золотом залитий.
Каштани вчора визбирали діти,
Сьогодні листя підміта дідусь,
Подібний до грузинського кінто,
Він голосно наспівує куплети.
В кишенях від Макдональда пакети
А довгий ніс, мабуть, від Сірано.
Я посміхнусь йому, а він мені.
Оце і все, уся наша розмова.
Чому ж та пісня, ніби колискова,
Не раз мені звучатиме у сні?
Чому не треба фраз і навіть слів,
Аби двоє людей порозумілись?
Ми справжній мові досі не навчились,
Мові сердець, мові дерев й птахів.

* * *

*Плекать біду, немов дарунок,
Неначе Божий поцілунок,
Яка важка наука ця!
Бо любимо себе, та й годі,
Тому що сильний голос плоті
І страх нежданого кінця.
Ми у лабетах егоїзму
Душі готуєм справжню тризну,
Не хочем сплачувать борги.
Бо все-таки не ймемо віри
І створюєм собі кумирів —
Вони ж бо й перші вороги.
Невже і далі грішні люди
Не розумітимуть облуду,
В якій конаєм я і ти.
Вже ранок. За вікном світає.
О, де ти, праведність святая?
Прийди й навіки осіни!*

Тюдмила Скурда «О. Святий!»

Бал крізь сльозу

Гаральду Гардосу

Ми запрошені на карнавал.
Цілий тиждень Відень співав,
Танцював, реготав, лицедіав,
А сьогодні все стихило враз:
Арлекін, Сажотрус, Карабас
Залишили нам втіху й надію,
Що повернуться знову за рік,
І кортеж їх у безвісті зник.
Але друг наш гер Гардос — муж й тато —
У суботу продовжував свято.
Він просив нас люб'язно й сердечно,
Щоб приймали запрошення гречне,
Як того вимага етикет.
І додав: «Тут, на Віпплінгерштрассе
У мешканні подібнім на наше
Жив Франко, ваш великий поет».
Вечоріло. На Віпплінгерштрассе
Ми знайшли той будинок відразу.
Старовинний поважний фронтон,
Вікна, ніби вітрини на Рінгу,
Мабуть, видно сніги Земмерінгу,
Недосяжні й прекрасні, мов сон.
Ми заходили в пишну квартиру,
Де палали свічки, де горіли
Канделябри у стилі ампір,
Де було так багато народу,
А тому чий ти, звідки і хто ти,
Не цікавився жоден, повір.
Люди в масках... Принцеса салату —
В чудернацьких салаткових шатах
І зеленій перуці. Дива!

Поряд з нею правдиві пірати,
Їм би золото і срібло шукати,
Але де там, хмільна голова.
Тут були Дон Жуан, Коломбіна,
Котра мала оголену спину.
Чорт з рогами — не гірше химер,
Що пильнують славетні собори.
Ця кумедна кудлата потвора —
З'ясувалося — мільйонер.
Грала музика. Різні наїдки
Подавали «святі» кармелітки
У смиренних монашеських рясax.
Та як тільки вони обертались,
О, як весело гості сміялись,
Бо кокотки найвищого класу
Йшли під ритми тамтамів Тайті
І тіла їх були ледь прикриті.
Наш господар з'явився неждано
З елегантним сивіючим паном
І представив його, як годиться:
«Ваш колега, посол у Парижі,
Дуже любить Распутіна Гришу
І шука тих часів очевидців».
Мила пані, дружина послова,
Виглядала, їй-право, чудово
І подібна була на Данаю.
То ж промовила рівно по хвилі:
«Ваш костюм — це берізка Росії,
Ну а мій, то русалка Дунаю».
О, безвинні і лагідні жарти...
Шинка з Бельгії, фрукти з Суматри,
Незрівнянний угорський Токай,
І голландські шпалери на стінах...
Я ж промовила: «Ми з України...
За горами, тут поряд цей край».
«Україна?» — замислилась пані.
Це для неї було у тумані.
«Так! Шевченко, Франко і Дніпро,

Древня Русь, православ'я і Київ...»
Пані в розпачі і без надії
Обхопила руками чоло.
І тоді — тест останньої проби...
Я промовила слово «Чорнобиль».
Пані скрикнула, ніби дитя:
«О, Чорнобиль, о горе, о, бідні,
Взявся попелом квіт ваш у квітні,
Стала мертвою ваша земля...»
З карнавалу вертались додому
Ледь живі від прекрасної втоми —
Dolce vita, fantastische, dream,
Але ми, не погідні хорали,
Свій тягар у душі відчували
І були, мов розчавлені ним.
Той тягар — це якийсь катаклічний
Страх життя, що нас мучить одвічно,
Що забутись у сні не дає.
І цього найлютішого звіра
Не сховає ніяка порфіра
І ніяка рука не уб'є.
От і знову провіщення слово —
Чорна зірка, зоря полинова.

* * *

*Ми зайшли у провулок казковий.
Вів за руку мене, як дитя,
Мій сивіючий муж. О, любове,
Я навіки твоя. Я — твоя.*

*Пропливала зоря вечорова.
Ми не знали — куди й звідкіля.
Пригорнув до плеча, ніби мовив:
«Ти навіки моя. Ти — моя».*

Тюдмила Скурга «О. Європа!»

* * *

Я чула музику ві сні...
І світ народжувався з неї,
Неначе образ Галатеї,
Ставав реальним і міцним.
І я подумала, що ми,
Здолавши втому і знемогу,
Почуємо нарешті Бога
І видобудемось із пітьми.

Вілла Гермес

На віллі Гермес дивний парк, синій став.
Ця вілла, немов рятівний пароплав,
У бурях подружніх була, мов причалом,
Із мандрів далеких крулівну чекала.
І справді, пречистими росами вмита,
З'являлась вона, мов сама Афродита,
Чого їй, скажіть, бракувало у Відні?
Бали і концерти, обличчя привітні.
Пеани на честь молодії крулівни,
Любов і шаноба, бо ти богорівна.
Та юна дружина жила лиш чеканням,
Залишити Відень, втекти на світанні
До Риму, Танжеру, Тулузи чи Вільно.
І день той приходив, той ранок свавільний,
Коли виїздили карети із парку
І мчали шалено повз арки і замки.
Франц Йосип женився на дивній красуні.
Таку лиш зустрінеш на древній парсуні.
Мов квітка якась екзотична, південна,
Для двору лишалась вона незбагненна.
То вірші читає, то музику пише,
Малює, полює і вірить у Крішну.
Всесильний монарх, що тримав півЄвропи,
В подружнім альянсі грав роль Пенелопи.
Бо він місяцями чекав і тужив,
Тамуючи голод любові і гнів.
В одну із розлук, що була нескінченна,
Він віллу Гермес будував навіжено,
Бо вірив: у цю позолочену кліть
Дружину, мов пташку, зуміє закрити,
Але не вдалося, було невловиме
Те мрево солодке, те тіло любиме,
Та дика й співуча, близька і чужа,

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Палка й невсипуца жіноча душа.
Не стала ця вілла сімейним гніздечком,
Не зміг цісарівну узять під уздечку
Всеволодний монарх. І чарівна жона
Жила, як хотіла, для когось цвіла.
Я днями блукаю по тихому саду.
Тут все бездоганно — і ця колонада,
І ніжна альтанка, й сріблястий фонтан,
І цей безберегий за озером лан.
Не знаю, можливо я просто вразлива.
Але почуваюсь тут легко й щасливо.
І думаю, Боже, іронія долі,
Я гріюсь при світлі чужої любові.
А може й насправді, о, єресь святая,
Ніхто і ніщо не вмира й не зникає.

Діалог на вічну тему

«Я в юності перегоріла,
Відшаленіла, відлюбила
І більші душа не спалахне,
Не забринить, мов ніжна нота,
Щоб всі дрібні земні турботи
Ураз облишили мене».
Ти посміхаєшся скептично:
«Вогонь любові — то довічна
І чиста сила у душі.
Він не щезає, не зникає
І вирватись на світ бажає,
Мов ці весняні спориші».
«Але ж минає рік за роком.
Душа, немов у сні глибокім».
«О, ні, душа твоя не спить.
А вірить в диво неминуче
І знає, мудрий Ерот влучить,
У серці пісню воскресить».
За вікнами готелю Захер
Стоїть платан, неначе знахар,
Поміж платанів, мабуть, цар.
Такий могутній і крилатий,
Що годен площу всю сховати,
Від спеки врятувать задар.
Ми зупинились під платаном.
Ну що між нами? Ніц між нами...
Лиш хвиля злагоди. Лиш флер.
А може флірт? А може сон це?
Чи теплий промінь у віконці?
Гра загадкових ніжних сфер.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

* * *

Долина фьонів — вітрів південних,
То суцє горе для нас стражденних.
Безсонні ночі, зигзаги тиску,
Не знайдеш місце собі на ліжку,
І руки терпнуть, і оксамитна
Ця ніч бездонна, кінця не видно.

Та тільки сонце зійде над обрій
Ми станем дужі, легкі й хоробрі.
Зав'яжем вузол життя тугіше,
Про ніч безладну ні слова більше.
Дивись, дивуйся, ми ж діти раю.
І голос долі: «Не відцураюсь».

Флегія біля осіннього вікна

Підійшли до вікна
і застигли нараз перед ним.
Ти промовив:
«Останній листок облетів із тополі ...»
Це кінчається осінь, мій любий,
врочисто й поволі.
Так іде несходимим шляхом
молодий пілігрим,
Він у мандрах один,
цей міцний, загартований муж.
Тіло звикло до вітру,
а очі до пилу дороги.
Він долає і спрагу, і втому,
і скруту, й знемогу,
Але є ще душа,
що вола до людини чимдуж.
Ні з ким слова промовить
і хліба шматок розділить,
І нікому не скажеш:
«Кінчається осінь, мій любий».
Так, самотність для серця —
важка і немислима згуба,
Що приречений він до останку з собою носить.
І божественна хвиля
мене огорнула ураз,
Ніби води любові хлюпнули
на безміри суші.
Ми з тобою родинні
і Господом обрані душі.
Це кохання здолає
і простір, і космос, і час.
Не втомлюсь я дивитись
ув очі бездонні твої,

Тюдмила Скурда «О. Свобода»

Не втомлюсь відчувати щоби,
 мов наврочену свіжість,
Не втомлюсь дарувати тобі
 нерозтрачену ніжність
Й ревно дякуватъ Богу
 за всі Богом послані дні.
Вже кінчається осінь, мій любий,
 кінчається осінь. І я
Притулюсь до плеча
 і сховаюсь від зимньої стужі.
І побачу ві сні молоді
 зачудовані ружі.
Це надворі весна,
 і щасливо зітхнула земля.
Все минає колись,
 не минає лиш наша любов.
Все минає колись,
 не минає лиш злагода наша.
Так доп'ємо до денця
 цю повну божественну чашу,
Бо на грішній землі —
 це єдина основа з основ.

Знову дивний сон

Крістині Шенборн-Бухгейм

Тут вже чекають на Великдень,
Який невдовзі стріне Відень.
У писанках весняна гілка,
А на порозі мила жінка.
Тут вирішено всі проблеми.
Батьки — ласкаві, діти — чемні.
І навіть кіт (йому це личить)
Всміхається нам симпатично.
Такі чудесні бутерброди,
У вазах квіти, мед у сотах.
Вино червоне, аж гаряче...
Від захвату я ледь не плачу.
Господар виключно люб'язний
Мені сказав: «Я — хобі в'язень.
Люблю гортать старі альбоми —
Про наших предків світлий спомин».
Він народився у Толедо.
Сім'я й любов — життєве кредо.
Горить камін, палають свічі
Й з'являється щось таємниче.
Іде повільно, в супокої,
Проводить по чолю рукою
Й нашіптє так безневинно:
«Усе це сон. Ти спиш, дитино».

Тюдмила Скурда «О. Свирно!»

* * *

Я одягаю плащ і капелюх,
Я так боюсь осінніх завірюх,
Коли шугає листя навіжено.
Бо явище це миле і просте
Нагадує мені аутодафе,
А тиха площа — театральну сцену.

Та раптом все впокорилося і фьон
Лишає місто, ніби бастіон,
Скуйовджене, розбурхане, замерзле.
І сонце визирає з-понад хмар,
І осяває Рінг, на нім бульвар,
Невпевнено веде магічним жезлом.

Скінчилась драма. Сонячний фінал
Нам день спокійний, теплий віщував,
Я розгорнула віденську газету
За столиком маленького кафе,
Але усе не те, не те, не те.
Усе не те. Душа жадає лету.

* * *

*Ця вродлива земля, це диво
Не пускає мене від себе.
Я була тут така щаслива,
Я жила тут на сьомім небі.*

*Ти будив мене рано-вранці
Поцілунком легким, як мрево,
І світились на білій фіранці
Золотисті й брунатні дерева.*

*Кожен день починався як свято,
Що не може ніяк зупинитись
І весняні пташині рулади,
І духмяна п'янка полуниця.*

*І шалене бджолине гудіння,
І троянди святе світіння,
І веранда, мов човник дитячий,
Нас несла вдалечінь неначе.*

Ангеліна Скурда «О. Євроні!»

Прощання з літом

Я вдивляюсь востаннє
У далі бузкові,
У валізу ховаю
Суконки шовкові.
І зітхаю печально:
«Скінчилося літо,
Несамовите».
Доц сьогодні
Шумить аж із ночі,
Ще й фонтан
Плюскотить і плюскоче,
Все зливається в спів сумовитий
Де ти, літо?
Скоро човник останній
Відчалить,
Спорожніють наші
Причали,
Де сміялися ми,
Безтурботні, мов діти.
Слава літу!

* * *

Ця липа медвяна,
Старезне розкидисте древо.
Під нею жила я улітку,
Мов мавка, як мєва.
Під нею жила я,
Під нею й про неї писала,
Була вона дахом і домом,
А може й причалом.
Та якось уранці я глянула і оніміла,
Золочене листя, як вихор,
На північ летіло.
Вже голі стояли
В саду молоденькі черешні,
А вітер по саду шукав,
Мов непрошений вершник.
Так літо зненацька скінчилось
На теплім порозі.
Ну що тут поробиш?
Це осінь, це осінь, це осінь...
Та віри розпочато і хочеться несамовито
Нестримно писати про літо,
про літо,
про літо...

Тюдмила Скурда «О. Свєтло!»

* * *

Ми вибігли на теренкур.
Цей крос був сповнений тортур,
Бо комарі, як вража сила,
Над нами хмарою летіли.

Але прекрасним був наш ліс
В рожевих променях навкіс.
І річка, і луги за нею,
І ніжні водяні лілеї.

Ми зупинились ув альтанці.
Як славно тут, як свіжо вранці,
І ні душі, лиш хор пернатих:
Дуети, трелі і рулади.

Бурхливі смоли юних сосон
Так млосно пахнуть. Чисті роси
На листі сяють і рука
Твоя гаряча і легка.

Наодинці зі Шубертом

Шуберт нашіптує щось неземне,
В грубці вогонь догорає,
Вітер то стихне, то снігом вийне,
Пахне завареним чаєм.

Знать, що нікому ти зла не вчинив
І не подумав лихого.
Знать, що у тебе нема ворогів...
Ні, не буває такого.

Знову Гайдн

Повернемось до музики. Скажіть,
Чому сьогодні ви обрали Гайдна?
Ви мовчите. Якщо це справді тайна,
Зіграйте тайну чи прошепотіть.

Як світиться у сутінках рояль,
І пальці ніби світло розминають,
І музика зі світла воскресає,
Так воскресає з радості печаль.

Повернемось у музику. Лиш в ній
Віднайдемо прекрасного коріння.
Все з музики, всі наші воскресіння.
О, музико, поглинь мене, поглинь.

* * *

Чи думав князь Пюклер,
Створюючи ландшафтні парки,
Що через століття
Кожне дерево, якого
Торкалась рука його раба,
Стане пам'ятником?

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Досі рана

У долині Вахау, що обабіч Дунаю,
Є дорога кривава — од краю до краю.
З усієї Європи, від Кале до Алори
Нею звозили в'язнів на камінную гору.
Братство смертників — поряд фашистська гієна,
Існування на грані — уроче, стражденне,
Голод, холод, тортури, потім газові лазні...
З усієї Європи приїздять нині в'язні
В страхітливий концтабір, у Маутхаузен грішний.
Їх скликають сумління, совість, думи невтішні,
Очі ніби питають, мов пече їх провина.
Адже досі не знають: був то звір чи людина.

То війні

*Це місто Відень. Як врочиста меса,
Воно з руїн і попелу воскресло.
Зняло із вікон чорні запинала
І, мов струна небесна, зазвучало.
В обійми цих середньовічних вулиць
Знов Шуберт, Гайдн і Моцарт повернулись.
І під склепінням велетнів соборів
Озвавсь Бетховен, ніби голос долі.
І зацвіли каштани і платани,
І спалахнули квітники духмяно,
І голубий Дунай розправив крила,
У майбуття його душа летіла.*

Тюдмила Скюдга «О. Європа!»

Зі сфери енергій

*«Я тебе нікому не віддам,
Я тебе вкраду у самоти.
Десь ти поряд, за Дунаєм, там...
Досить тільки руку простягти».*

*Тим словам не вірила, але
В них ясніла весняна снага.
І щезало все нудне і зле,
І сміялась за вікном юга.*

*О, як мало треба у житті:
Магія дрібниць, душі азарт,
Чийсь ласкавий погляд на путі,
Дотик рук і спорожнілий сад.*

* * *

*Три імені, мов три камеї, —
Леліт. Лаура. Лорелея.*

Тюдмила Скурда «О. Свиромі!»

Сни про Україну

Найбільша радість — сни про Україну.
Ось річка Ятрань, далі степ, поля.
Я тут жила, коли була дитиною.
Це — материзна, це свята земля.

О, сон, як мить, як марево зникає.
Прокинешся — так сіро у вікні.
Дощ невгамовно й сумно накрапає.
Erzgerzogstrasse. Ти на чужині.

«Gusto» am Ring

Це місто — для насолоди.
Зайдімо в кафе навпроти.
Воно називається «Gusto».
У нім напівтьмяно і пусто.

Замовимо два капучино,
З вершками гірську малину
І втратим, не йметься віри,
У просторі орієнтири.

О, «Gusto», чарівний світе,
Тут можна душу зігріти,
Забути усе осоружне,
Бо поруч є ти, мій друже.

Отак, не промовивши й слова,
Ми розпочнемо розмову,
Щиру і нескінченну,
Про тебе, мій друже, про мене.

У сутінках світлі обличчя,
«Gusto» запалює свічі,
Вечір припав до шибки.
Звідки ця злагода, звідки?

Спрага весни

I

Ще сніг лежить. А вже фіалки
Виблискують неначе скалки
Сапфірові на моріжку.
Ще ластівки не прилетіли
Та вже в цвіту, вже білокрила
Магнолія серед бузку.
Весна холодна цього року,
Яксь напасниця жорстока —
То дощ, то вітер, то мороз...
Та вгамувать вони не можуть
Буяння молоді рожі
І мурахви веселий крос.
Прийшла пора. І перешкоди
Не годні зупинить природу,
Що наступає на фронтах.
І мить за миттю, крок за кроком
Сильнішають бадьорі соки
У стеблах, вітах і квітках.
І ми тепер разом з весною
Мандруєм ярмом-долиною,
Переліском, а чи ліском.
І відчуваєм, мов спросоння,
Яке безмежжя і осоння!
І верби, верби над ставком...
І все жагучіша потреба
Буть поряд з лугом, поряд з небом,
Не розлучатись ні на мить.
І пить оцю снагу душею,
І вірить, що в кінці алеї —
Початок, радість і блакить!

II

*О добрі вісті! Скоро скресне крига.
Відлига в місті й на душі відлига.
Неначе ми прорвались крізь облогу
Байдужості, зимової тривоги.*

*І почались метаморфози вічні,
Тепло і радість ув очах зустрічних.
Так ніби місто охопила змова
Тих, хто на щастя віднайшли підкову.*

*У склі вітрин, даруйте, що не звично,
Спалахують картини фантастичні,
Пливуть будинки і пливуть балкони,
Пливе на вікнах резеда червона.*

*Чи жартома, аж ні, скоріш, зі щемом
Я запитала: «Любий, попливемо?»
(Ми зупинились мовчки над рікою)
«— Так, попливем, але в ковчезі Ноя».*

День душі

В долині, мов на дні душі, між пишних гір
Бенедиктинці возвели цей монастир
Колони ніжні, вітражів розкішне тло.
Ясне склепіння, щоб увись звертать чоло.
Оті братове во хресті пасли овець,
І кожен був тут лісоруб, і кожен жнець.
Каменотес, співак, тесляр і будівник,
І кожен до молитви звик, й до праці звик.
Притулок надавали всім. Хто тут бував,
Не міг забуть казковий ліс і дивний став.
Тут навіть чисті небеса, ця голубінь,
Ніби волали до душі: «Спинись, спочинь».
Ми тут бродили між колон, як у діброві,
Легке повітря, тиша, лад, погідність в слові.
І відчуття — все, що було, лише предтеча
Про себе правди і, мабуть, до себе втечі.

Біль

*Коли була непросто все,
І слів не віднайти,
Ми промовляєм: «Господи,
Помилуй і прости».*

*І ніби світ світлішає
Без ламп і ліхтарів,
І біль втішає тишею,
І стихає наш гнів.*

Зима

Віденський стілець,
Веймарська тареля.
В сріблі Бог-отець.
От і вся оселя.

За вікном зима,
В час передвечірній,
Все в душі дріма,
Що рвалось у вирій.

І надходить сон,
І журба минає.
Голубий півтон
Десь за небокраєм.

Лаксембург

I

Ідеєю кінця просякнута наш хаос,
Душа тверда й мовчуца, як граніт.
Але стоїть цей парк. Усе що нам дісталось,
Від Габсбургів, що полоняли світ.

Гармонія краси. Ці затишні алеї
Довкруг озер, ці велетні дуби,
І липи, й кедрачі були за панацею
Від стресів чи гризот, чи може від журби.

Тремтить повітря, сяє сніг на вітах,
Камінні леви ревно стережуть
Маленький іподром, що марить літом
І скакунами, жвавими, мов ртуть.

І чується з далекої альтанки
Мелодія забута і легка,
Немов співуче видиво блука
За китицями сніжної фіранки.

І знову сніг, мов з рогу Альматей.
Замерзлий став, сліди від ковзанів.
Здається, летимо понад землею
І бачимо прекрасніший зі снів.

II

Галерея дерев, нескінченна й прекрасна алея,
Строгість стилю немов — це гекзаметр про Одіссея.

Темпоритм, ритмотемп — урочистий, ну, словом,
класичний.
Не біда, що нам шлях осяває ліхтар електричний.

Поміж лип і дубів нам трапляються яблуні й груші.
Хто жадав і любив тут блукали, рятуючи душі.

Лаксембургський палац... Таємниці під зорями Лева.
Досі їх бережуть мовчазні і могутні дерева.

Брейгель

Ожива Пітер Брейгель —
Це як марево, сон.
Став замерзлий і гребля,
І холодний півтон.

І здається, і віриш,
Що завмерли віки.
Ось де царствіє ліри —
Снігурі й ковзани.

Птах далекий кружляє,
При нозі вірний пес.
Ні, краса не минає!
Світ ще повен чудес!

Alte Donau

«Ми вже на верховині серця...»
Р.-М.Рільке

I

Це літо золотоплече,
Цей теплий, розлогий вечір,
Ця річка, застигла, мов люстро,
Не чули про межі Прокруста.
Їх велич така незглибима,
Їх спокій такий незворушний,
Що кожна життя хвилинка
Єднає зі Всесвітом душою.
І я прозріваю поволі,
Мене залишають болі,
Мене залишають гризоти
Ледве відчую дотик:
Гілочка барбарису...
Ніжно-рожево-сиза!
Боже, як мало треба
Втомленій жінці нині!
Небо і знову небо,
Сонце передосінне,
Сад у плодах достиглих,
Квітка на підвіконні,
А попід стріхою щиглик,
А понад стежкою сонях...

II

*Ми пливем у човні голубому
Повз чудесну, казкову діброву,
Повз дубовий смарагдовий гай.
А куди? Не питай, не питай...*

*Запах сіна, коріння, латаття,
Віти мертвих дерев вузлуваті
Виступають з води в срібних краплях,
А на них зачудовані чаплі.*

*А на кручах альтанки камінні,
Білосніжні аж білопінні,
А над ними могутні тополі,
Мов дозорці у чистому полі.*

*Небеса пурпурово-вечірні
Осявають ці заводи мирні,
І блаженство якесь нетутешне
Обіймає цей світ обережно.*

*Мов торкається Божа десниця
Наших лиць, аби їм засвітиться.
Я зітхаю щасливо й блаженно.
Як ти дивишся ніжно на мене!*

III

Дні дивовижні надійшли,
Збулася мрія наша.
Стоїть діброва довкруги,
Неначе повна чаша.

І я виходжу на балкон —
В тарелі стиглі груші.
О, літній, о, солодкий сон,
Що ще бажати мушу?

Мов люстро, голуба ріка,
Ні вітереця, ні хмарки,
І жодний подув не зляка
Бджолину тиху сварку.

На підвіконні голубім
Вже закипає кава.
І рідний голос кличе в дім
Привітно і ласкаво.

IV

*Я прокидаюсь. Куш рододендрону
Дивиться ніжно на мене знадвору.
О, лицар троянд, о, рожевий фламінго,
Як тобі рада ця сонна ще жінка.*

*І вибігаю на теплу терасу,
І потрапляю в обійми відразу
Квітів духмяних, китиць південних,
Що зачекались з ночі на мене.*

*Бо на всю ніч мене викрав коханий,
Ми повернулись тільки на ранок,
В зорянім полі ми проблукали,
Мов добрі духи, мєви чи лари.*

*І не промовили жодного слова,
Проте, це була найсолодша розмова,
З тих, що я чула на віку своєму,
Ні — не розмова, співи едему.*

— *Хто ж цей палкий, невситимий коханець?*
— *Муж мій, єдиний і перший обранець.*

V

Кінчався пляжний день і сонце, ніби м'яч,
Скотилося по схилах Каленбергу.
У душову зібралась ціла черга,
І нею керував якийсь діяч.

А після душу зимного, як сніг,
Гаряча кава на причалі білім
Серед півоній і холодних лілій
У прохолоді протягів нічних.

І профіль твій, і образи гори,
І, мов лялькові, соборові вежі,
Зливались у фіалковій пожежі
Вечірньо-загадковій пори.

На небі спалахнув Волосожар
І загадковим, ні, таємним змістом
Наповнилось це місце і це місто,
Що має свій принадний й давній чар.

«Так проминає щастя, так сліди
Змиває хвиля сіра й сумовита».
Ти усміхнувся: «То минає літо,
А щастя в наших душах назавжди».

VI

*І знову серпень в розпалі, і знов
Моя душа прогріта і зігріта,
А прохолодні протяги дібров,
Немов наркоз від «поцілунків» літа.*

*І ще Дунай. Я не натішусь ним.
Ріка повільна, а тому велична.
Занурюю у ніжність вод обличчя,
Немов з дороги вічний пілігрим.*

*На березі лунає вальс-бостон,
Гасають дітлахи — казкові гноми,
А я пливу. Яка солодка втома,
Неначе бачу феєричний сон.*

*Ні, я не звикну до цього життя.
Для нас воно лишиться незбагненним.
Ось рідні верби, поряд липи й клени,
А решта — все із сфери небуття.*

*Так не буває — мир і благодать,
А поряд, за горами — біль і горе.
Тут щось не те. І давить непокора,
І не дає в раю цім раюватьь.*

VII

Сядьмо поряд біля чаю,
Позабудьмо всі печалі,
Всі турботи, всі секрети
Утонімо в Амаретто.

Мій натомлений коханий,
Залікую твої рани,
Приголублю тебе словом,
Ніжним словом малиновим.

Що на світі найдорожче?
Цей весняний теплий дощик,
Твоя усмішка, мій світе,
Наша віра й наші діти.

Жодних слів не потребуєм.
Ми їх серцем знаєм й чуєм.
Так було, так є, й так буде —
Божа ласка й Боже чудо.

Спогад про сумну любов

*Маєрлінг — тайна, нерозгадана досі.
Монастир, святий хрест
І божественна осінь.
Ми йдемо, як завжди,
На могилу Вечери.
Повз злотаві дуби
У плащах гондольєрів,
Що по схилу гори
Таємничо й містично,
Мов пливуть крізь віки,
В безкінечне і вічне.
Ось і цвинтар старий.
Ось надгробок без золота.
А під ним спочивають
Кохання і врода.*

Nussgasse, 19

I

Ця вілла в дусі югендстилю,
Довкола квіти сині й білі
І справжній смерековий ліс
В рожевих променях навскіс.

Кущі троянд довкруг тераси,
Що, мов хмаринка, понад часом
Пливе собі у далечінь
І на землі лиша лиш тінь.

А я на ній складаю вірші
Про Кlostернойбург і Бад Ішль
І розумію, що Нусдорф
Мені послав Всевишній, Бог.

II

*Ви любите сад поливати,
Коли в надвечір'я густе
Вливаються запахи м'яти
Й усього, що квітне й росте?*

*Коли після денної спеки
Під зимним потоком води
Стають голубими смереки,
Стають золотими дуби.*

*І терпко самишит позіхає
І дужче красоля горить,
І сад обертається раєм,
В якому нам довго ще жить.*

III

Сосни стали наді мною,
Мов зійшлися хмари.
Сад наповнивсь тайною,
А чи, може, чаром.

І коли упала злива
На мої пенати,
Гадка зблиснула щаслива:
Схоже на Карпати.

Я збагнула тої миті
Істину високу —
В цім яснім, зеленім світі
Ми не одинокі.

IV

*Наш маленький амур,
Сіра постать з граніту,
Вийшов на теренкур
І спинивсь відпочити.*

*Між троянд, поміж віт,
Ніжних квітів жасмину
Він стоїть стільки літ —
Загадковий хлопчина.*

*Погляда вдалину,
Мов на когось чекає.
Я йому посміхнусь,
Я його привітаю.*

*Любий хлопчику мій,
Ти, мов янгол крилатий,
Охоронець надій,
Лицар вічного саду.*

V

І знову ранок. І мовчущий дуб
У вікна зазира, мов добрий геній.
Він стільки бачив радощів і згуб,
Чужі життя минали, мов на сцені.

А він дивився, думав і мовчав:
Мовляв, на цій землі ніщо не вічне.
А крона розросталася велично
Над часом, що між листям протікав.

Він знає все: як в'януть від журби,
Як молять Бога, як долають скруту,
Як бавлять немовлят і сіють смуту,
І гинуть у нерівній боротьбі.

І як кохають вірно, дalebі,
І як уміють шанувати друга,
Як важко, часом, перти свого плуга,
Допоки сил не вистачить тобі.

В нім стільки нагромадилось порад,
Він міг би нас навчити жить безгрішно
Не гірш, ніж богорівний Рамакрішна,
Чи той, хто кликав нас плекати сад.

Та він мовчить, бо знає, що душа,
Людська душа не чує мудрих істин,
Допоки не проходить шлях тернистий
По гострім лезі вічного ножа.

Отож, мовчить крислатий дідуган,
У вікна зазираючи щоранку.
Я відхиляю голубу фіранку
І потрапляю у зелений бран...

VI

Вивірки, птахи, комахи,
Навіть оси попід дахом —
Це моя компанія,
Фауна й гербарія.

Ці створіння ніжні й милі,
Ці троянди білі-білі —
Мій зелений парламент.
Ну а спікер-диригент —

Цей каштан старий й розлогий,
До якого всі дороги
Мого саду приведуть.
Він перстом вказує путь.

Мов державній персоні,
Ми досліджуєм закони
Саду й космогонії,
Аби жить в гармонії.

На засіданнях щоднини
Ми відшукуєм причини
Спек, дощів і завірюх,
Тож тренуєм розум й дух.

Отаке життя у мене
В цім парламенті зеленім.
Квіти, звірі і зірки —
Все на відстані руки.

VII

*Нарешті північний вітер
Спеку страшну приборкав.
Повеселішали квіти —
Петунія й майорка.*

*Троянди сьогодні ніжні,
Немов на початку літа,
І радо всміхається вишня
Плющами червоними вкрита.*

*Дрозди заливаються зранку,
І дятли взялись до роботи,
І я наварю бурачанки,
Бо завтра гряде субота.*

*А потім вмоцуюсь під каштаном
На мармуровім ослоні
І буду читать Хаяма
Поміж лілей і півоній.*

*Вірш про вино ширазьке,
Вірш про троянду білу,
Вірш про любов зненацька,
Котрої не зустріла.*

VIII

*І жести розпачу, і погляди кохання, і голос,
Сповнений тривоги й хвилювання,
Виразніші за вірші і слова,
За тисячі елегій і сонетів.*

*Оцей живий зв'язок,
Цей біорейтинг,
За мить нас переконує. Дива!*

*І загадка найбільша полягає
У тім, що мудре серце не вгадає,
Чому твій доторк обпіка плече?*

*Чому минають місяці і роки,
А пам'ять береже твій ніжний дотик
І згадує про нього ще і ще.*

IX

Троянди, троянди
 довкола веранди,
Осіннього саду
 сумні аксельбанти.
А поряд жоржини
 вздовж вогкого тину,
Неначе сузір'я
 топазів й рубінів.
Галявина айстр серед саду,
 а далі —
Злтавого листя
 невічні скрижалі
І сяйво лілей,
 і вогонь барбарису
Підсвічують сад
 трохи збоку і знизу.
Пейзаж досконалий.
 В нім царствує спокій,
Неначе в душі
 благородній й глибокій.

Роздум з песимістичним фіналом

Сходіть до Naturhistorisches Museum —
І ви позбудетесь будь-яких сумнівів,
Якщо вони вам колись допікали,
Щодо прогресу людства, доцільності
Цивілізації тощо.
Переконливість експозицій вражає,
А її наукова обґрунтованість
Не підлягає обговоренню.
Ось неоліт...
Які інстинкти задовольняла первісна людина
З перших своїх кроків:
Захист існування, вгамування голоду,
Прикрашання плоті...
Сокира, глечик, намисто — ось вони.
Сьогодні натомість сокири — ракети,
Натомість глечика — майсенська порцеляна,
Натомість намиста — прикраси від Фаберже.
Так чи не лишились ми homo erectus і досі?
Тож носимо наше минуле у наших душах.

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Роздум після обіду у Цього Екселенції пана Брауна

Поганий повар у американського посла,
Який пристрасно розповідає мені всі перипетії
І складності свого існування.
Виявляється, бідний шеф абсолютно не вміє
Готувати холодні супи.
Йому не вдаються суфле і парфе,
Він не має жодного уявлення
Про соус шатобріан і маринований фенхель.
— «Розумієте», — каже посол, — «ця людина
Позбавлена фантазії,
А про яку їжу можна говорити без натхнення,
Без пошуку, без поезії».
Що ж, Екселенція має рацію.
Він любить Вітмена і Басьо,
А ще гусячі ніжки, фаршировані базиліком.
Лобстерів Тормідор, малиновий мус з папайєю
І торт Естерхазі з мигдалем.
Одним словом, любить поезію...
Коли б він не любив Вітмена,
А любив лише гусячі ніжки,
Я б назвала його гурманом,
Але мушу вчинити обачніше і кажу:
«Ви — поет...»

Запитання, на які нема відповіді

Один щасливий, ніби птах —
Весь час в польоті.
А другий закінчив літа на ешафоті.
Той дослужив до орденів,
Онучи, діти...
А цей — перевертнем не вмів —
Як дикий вітер.
Один любив-перелюбив
Красунь найперших.
А другий замітав сліди —
Самотній вершник.
Той проживе в здоров'ї вік,
Гризот не знає.
А цей нещасний чоловік
Живцем конає.
І хто ж бо вищий смисл буття
Збагнуть зуміє?
Коли одним лиш каяття
І безнадія.
А другим змалку до сивин,
Мов по порядку:
І мудрий батько, й вірний син,
І рід достатку.

Дорога до Бога

Коли до Бога нас веде біда,
Коли душа в безвиході конає,
Прості слова нам сили повертають
І вже дорога не така крута.

Коли ж до Бога нас веде любов,
Уста твої не розверза молитва.
Не треба слів. Скінчилася гонитва —
Душа твоя звільнилась від заков.

Так буде...

*Я знову оживу. Я ще цвістиму.
Я зазвучу, мов геніальна рима.
Тебе здивую і здивую світ.
Я ще скажу свої слова пророчі.
І, може, це гіркі, безсонні ночі
Колись дадуть неповторимий цвіт.*

Роздум про пошуки істини

Юрію Костенку

Що таке політика?
Безкінечна гра сильних зі слабкими.
Гра кішки з мишкою,
І не більше...
Одні розставляють пастки,
Інші щосили намагаються в них не потрапити.
І так віками.
Ти не спиш ночами,
Твій мозок подібний на розпечений глек.
Думки варяться у нім,
Як ворожбитське зілля.
А раптом вдасться — і резолюція про Крим
Буде схвалена більшістю.
Адже здоровий глузд на твоєму боці
І елементарна логіка,
І поняття справедливості.
Але...
Ти знову забув, що в грі сильних зі слабкими
Передбачено лише один фінал —
Перемога сильних.

Справедливість торжествує

Анні Фрюман

Фрау Анна прожила з чоловіком
Тридцять шість років.
І коли він пішов до молодії, фрау Анна
Не заплакала, не заніміла.
Її душа враз зів'яла, ніби квітка троянди,
Коли пелюстки жовкнуть,
Потім стають сухими, мов папірус,
І врешті опадають, зберігаючи
Ледь вловимий аромат спеклого літа.
Так тривало десять років
Напівжиття, напівсмерті.
Десять довгих років небуття
У розкішному домі.
З бароковими меблями і старим живописом,
Де на кожному кроці
У венеціанських дзеркалах
Відбивався печальний погляд
Величезних очей,
Глибоких, мов дві могили.
Зараз чоловік Анни
Повільно вмирає від тяжкого інсульту,
А вона закохана в друга свого дитинства,
Як і тоді, п'ятдесят років тому,
Коли вони гасали на трофейних роверах,
По Нусдорфських серпантинах,
І з гори, з розгону вкочувались
У Дунай, заливаючись від реготу
І захлинаючись від щастя.
Вони не бачились п'ятдесят років.
І те, що відбувається з ними зараз —
Подібне на прекрасний сон.

Тюдмила Скурда «О. Свирно!»

Я чую, як дзвінко цокотять її підбори,
Як клацають двері срібного Мерседеса,
Як добродушно вуркоче мотор
І м'яко шурхотить гума коліс.
«Inciřit vřta pioga!» — сказав би великий Данте.
«Ні, — кажу я, — це продовжується доля».

Спомин про неймовірне

*Вчора фрау Анна
Подарувала мені букет білих лілей.
Мармурові квіти з неземним запахом.
І я раптом пригадала
Свій перший спектакль у театрі.
То була «Жізель» Адана.
Білі сільфіди ніби пропливали
Між пагорбів старого цвинтаря,
Тримаючи у руках
Жмутки білих квітів.
«Як зветься ці квіти?»—
Спитала я у мами.
«Лілеї...» — відповіла вона пошепки.
Спомин повернув мене у дитинство,
Над яким, мов ясне світило,
Сяяло мамине обличчя.
Невже це колись було зі мною?*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Трошання зі спекою

Що це?
Телетекст поздоровляє з останнім днем спеки.
Завтра температура падає
На десять ступнів.
Неймовірно! Та невже?
Городяни піднесено збуджені
І радісно передають звістку
Одне одному.
Ось і дзвоник від фрау Анни —
Вітає мене, тішиється...
О, людино!
Як тобі догодити?
Як виконати усі твої забаганки?
То ти прагнеши дощу,
То — сонця.
То гніваєшся, то радієши,
То смієшся, то плачеш,
То уїдлива, то байдужа,
То щедра, то скнара.
І так далі, і так без кінця.
Воістину важку ношу взяв
Господь на свої плечі:
Навчати... Навчати... Навчати...

«Алегорія живопису». Ян Вермейер

Я, так само, як і Сальвадор Далі обожаю «Алегорію живопису» Яна Вермера або Вермейера, як дехто вважає, та не в цьому суть. А суть у тому, що оці золотаво сині тони, це світло, що його випромінює полотно, нагадують мені повсякчас асисть Святої Софії Київської.

Певна, що якби художник жив в Україні 37-го року, то, безперечно, був би звинувачений в українському буржуазному націоналізмі, як звинуватили Миколу Зерова колись за «золотом цвяховану блакить».

Кажуть, що дівчина в блакитному зі золотим фоліантом і золотою трубою — це муза історії, яку митець хотів уславити. Не знаю, чи варто те, що переписується кожним новим поколінням під себе, славити. Я, як і Сальвадор Далі, історію важаю науково-фантастичним жанром літератури. Існує тільки плин часу.

Спогад про сесію

І. Композиція речей

Звідки я? Із югендстилю...
Він моє єство леліє,
Він мене ховає в квітах,
Не пускає з вами жити,

«Ти і ніжна, і химерна,
Ти Юнона і Мінерва,
І тобі, моя красуне,
Геть сучасність не пасує».

Так мені сказав балкон,
Оповитий у хітон
Дивовижних жалюзі:
«Не пуцу — і не проси».

Повернулась до кімнати,
В котрій свіжо пахла м'ята,
І дзеркала колосальні,
Прямокутні і овальні
Прикрашали інтер'єр

Майже вік. От і тепер
Все було настільки стильним,
Що здавалось неймовірним —
За вікном кінець століття
І вогні з неону світять.

Меблі Вагнера і Лосса
Час робили ледь відносним,
Наче нині й наче ні,
Ніби тут і мов у сні.

Я проводила рукою
По комоду у левкоях,
По фотелю у лілеях.
Ах, лілеї, на фотелі!

Канделябри Райнершмідта,
Градла вази в синіх квітах,
Щось капризне і раптове,
Фантастично-загадкове
В цих манірно-ніжних зламах
Порцеляни і металу.

Тут нема кутів прегострих,
Дім, немов овальний острів,
Де сплелися у букет
Двері, вікна і паркет.

І не бачу я дороги
В світ прагматиків жорстоких,
Де весільна НТР
Нищить поетичний флер.

Я залишусь у кімнаті,
Наче мудра Сарасваті,
І полину у нірвану,
Ревно роблячи асани.

А довкола тільки — тіль, —
Jugendstil чи югендстиль.

II. Альфонс Муха

«Слов'янський епос» —
плід душі і рук.
Він нагадав
Європі і моголам —
Є сила, котра гори переоре,
щоб вберегти свій
невгасимий дух!

III. Краса і любов

Ви чули про Клімта?
Не чули? О, горе!
Жінок малював він,
Одягнених в море.
Чарівні наяди з пухнастим волоссям...
Вони гіпнотично прекрасні і досі.
А ось і художник в античному хітоні.
Він схожий на грека із Фівів чи Трої.
Веслує човном, а в човні тонкостанна
Емілія Фльоге — муза й кохана.
Тоді, на початку сторіччя, у Відні
Всі знали цю пару, птахів цих досвітніх.
У світі, який вибухав щохвилини,
Любов їх була, ніби світло нетлінне.
Вони руйнували міщанські канони,
Носили прозорі спідниці й хітони,
Жили, мов на сцені, жили, ніби грали
І стиль цей чудний нарекли югендстале́м.
Минули роки, наче канули всує,
Та знову у Відні Клімт владарює.
На кожному кроці, на розі, за рогом,
Сміється крізь шибку Емілія Фльоге.
Вони повернулись, точніше — воскресли,
Жінки загадкові, наяди чудесні.
А з ними і майстер, подібний на грека.
Як бачим, дивився він досить далеко.
Він знав, що людині, цій зірці ранковій,
Найбільше бракує краси і любові.
Тому малював лиш прекрасні обличчя.
Їх світло було і палке, і незвичне.
Суцвіття кохання, нев'янучі квіти,
Так бачити вміє, хто вміє любити.
Мораль зрозуміла усім до кінця:
Любов і краса — ось прапервні миття.

Тюдмила Скурда «О. Свобода!»

IV. Ода модерну

Сецесія мила,
Примхлива, зваблива.
Два кольори має
Зелене і синє.
Зелений — земля...
Синій — небо і води...
Поля і моря,
І тепло, й прохолода.

Весь ранок блукаєм
По тихому саду...
Яка рівновага
Й душевна розрада
У липах старезних,
Платанах розлогих,
У вічній красі,
Подарованій Богом!

І красень-готель —
Це дитя югендстилю
В цім світі зеленім
Подібний рослині,
Що легко зрослася
Корінням з цим садом.
Ця єдність —
Найбільша модерну принада.

В нім так органічно
Сплелися навіки
І Захід, і Схід,
І мале, і велике.
Ось ірис японський,
Ось ніжний нарцис,

*Ось Муха, ось Вагнер,
Ось Клімт — екзерсис*

*Чогось надзвичайно
Легкого й живого.
Балкон і вікно,
І басейн, що за рогом.
О, тут у розкішному
Tertia Palace
Блукають павлини
Ліричні мов мелос,
Метал і бамбук,
Килими й вітражі,
І риби бронзові,
І срібні вужі.
І квіти, скрізь квіти,
Живі й мармурові —
Правдивий шедевр
Цей готель вінтеровий.*

*Нарешті ми разом...
І діти мої, неначе лілеї
В короні Землі!*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

V. В обіймах югендстилю

Прихована еротика югендстилю
Збуджує мене, мов палке дихання
Мужчини побіля самого вуха.
Куди не кинь оком, побачиш
Хтивий злам спраглої плоті.
Я відчуваю, як моє тіло
Стає гінким і слухняним,
Мов стебло водяної лілеї,
Як воно огортає тебе,
Вростає у тебе,
Перетворюється на мармуровий орнамент,
Точнісінько такий, як на фасаді
Славетного будинку по авеню Ваграм у Парижі.
Як пояснити ці спалахи підсвідомості?
Раптом бачу на своїй руці
Браслет Сари Бернар у вигляді
Змії, голова якої перетворюється
На химерну квітку.
Коштовність зроблено за ескізом
Альфонса Мухи,
«Слов'янський епос» якого
Ми відкривали для себе
Спеклого літа 1994 року
У маленькому австрійському містечку,
Що звалося Мельк.
Події мого життя
Переплітаються, як бачите,
Не менш винахідливо,
Ніж лінії на дрібничках
Чарльза Коршанна, хоч би на цій —
У вигляді жінки-метелика.
Точнісінько такі літають
На моєму портреті пензля

Віктора Зарецького,
Епікурейця і дивака,
Якого критики одностайно охрестили
Українським Клімтом.
Цей портрет купив
Швейцарський мільйонер пан Фель
І я ніколи більше його не побачу,
Хіба що якесь чудо!
Які злами, які піруети долі...
Ось гобелен Вільяма Морріса
У жовто-блакитних тонах.
На золотому тлі сині квіти —
Таке рідне...
Ось лампа Тіффані
У вигляді жіночого торса —
Тіло, що світить...
Яка метафора!
Ось меблі Віктора Хорти.
Гармонія затишку... Це образ щастя.
Чому я не сприймаю югендстиль
Як мистецтво,
Чому не можу абстрагуватись,
Поглянути збоку?
Тільки з ним,
Тільки в ньому,
Тільки разом.

Аноніма Скурда «О. Європа!»

Спогад про Відень

Це місто — шампанського бризки.
Воно недалеко тут, близько.
Воно, наче марево вічне,
За мною мандрує і кличе.
Я бранка його і обранка,
І віддана самарянка,
Бо ніжність і захват дитинний
Йому віддаю до краплини.
Це — серце Європи, це — серце.
Це — скерцо Європи, це — скерцо.
Це — нота висока і чиста.
Це — справді божественне місто!
Надихатись ним неможливо.
Воно, мов перлина, мінливе.
Не зможете ним надивитись
Крізь мрево каштанових китиць
Блукайте і денно, і нічно,
Але ці провулки, ці площі
Усі обійти вам не вдасться.
Вони безкічні, мов щастя,
Що душу мою обіймає,
Коли я зненацька згадаю
В Нусдорфі осінню дорогу
До церкви, а може, до Бога.

Аз те одічам

Софійська осінь

Радюю Раліну

Пора дощів. Смеркалось літо,
Втрачаючи буяння хист.
У цім згасанні був закритий
Від ока урочистий зміст.

І голі віти, повні чару,
Такі музичні ув імлі,
Немов гравюра Фудзівари
Відбились на вологім склі.

Лилась дорога золотисто,
Десть нипав велосипедист,
І місяць пропливав над містом,
Неначе тютюновий лист.

Сліпуча злива денно й ноцно,
Сад облетів, зів'яв Едем.
А площа розцвітала, площа
Цвіла під золотим дощем.

Не сум, а радість править нами,
Сердечність, а не слів полуда.
Того, хто відчиняє браму
Мені навстріч, я не забуду.

Минає день. Минула осінь.
Життя навдивовиж ясне.
Та раптом серце заголосить
За осінню, що не верне.

Щаніто у Таброво

*Та чорна ніч. І білий цирк.
З червоним колесом арени.
В ній щось від сцени і від скени,
Крізь неї жовтий промінь ліг.*

*І карнавальна суета,
І у циліндрі синім клоун,
Що нас віта своїм поклоном,
Й гімнаст, що ніби птах зліта,*

*І слоненя, і ведмежа,
І вальсу віхола знайома,
І відчуття — твоя душа
В дитинстві за горами, вдома.*

*І, спалахнувши в юнім герці,
Сміюсь з Болгарією в серці,
Сміюсь з народом чорнооким,
Бо сміх рятує від навроків.*

*...Я йшла віддаленим кварталом
У той імлістий час, коли
Раптово зазвучать могли
Консолі сонні і портали.*

*Коли на серці благовіст,
А місто голубе і чисте.
Неначе акварель кубіста,
Де колір — музика і зміст.*

Оптимістичний монолог

Панайоту Гіндеву

І я кажу: «Повернеться любов.
Ти біль здолав і сто вітрів зборов,
Дім збудував і дерево зростив,
Ти вмієш проти течії плисти,
Такий красивий, сильний чоловік,
А от біда — любові не зберіг.
Любов прийде, мов зірка спалахне.
Прокинешся — а в світі щось не те.
Щось відбулось, предивний коLOBiг,
Цвіте черешня, а довкола сніг.
Он пагін тамариску розцвіта,
З обличчям ніжним, ніби резеда.
Он резеда (тільніше придивись)
Подібна на безплотний тамариск.
А головне — повітря... Чуєш ти,
Звучить струна... Такої чистоти
Не знав ніхто й ніколи в цьому світі.
Славетні вірші й співи знамениті —
Ніщо не може порівнятись з нею:
Любові голос лине над землею.
Отож кажу: повернеться любов.
Любов прийде — кажу я знов і знов».

Доки ми живі

*Оцю безумну висоту польоту
Над світом, на очах всього народу,
(Таке бува хіба що уві сні),
Ми не забудем, доки ми живі.*

*Оті слова, що легко з уст злітали
І наче вибух душу розверзали,
Оті слова, що їм нема ціни,
Ми не забудем, доки ми живі.*

*І розставання строге, мов покута,
Ми не забудем, друже не забудем.
І осінь, що залякла на ріллі,
Залишмо в серці, доки ми живі.*

Тіло був Несебр...

I

О Боже, як зоря горіла
І гроно соком наливалось!
Нам дозволялось мати крила,
Нам все на світі дозволялось.

І ніч над нами нахилилась,
І цілувала у чоло,
І все пливло, все оберталось,
І повторитись не могло.

Вже ранок надимав вітрила.
О скільки змін у світі сталося!
Але ніщо не повторилось —
Лише кінчалось й починалось.

II

Як дивно сад цей виник на горі.
Він схожий був на снігову хмарину,
Котру спинили за якусь провину
Й прип'яли назавжди до скель Зугрі.

Як дім цей теплий виник поміж скель —
З вікном у небо й голубим балконом,
І виногроном на стіні червоним, —
Найкращий із усіх земних осель.

Між горами і небесами я
Спостерігала вічну часу плинність.
Скотилась в ніч наморена земля —
А вже світанку золота дитинність.

Ще юності в тобі живий стрибок
Над прірвою, над вогнищем любові.
Вже обережніше лаштуєш крок,
І тихше голос доли а чи крові.

Ще в пам'яті безпомічність крила,
Падіння страх, образи лють безсила.
А нині я лечу. Я всіх простила.
О славна путь, що сили нам дала.

III

Вологий пірс. Біля причалу човен.
Сріблисте море, наче у Сіслея.
На березі різкий пташиний голін
І тиха кипарисова алея.

Я так люблю гіркавий запах кави,
Що проплива в повітрі вечоровім,
І пароплавів ляскання іржаве,
І тишу цю, що не назвати словом.

Над бухтою скелясто злітає
Рожева чайка. Мить — і сонце сяде.
Таємна сила знов не відпускає,
Яка ж вона солодка, ця принада.

Яка ж вона чіпка й невідворотна,
А може, і довіку незбагненна,
Хоч кожну квітку, і пташину кожну,
І кожний куц я знаю поіменно.

IV

*Готичний дім. Пустельний пляж.
І тиші розпростерті крила.
Мене хвилює цей пейзаж,
Мов голос твій і твоє тіло.*

*Безвітряно. Цвіте лоза.
Ще мить — і в дім пролетиться світло.
Таке високе, чисте й світле,
Що ти б сказав: «Це — небеса!»*

V

Будем слухати небо і ніч,
Куц жоржини і сутінки дому,
Допоможем дощу молодому,
Що до нас посилає свій клич.

Хай проллється між стебел і віт,
Хай промовить гроза своє слово,
Хай душа вирушає на лови
Див земних. О над світом політ!

Як перлинна дощу чистота
Огорта твоє рідне обличчя,
Як природа говорить велично,
Нас в щасливих дітей оберта.

Злива музики лине навстріч.
Як звучить незбагненно й крилато
Ця стежина у зарості м'яти!
Будем слухати небо і ніч...

VI

Той липень зник, неначе сон,
Нам залишив це вміння
Співати пісню в унісон
Під голубим склепінням.

Нашіптувать легкі слова —
Колиска, каравела.
І відчувать: в тобі жива
Снага весла весела.

О, легковажність — в шал пірнать,
Летить між хвиль зі скелі,
І виринать, і завмирать
На голубій тарелі.

Чи не безумство: заплисти
У шторм — це виклик долі.
І знать, що переможеш ти
В нерівному двобої...

Там в парку музика цвіла,
Мов китиці жасминні.
Співачка в білому була,
А музикант — у синім.

Одвіку не палав маяк
Так гаряче, так ясно.
І віщував нам зодіак
Життя легке й прекрасне.

«Млечний бар»

Радій, мій друже, Радой Ралін!
Ти тут кумір. тебе впізнали!
Неси офіру на віктар.
Як шаленіє «Млечний бар»!
А потім ти читаєш вірші
І геть нові і найстаріші.
І тепло так, і так сердечно
У цім богемним барі млечнім.
І ця розкутість, ця напруга
Очей фаюмських мого друга,
(Як можна це переповісти,
Не втративши ні щенту змісту),
Щось більше за слова визнання.
Це неминуче ,ніч остання
У цьому місті, цій столиці...
Колись вона мені наснитъся,
А доки мій казковий сон
Не зна ні меж, ні перепон.

*І знову
Рейн осінній*

Три сонети

I

І знову Рейн осінній. Знову осінь.
Злотаві лози вкрили береги.
Плоди їх додаватимуть снаги
В сльотаві дні зимові, безголові.

А поки світить осінь і возносить
Тебе на крилах радості й жаги
Кудись, де сяйво Божої руки
Вказує путь новий, незнаний досі.

Як славно розгортать пергамент долі,
Книгу життя прочитувать поволі,
Найцікавішу книгу поміж книг.

І дякувати Богу й розуміти:
Оця долина, ці осінні квіти
В житті твоїм — не випадковий збіг.

II

*Спадає лист і килим золотий
Вкриває сад невпинно і поволі.
Зів'яли айстри, відцвіла красоля
І відлітає птаство. А куди?*

*О, неідробна царственність ходи!
О, ці тони злтаво-пурпурові!
Гряде врочисто осінь. А у полі
Все дужчають нувориші-вітри.*

*Ще кілька днів і здує цю красу,
Неначе порошинку навісну.
Осиротіє сад і поле згасне.*

*Усе замре в передчутті зими.
Лиш ти і я, точніше, тільки ми
Це проминання назвемо прекрасним.*

III

Проводили week-end на Тітізеє.
Це озеро в долині гір. Воно
Прекрасне, наче мозельське вино,
І голубе, мов очі Лореліі.

По золотій каштановій алеї
Ми йшли повз ресторани й казино.
І це здавалось феєричним сном,
Побаченим очима — не душею.

Ну, а душа на березі Сули
Сховалась від хвали і від хули.
Їй добре там і затишно, і світло.

Яка коротка втеча ця, але
Вона дає душі безцінне, те,
Що може дати земля, мов мати рідна.

Осінній ранок у ритмі блюз

Крістині Єтце

Над Рейном осінь, осінь проплива.
Розкішні вілли в золотім серпанку.
Жіноча постать на самотнім ганку
І далина, безкрая далина.

Причалив катер до старого пірсу,
Звучить фокстрот часів Маріки Рьокк,
Прокалатав з морозивом візок.
Початок ранку і початок дійства.

Що день новий на крилах принесе?
Які щедроти і які турботи?
Сьогодні понеділок. До суботи
Ще ціла вічність, ціла вічність ще...

На березі панує дивний ритм.
Розважливо, повільно, неквапливо
Тут шпацирує час і я щасливо
За ним спостерігаю стільки літ.

І думаю: час не страшний мені.
Ми з ним, мов рідні, знаємось з півслова.
Вода тече і гомонить діброва.
І буде так в усі грядущі дні.

Тюдмила Скурда «О. Єтце»

Нічні візії по дорозі до замку Санкт Гоар

Анні Галі Горбач

О, Бахарах, трояндо «Баккара»!
Ця незрівнянна осені пора
В тобі звучить, мов нота, ніжно й лунко.
Вино духмяне з рейнської лози
Прозоріше від чистої сльози,
П'янкіше від любовного цілунку.

Це Altes Haus... Шість сторіч тому
Він пережив чужинців і чуму,
Бо має вік поважний і урочий.
Ось на фронтоні дата, мов табло.
Годинник б'є і не спинить його.
Та Altes Haus знає про це не хоче.

О, Бахарах! Ці чари бокара
Ми підіймаєм за твої жнива.
Рікою ллються вина золотаві.
Herbstfest, Herbstfest спускається з гори,
Попереду колона дітвори,
Ну а позаду — сонячна заграва.

І у старому замку Санкт Гоар,
Коли з'явивсь між хмар Волосожар,
Ми втомлені й щасливі споглядали
Ніч понад Рейном, мов летіли в ніч,
А башти й вежі лицарських сторіч
Довкруг, мов древні ідоли стояли.

*Осінні ночі для любові й віршів
Пасують над усе на світі. Більше
Подібного не трапиться в житті,
Але на те воно й життя, щоб знову
Якось магічна сила невідома
Нас повернула у прожиті дні.*

Тюдмила Скурда «О. Свентові»

Роздуми про радість і печаль

Еммі Андієвській

I

Ми Баха слухали в соборі,
Гула надворі хуртовина,
А ми, немов одна родина,
Були тривожні і суворі.

Це був такий незвичний Бах,
Напружений і аскетичний,
Він говорив: «Життя — не вічне,
Не бійтесь перейти у прах».

Я знала опус цей про те,
Що ми всесильні і безсмертні.
Чому ж сьогодні я уперто
Не бачу дерева, що цвіте.

Звучав орган і падав сніг.
А може, то в мені звучала
Струна великої печалі
І Бах її не переміг.

II

Іванові Кошелівцю

*Це трапилось в осінню ніч, коли
На берег з гір сповзала прохолода,
І вітер здичавілий дув зі сходу,
І олені в гірських лісах гули.*

*Я загасила на столі свічу,
В ту ж мить у вікнах засвітилось небо.
І місяць, ніби з колісниці Феба,
Розлив довкола променів парчу.*

*Я зрозуміла: це уроча ніч,
Бо сяючі на чорному скрижали
Нагадують про те, що для печалі
Немає місця в світі — ось в чім річ.*

*Лиш радість подарує нам політ,
Всесильність думки, і безмежність духу,
І точність зору, і чутливість слуху...
Лиш радість, друже, — шлях від себе в світ.*

Тюдмила Скурда «О. Свентові»

Легії з берегів Рейну

I

Ми дожили до осені.
Невже ж минуло літо?
Те літо, що і досі ним
Я нібито зігріта.

Коли ти, мов просякнута,
Самшитом і жасмином,
Коли на серці злагода
І ніжна, і дитинна.

Коли довкола лагідно,
Як в материнськiм лоні,
Коли червона ягідка
Палає на долоні.

І диво дня прозорого,
Глибоке й нескінченне,
Допоки попід зорями
Не зійде сон на мене.

II

*Шерхіт листя, парк осінній,
Квіти вересня сумні.
Зникли десь у безгомінні
Наші теплі, літні дні.*

*Накрапає дощ раптовий,
Вітер з півночі рвучкий,
Стала голою діброва
І садок вишневий мій.*

*У фотелі, пледом вкрита,
Зуб на зуб не попаду,
Я пишу й пишу про літо,
Про левкої й резеду.*

III

Осінь — це так красиво!
Вид із вікна казковий.
В золоті наша слива,
В золоті наша діброва.

В золоті вся дорога
Аж до старого парку,
Де на конарах розлогих
Вже не співають канарки.

Спокій і рівновага!
Що за пора чудова!
Втолює нашу спрагу
Гармонії дії і слова.

Вчить розуміти сутне —
Мову дубів і в'язів,
Дихання сфер могутне
І пробачати образи.

IV

*Білий будинок. Зелені віконниці.
В тихім саду при осінньому сонці.
Щастя, мов янгол, витає над ним.
Світлий, ласкавий і затишний дім.*

*Денно і нічно гостює в цьому домі
Злагоди подув, подих любові.
Музика слів достеменних і вічних,
Аура душ незбагненна й магична.*

*Денно і нічно, вчора й сьогодні
Нам обіцяють диво Господнє.
Небо і сонце. Сяючий вирій.
Вірю і мрію. Мрію і вірю.*

V

Спочатку була фантастична погода.
Весь жовтень ми грали на кортах, і врода
Природи світилась ледь-ледь буриштиново.
Звучали оркестри на літніх естрадах,
Ще айстри всміхались погідно і радо,
І катер відходив кудись в невідоме.

По Рейну гасали блакитні байдарки,
На білім причалі звучала мад'ярка
І чайки зривались у небо бездонне.
Старенькі бабусі, мов зграї лебідок,
Вздовж Рейну гуляли в кашмірах і твідах
І сонце високе стояло над Бонном.

А потім упали сніги і морози
У нас викликали прокльони і сльози,
Немов опинились у вражій полоні.
Та тиждень минув, і душа зрозуміла,
Що тиша зимова і паморозь біла
Природні, неначе сивини на скронях.

Пірнаю під плед із трактатом Монтеня.
Які парадигми, які одкровення.
П'ю мудрість чужу, мов старезний нектар.
Хоч знаю, що наше життя незбагненне
Ані для Сократа, ані для Монтеня.
І мудрі трактати ми пишем задар.

VI

*Обтрусим з магнолії листя, коханий,
Сьогодні холодний по-зимньому ранок.
Підріжем троянди, присиплем землею,
Прочистимо сад доріжки й алеї.*

*Невже листопад, листопад на порозі?
Скінчилася, любий, скінчилася осінь.
Невдовзі Різдво й новорічні свята,
У щастя нового зоря розцвіта.*

*Прикрасим ялинку, запалимо свічі.
Не на милуватись і не надивиться!
Ідилія затишку, вогнище дому
І пах помаранчів з дитинства знайомий.*

*Нам діти вручають свої подарунки.
Я стіл накриваю, вітання, цілунки.
І віра, й надія, і віще прозріння,
І Божої длані благословіння.*

VII

*Звільняємо сад від осіннього листя.
Які кучугури — іди подивися.
Колись це було і красою, і співом,
А нині згоріло усе, перетліло.*

*Звільняємо сад для жоржин і левкоїв,
Для фуксії рожевих, фіалок, красолі.
Тут буде квітник з молодого люпину,
Тут буде нове, відчайдушне, нестримне.*

*А потім повіють вітрища холодні.
Зів'януть ці квіти такі безтурботні.
І листя впаде, і надійде зима.
Прокинемось вранці — а року нема.*

*О, як заколисує ритм цей правічний.
Навча рівновазі, до сповіді кличе,
Втішає і радить: «О, голубе милий,
Не думай про те, що вернути безсилий».*

VIII

*Вже провістила ластівка весну,
Вже проросли нарциси і тюльпани,
Вже затягнулись неvigойні рани.
Квітневі дні оновлення несуть.*

*І Великодній піст, що проминув
В щоденнім каятті був, мов свічадо,
В якому ми побачили початок
Невідворотних і цілющих жнив.*

*Так, жнив душі. Бо змучена душа
Стає ураз, неначе поле щедре,
Коли її наповнить милосердя
І спраглим дасть напитись із ковша.*

IX

Бонбони Бонна, дзвони Бонна,
Тут все знайоме, все відоме.
В маленькім місті поміж гір
Життя розмірене і строге,
Мов ця, простерта в даль дорога,
Що понад Рейном тішить зір.

Минули новорічні свята,
Пора щаслива і крилата,
Бо кожен мрією злетів
Понад котеджі, понад вежі
У тихе зоряне безмежжя
І свою зірку засвітив.

А нині дійство карнавалу
Не за горами, бо вітали
Нас на бульварі хлопчаки
В знайомих строях Арлекіна,
Ще день чи два — і як дитинно
У ці провулки старовинні
Ввіллється карнавал невпинний
З жагою й силою ріки.

А потім Великодні квіти...
Ми будемо їм так радіти
Опісля довгої зими.
А потім літо, літо потім.
Світило золоте на сході
Й майбутнє, сповнене снаги!

Різдво у Бонні

*Я четверту свічу на різдвянім вінку запалила.
Adventszeit. Adventszeit надима пурпурові вітрила.
Пада сніг за вікном, огортає наш сад в білу тишу,
Спочиває земля від наруги і помислів грішних.*

*Рік щасливий минув. Тож подякуєм Богові, любий,
Що ласкавий до нас, що рятує від скрути і згуби,
Що крізь ціле життя нас веде, мов дітей, за собою,
Не лиша ні на мент, пригортає до серця рукою.*

Чотири елегії по дорозі до монастирської брами

I

Марія Лаах... Я знову повертаюсь
На озеро погідне і безкрає,
У монастир, якому безвість літ.

На цю стару, задуману алею,
У цей квітучий рай оранжереї,
Де золотистий джміль гуде між віт.

Ми поспішаєм на ранкову месу
У церкву, старовинну і чудесну,
Де Візантії подих зігрива.

Де смальти і мозаїки предавні
Нагадують нам Київ православний,
І теплими стають чужі слова.

На цих масивних лавах дерев'яних
Колись сиділи лицарі і панни,
Курфюрсти і заможні гендлярі.

І чуючи німотні їх воання,
Господь їм пробачав лихі діяння.
І відпускав гріхи нові й старі.

*Отак і ми звертаємось до Бога
І молимо благословить дорогу,
Якою йти, яку не перейти.*

*І віримо, що мить благословенна
Світитиме над нами нічно й денно.
Тож кличемо світи... світи... світи!*

Тюдмила Скурда «О. Єврон!»

II

На березі зеленому
У полі молодім
Монахиня у білому
Стояла при воді.

А здалеку здавалося,
Що крок один іще —
І білою лебідкою
По хвилях попливе.

І ми застигли в захваті
Від ніжної краси,
У захваті і злагоді
На вічній часи.

III

*Весна іде по монастирських землях,
Мов молоко, черемха закипа,
І журавель над озером літа,
І вогко пахнуть мхи на скелях древніх.
Круг озера стежина пролягла.
І ми по ній, мов молоді прочани,
Рушаємо в далеку путь повчальну.
А ліс довкола трепетно зітха.
Сія весна. Шумить весняний ліс.
Це озеро у кратері вулкану
З'явилося, мов чудо чи омана,
Мов чаша чудотворна між беріз.
І ми йдемо дорогою, йдемо...
І знаємо, точніше відчуваєм,
Що наша путь простерлася до раю.
А іншої нам просто не дано.*

IV

А земля зветься Айфель,
Eifelland, Eifelland.
Наче струни на арфі,
Виноградників ряд.

Поміж Рейном і Аром,
Між бузкових суцвіть,
Ця долина ласкава,
Мов летить у блакить.

У весняному скерцо,
А куди — все одно.
Ми, чужинці-пришельці
Теж на ній летимо.

Весна у Бонні

Гансу-Фрідріху фон Пльотицу

*Дощі над пагорбами Бонна
Вже другий день немов стіна.
Не ходять катери й пароми,
Вода у Рейні прибува.*

*Уже затоплено алею,
Наш традиційний променад.
І віри про славну Лорелею
Звучить не в такт, звучить не в лад.*

*І романтичні краєвиди,
Не раз оспівані в піснях,
В густі тумани оповито,
Немов повалено у прах.*

*Так позбавляє нас природа,
Наче мольфар, сувора й зла,
Наснаги, злагоди і вроди,
І рівноваги, і тепла.*

*А потім, мов небесна фея,
Всміхнеться ніжно з висоти,
І Рейн, і віри про Лорелею
Воскреснуть, щоб в душі цвісти.*

Ангіла Скурда «О. Сврот!»

Солодка мить

Усе випадково:
Божественна осінь,
Казкова алея
І мудра розмова
Про тайни буття,
Нерозгадані досі,
І навіть мовчання —
Усе випадково.

Усе загадково:
Цей сад золотавий,
Мов острів забутий,
Сія вечорово,
І погляд несмілий,
І слово небавом,
І присмак сльози у словах —
Загадково...

Діалог з економічним підтекстом

На монастирській терасі
Під червоною парасолею Coca-Cola
Ми доїдали свій обід:
Філе судака з картопляним салатом.
Ми нікуди не поспішали і розмова наша
Лилась повільно і невимушено.
«Домініканці були чудовими архітекторами,
Кращого місця для монастиря
Годі й бажати. Умиротвореність тут
Ніби розлита у повітрі».
«Так», — погодилась я і подивилась в бік
Долини, яка смарагдово світилась
По обидва береги Рейна.
«Власне вони досягли головного —
Вас на цій горі не залишає відчуття
Паріння у небесах, відчуття лету.
Суто утилітарний розрахунок
Дає небуденний поетичний ефект».
«Так», — погодилась я і перевела погляд
На каштанову алею в підніжжі
Могутнього муру. Доріжку було
Вимощено гранітними камінцями,
Відполірованими нині до блиску
Підборами прочан. Здавалось,
Невпинний потік тече з гори,
Ніби вічна дорога життя.
«Що й казати, монастир можна
Було б побудувати і в цій розкішній
Долині з набагато меншими витратами.
Але вони, на щастя, не переймались
Витратами. Страшно подумать, що було б,
Якби церква заощаджувала,
Ми б не мали сьогодні майже нічого».

Тюдмила Скурда «О. Святий»

«Так», — погодилась я і озирнулась
На залитий сонцем монастирський цвинтар,
Що потопав у кущах бузку і жасмину.
«Уявляєш, як легко було зректись
Мирської суети на цій височизні,
Звільнитись від гріхів і навіть
Гріховних помислів, бо краса
Лікує душу так само, як і молитва...»
«Так», — погодилась я, — «Слава Богу!»

Прогулянка по Бад Годесбергу

Бад Годесберг — село розкішне —
Ми називаєм просто Бад.
Ось білий дім, праворуч — вишня,
Ліворуч — яблуневий сад.

Через дорогу — Apotheke,
За нею наш Шенбрунн — Redoute,
І Kleines Theater недалеко,
До нього всі шляхи ведуть.

Спортивний клуб Grün-Weiss і корти,
Де граємо з тобою мікст,
І гном пластмасовий у шортах
На дитмайданчику стоїть.

Оце і все... Але, коханий,
Я не сумую, бо рука,
Твоя рука, палка й жадана,
Мене до серця притиска.

Диво фрау Матернус

У присмерковім і трепетнім
Світлі свіч вона з'являлась
І зникала, і знов з'являлась,
І ніби танула у таємничих
Закутках старого ресторанчику,
Сповненого привидами минулого,
Їх голосами і тінями.
Біло-голуба ваза з Дельфів
Поблискувала на підвіконні,
Тішачи око своїми благородними лініями.
Прадавнє срібло тьмяно світилось
На дубових полицях, нагадуючи
Про аристократичні корені господарки дому.
Бронзові канделябри затишно осявали
Старовинні шпалери і гобелени.
Майсенська порцеляна ніби всміхалась
Крізь скло маленьких настінних
Шаф, що по-німецьки звуться wandregal.
На столах і столиках, поличках і полицях —
Скрізь стояли свіжі квіти.
Здавалось, що кожна порожнеча
Простору проростає чи трояндами,
Чи гіацинтами, чи ще якимось
Пахучим зіллям.
Цей гармонійний хаос
Стилів, часів, смаків
Вінчали численні витончені
Офорти, що розповідали
Про те інше доброчинне
І лагідне життя, частку якого
Фрау Матернус зберігала і боронила
У цих славетних стінах,
Щедро ділячись з кожним,

*Хто переступав поріг її привітної оселі.
Ось вона прямує до мене.
Граціозна жінка з неповторною посмішкою.
Відчуваю, як струм тепла
І радості огортає мене,
Аби лишитись зі мною назавжди.
Світло її очей — немеркнуче.
Доброта її серця — невичерпна.
Щирість її душі — непідробна.
Усім єством своїм прагну:
Хай вони перебудуть вівіки!*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Вечеря з патріархом при свічах

Вечеря з патріархом при свічах
Розмова леться, мов ріка, повільно.
Про марнотратне, суцє і доцільне,
Про те, що вічне, і про те, що прах.
Наш патріарх, цей сивий чоловік,
Прожив життя важке і небуденне.
Він в'язнем був і потерпав щоденно,
А отже до біди й аскези звик.
Нам подають осетр під Шардоне,
Зі спаржі суп і гусяче парфе.
У «Вільдермані» кухня знаменита,
А він говорить, що повстрімність — це
Господній дар, і зморене лице
Стає натхненим, ніби у пїїта.
Я слухаю і розумію суть
Правічних істин, котрі не збагнуть,
Допоки світло не огорне душу.
А нині пристрасть, нині суєта.
І все не те, і я, мабуть, не та,
Якою стати неодмінно мушу.
«Блаженство посилають небеса», —
Говорить його Святість і сльоза
З'являється в очах, тремтить на віях.
І тихий жаль у голосі звучить:
Чи нас відвіда таємнича мить,
Чи світло це в душі заголубіє?

Літнє осяяння

*Як розрослись горіхи.
Який рясний клематис.
Коханий, подивися —
Це справжній Божий gratis,
Як вигукнув гер Мамме,
Барон із Баден-Зее,
У котрого в пенатах
Три липові алеї.
Якщо не спати вранці
І вийти в сад із хати,
Тебе зустрінуть квіти
І станеш ти крилата.
Напишеш двадцять віршів,
Пробачиш всі образи.
У цій ранковій тиші
Так хочеться бути разом
Зі світом цим зеленим
Красолі і квасолі.
Де щирість достеменна —
Єдиний вектор долі.*

Аноніма Скурда «О. Європа!»

Creator Spiritus

Мало хто з сучасних німців
Знає про те, що з легкої руки
Українця, Василя Кандинського,
Естетика нового мистецтва
Стала образом життя і мислення
Німеччини ХХ-го століття.
Баугауз розірвав патріархальні
Зв'язки бюргерівського світовідчуття
І примусив глянути на світ іншими очима.
Музика фарб і ліній вривалась
У бідермайєрівські салони
Нестримними протягами новацій,
Ніби віщуючи небачені темпи
Технічного прогресу.
Так от, ви здогадуєтесь напевно
До чого я веду?
Адже моя думка парадоксальна
Саме настільки,
Аби бути справді геніальною!

Heiligenkreuz

Heiligenkreuz, ти пам'ятаєш нас?
(Який то був ясний, солодкий час).
Ми приїздили зранку і до ночі
Блукали по отій святій землі.
Спалахували зорі й ліхтарі,
Й церковні вежі сяяли уроче.

Твоя долоня на моїм плечі.
Як пахне чебрецями уночі,
Яке розкішне таїнство природи!
І це безмежжя зоряних світів,
І вічності неповторимий спів,
І магія любові і свободи!

Томас Манн

Він з'являвся тут щодня
Десь між першою і другою,
Еlegantний сивіючий чоловік
У макінтоші кольору беж.
Він сідав на своє улюблене місце
У кутку біля вікна,
З якого було видно, як збігаються
На перехресті чи не найчарівніші
Вулички Мюнхена —
Maierkirchen та Paschingen.
Він замовляв смажену форель
Та фіртель Lowenbrau.
Він ніколи не затримувався тут
Більше години чи години з чвертю.
Але господар «Herzogparkquelle»
Побожно вірить у те, що
«Доктора Фаустуса» було написано
Саме у його ресторані.

Wanderweg

Юркові

Ви не були в Арвайлері? Дива!
Не чули про Дернау? Неможливо!
Рушаймо в путь. Дорога ця щаслива
Нам стільки таємниць повідкрива.

Бо недаремно зветься Wanderweg.
Вино червоне летиться тут рікою
Над річкою бурхливою й швидкою
Повз знамениту вежу Краусберг.

Ось славний і старезний Альтенар.
Ровесник не століття, ні — а ери.
Естетами були ті «піонери»,
Що зупинились тут, бо мали дар

Вбирати серцем Божу цю красу.
Спинились тут, не в змозі рушити далі.
А незнищенних пагорбів скрижалі
Їх світлий подив крізь віки несуть.

Вперед рушаймо, прямо на Майшоос,
Де Ар, мов анаконда, обвиває
Цей острівець в долині понад гаєм.
Чарівне місце віднайшов тут хтось.

А ледь праворуч ідилічний Рех.
Куди не глянь — твоє радіє око.
Правдива пастораль! З талтого боку
Фільмують Рех француз, іспанець й чех.

Ангіла Скурда «О. Європа!»

А потім, наче море, Маренталь.
Зелені хвилі гір, немов застигли
Довкруг рівнини, а над нею щиглик,
Високе сонце і блакитна даль.

Тепер зупинка. Будем ланчувать.
У ресторані, котрий сім століть вже
Стоїть над Аром між зеленим віттям
Старих дубів. «St. Peter» його звать.

Нам принесуть, мов золоту, форель
На свіжім листі ніжного салату.
А на десерт морозиво й цукати.
Ще й пісню подарує хлопчик-лень.

Покуштувать червоного вина
Зайдемо в «Гогенцолерн» розкішний.
Він на горі, немов розкрита книжка,
Арвайлеру літопис зберіга.

Тепер додому, ідемо на Бонн
Повз Хаймершайм і Бадендорф вечірній.
Натомлені, Морфееві покірні,
Ми згадуєм прогулянку, мов сон.

Думаю про Хайдельберг...

Некар в душі залишив чар.
Мене зачарував Некар.
Я зрозуміла римлян враз.
І уявила — як баркас
Пристав до берега колись.
Хтось озирнувся й гукнув: «Дивись!
Яка краса і благодать!
Даваймо тут відпочивать!»
І ця зупинка на віки
Зумовить «розвиток» ріки.
Спочатку міст, а потім «turm»,
А далі гір лісистих штурм.
Поволі зник правічний гай
Й село з'явилося Бергхайм.
Відтоді стільки літ сплигло.
Тут чубились добро і зло,
Йшли війни, правили князі
Й зростало місто у красі
Небаченій, мов діамант,
Що вартий тисячу карат.
Тут оселились сотні муз.
Переповісти не берусь,
Хто тут бував, що тут писав,
Який лишив пейзаж, хорал.
Тут все оспіване не раз
Й здається, що спинився час.
І Alte Brücke, і Brückentor
Звучать, мов тисяча валторн,
З різних епох чи навіть ер
І славлять славний Хайдельберг.

Тюдмила Скурда «О. Свобода!»

Композиція за кермом

Поміж пагорбів осінніх
Понад Рейном, поза ліс
Ми летіли та щосили
Проти вітру, ледь навскіс.

Крізь запони й перепони,
Перешкоди й блокпости
Ми, неначе грандперсони,
Були з долею на ти.

Ніч не трапиться в дорозі
Доки небо це сія.
Доки вірим перемозі,
Доки разом — ти і я.

Чорний ліс уже позаду,
Баден-Баден і Бад-Дюйк.
Тільки швидкість нас не зрадить,
Наша швидкість, наче глюк.

Жодних сумнівів, зневіри,
Ні терзань, ні каяття.
Тільки осені порфіра
Й в світі двоє — ти і я.

Роздуми у Фрайбурзі

*У Фрайбурзі дощ. Живописна картина.
Плащі й парасольки, мов множать вітрини.
Згортають базар, прибирають лотки,
Тікають в кафе продавці залюбки.
І вся ця юрма, ніби театр на долоні,
Смугасті намети, намети червоні,
Між ними туристів веселий потік.
На площі соборній і гамір, і сміх.
А ми в ресторані, побіля потічку
Смакуєм форель, попиваєм водичку
Й життя споглядаєм, неначе спектакль.
Оскільки... Тому що... Утім... Позаяк...
І знову... І знову... І знову... І знову...
Пригадуєм зірку оту полинову...
Рве душу і досі питання: «Чому?
Біда за бідую... З пільми у пільму?»*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Ностальгічний ноктюрн

Отут, під горою, на теплій терасі
Збиралися ми, мов на синім баркасі.
Поети, художники і музиканти,
І та, що ходила завжди «на пуантах»,
І та, що любила нас наче дітей.
Тож бачу картину — Вона і Монтьєн
У білім фотелі під пишним горіхом
Графиня Матернус. Існує, мов диха.
Так легко й природно, так сонячно й радо.
Троянди, фонтан і сири з виноградом.
Смачнюще вино і старий далматін...
Це був її триб, наче вічності плин.
Згадаю, всміхнусь... Це було, чи наснилось...
Концерти в саду... Коли небо світилось
Від звуків могутніх Бетховена й Брамса.
А потім до ранку шампань і фугаси.
Як нам смакувало її ноу-хау —
Фугаси й шампань, витребенька зухвала.
Всміхнусь і згадаю, як ти мене вивів
На місячну стежку у темній долині.
Летіла мелодія, ніжна й прозора...
Із небом зливались дерева і гори.
І яюсь урочо в казковім Шварцвальді
Звучав неймовірний і вічний Вівальді...
А я, наче віри геніальний, ту мить
Завчала на пам'ять, аби повторить
Або прокрутити, неначе кіно,
Те щастя, що Богом було нам дано.

До проблеми психоаналізу

*Я дивлюсь на себе збоку:
Ніжна, гожа, ясноока...
Але, може, то облуда?
Я за мить лиха і люта.*

*Дивні це метаморфози:
Negro rosa — blanka rosa...
То мов янгол, то — менада.
Це якась дияволіада!*

*Та на щастя — «In Ordnung alles»,
В світі є психоаналіз.
Тож мій друг, професор Норман,
Пояснив оцей феномен.*

*Він сказав: «Ти — ідеал!..
Інь і янь, вода й метал,
Вибух — тиша, сміх — зажура...
Ах! Яка клавіатура...
Це не кара і не ноша.
Ти — улюблениця Божа!»*

Ave Maria

Я сіла на лаву.
Спочину, полрїю...
І раптом (це ж звідки?)
«Ave Maria...»

Так зветься троянда
Оця біля мене.
Оранжеве світло,
Мрево зелене.

Когось ти мені
Нагадала, красуне.
Того, кого згадую
З легкістю й сумом.

Того, а проте,
Грішна жінка не скаже
Про нього ні слова,
То тайна назавше.

Свята Трійця

І от настала Трійця Свята.
О п'ятій ранку тільки ледь світа.
Я вийшла в сад, що прокидався поволі.
Верхів'я сосен тьмяно-золоті,
Кущі півоній, роси в резеді,
І свіжий подув, мов цілунок долі.
Я думала про дивний плин життя
Й про те, що править нам за опертя
В юдолі грішній збуреного світу.
Про тебе, любий, про своїх дітей
(Їх посмішки солодші за елей),
Про працю, мовчазну й несамовиту.
А ще про віру. Хто без неї ми?
Заблуклі вівіці, полонені тьми?
А з нею наші душі, мов лампада,
Що осяває безкінечну путь,
Якою йти, з якої не звернуть,
Яку дарує Бог нам щедро й радо.

Ludi Magister

Він все розрахував так,
Як міг тільки він один
На цілому білому світі.
«Гру життя буде виграно!» —
Так він вирішив
Одного липневого дня
І діяв згідно цього плану аж до кону.
Що примусило його
Залишити рідну Німеччину?
Одні кажуть — недовіра,
Недовіра до Веймарської демократії.
Інші стверджують — кохання,
Яке впало на нього з неба,
Мов велетенський метеорит.
Треті схиляються до звичайного
Збігу обставин.
Мовляв, не кожного дня
Тобі пропонують дім у Швейцарії
Для дожиттєвого користування.
Та як би там не було,
Герман Гессе
Проживав усе своє творче життя
У чарівному Монтаньоле,
Аж поки у віці 83-х років
Не відійшов у інші світи.
Чи повторював він
В останні хвилини
Своє сакраментальне:
«І це все?» —
Ніхто не знає.
Відомо цілком певно,
Що ті, які стояли
«Над краєм безодні»,

*Лишились по той бік кордону,
А тут у тихому Монтаньоле
Вмирала людина,
Яка виграла гру життя.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Бісмарк

Куди не глянь, куди не забреди,
На цій землі скрізь Бісмарка сліди —
Суворі вежі і похмурі бапти.
От і у нас на пагорбі стоїть
Між сосен дивовижних верховіть
Камінний помник військового братства.
Ну що ж, це врешті можна зрозуміть,
Адже у вирі грізних лихоліть
Повстала сильна, з'єднана держава.
Залізний дух і воля до мети.
Це він сказав: «Німеччино — гряди!»
Це він — її коханий син і слава.

Штайгенбергер

I

Я вранці вип'ю Morgentau,
З'їм йогурт з манго, Боже правий,
Розкішний ранок возсіяв.
І наш маленький Баден-Баден
Всміхнувся весело і радо
І зазвучав, мов сто октав.

Ось звуки першої октави —
Цей променад довкола ставу
В правічнім парку на горі,
Де б'ють джерела й водоспади,
Де солов'їнії рулади
І безліч посмішок землі.

І трохи втомлені ходю
Пірнаємо удвох з тобою
В басейн прозоро-голубий.
І мармурова прохолода
Вертає нам снагу і вроду,
І вроди більше, ніж снаги.

«Каракалу і римські терми
Відвідаєш і можна вмерти», —
Жартують баденці старі.
Ну а мандрівка по Шварцвальду,
По перевалах — справжнє сальто,
Краса і ризик довкруги.

Ну, а коли спадає спека,
Ми граєм в теніс, і лелека
За нас «боліє» угорі.
А потім «five o'clock» між друзів
У клубному кафе «Зануссі»,
Де старовинні ліхтарі.

А далі Ліхтенгальс, а не Аля,
Що тоне в звуках Амадея,
Нічний концерт, міський бомонд.
Вечеря на терасі світлій
Поміж троянд й лілей розквітлих.
Це, мабуть, сон, прекрасний сон.

І в час, коли довкруг сілвети,
Вертаєм у готель славетний.
Тут тиша, спокій і ампір.
Тут два Рембрандта, три Матісса,
Тут пахне м'ята чи меліса,
Й в усьому граціозний стиль.

Я на нічний балкон ступила
І враз побачила — горіла
Ясна зоря на небесах.
Ні, не горіла, а палала,
Ні, не палала, а сіяла,
Як добрий і урочий знак.

II

У Баден-Бадені він завжди
Зупинявся у готелі Штайгенбергер.
Це було для нього задорого,
Катастрофічно дорого,
Як, бувало, казав він сам.
Може, тому, що його тягнуло до катастроф,
Він роками залишався вірним
Цьому гостинному і розкішному дому.
Казино було через дорогу —
Близько і зручно.
А мінеральні ванни
Після безсонних ночей
Дивовижно відсвіжували.
Коли після чергового програшу
З'явилася ідея самогубства,
Вона не видалась ні страшною, ні трагічною.
Тут, в цьому райському куточку,
Де життя, здавалось, завмерло
На високій ноті злагодженості та рівноваги,
Смерть, як це не парадоксально,
Виглядала природнішою і логічнішою,
Ніж за будь-яких інших обставин.
На щастя все обійшлося.
Натомість красивої смерті
З'явився блискучий роман.
Отож бо і є —
Мука вимагає або відшкодування,
Або монументу.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

III

Біля нас у солярії
Сидить старий німець
З молоденькою гейшею.
Весь час про щось
Весело гомонять
І вряди-годи ніжно
Погладжують один одного.
Ніколи не думала,
Що куплена любов
Може виглядати так зворушливо.

IV

Спогади — єдиний рай,
з якого нас ніхто не вижене.

Я залишаю Баден-Баден,
Теплий і затишний,
Мов пухнасте кошеня,
На твоїх гострих колінах,
Колінах запеклого тенісиста.
Прощавай, Шварцвальде.
І ти, Ліхтентальалеє,
І ви, дівчата Альфонса Мухи, прощавайте.
Скоро, дуже скоро,
Я згадуватиму про вас,
Ідучи Кловським узвозом
Повз напівмертвий Арсенал,
Колиску революції,
Або, долаючи сходи
Узвозу Крутого,
Назва якого дивовижно відповідає об'єкту,
Або просто заварюючи ранковий чай
На власній кухні.
Я згадую тебе юного
На металевих сходах
Жовтого корпусу університету,
Взірець елегантності і доброзичливості.
В моєму житті нарешті
З'явився позитивний герой.
До того ж безумно еротичний.
І професор Крюба,
І доктор Козак
Просто відмовлялись розуміти мій вибір,
Але так сталося...

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

А це — Михайлівка.
Мені років п'ять, не більше.
На голові капелюшок з лопуха,
Прикрашений красолею,
У руках кошик з реп'яхів.
— Ким ти хочеш бути, Людочко? —
Запитує сусідка.
— Генієм, — відповідаю я.
— А що воно таке? — запитує сусідка.
— Це, як Шевченко, — пояснюю я.
— Incredible, — сказали б англійці.
Та й сама розумію.
Що це сюжет з серії —
«Навмисно не вигадаси»
Якби існувала скринька Пандори навпаки,
Її мусили б наповнювати
Наші спогади.
Як шляхетно в них ми виглядаємо.
Ніби не було за плечима
Ні поразок, ні втрат, ні розчарувань.
Такі собі ласуни долі
З американською усмішкою.
О, спогади!
Дарунок небес? Блаженство? Винагорода?

V

*Після Пекіну Баден
Село селом. Але
Я повертаюсь радо
На Lichtentalallee,*

*Де шпацирують пані
У хутрах від Артані,
А песики розкішні
У Burberry манішках.*

*Де все таке знайоме
Й віками жодних змін.
Старіють мажордоми
Й господарі, а втім*

*Як і колись прекрасне
Це місто поміж гір,
Де старовинний замок
Й ще старший монастир.*

VI

І знову, знову Баден-Баден...
Ялинки, музика, юрма...
Усе в передчутті Різдва —
Будинки, люди, дерева саду.
Яка прекрасна й ніжна ніч,
Незвично тепла й дуже світла.
Мабуть від вишень, що розквітли.
«Колись на рубежі сторіч
Таке було. І Баден-Баден,
І ти в легенькому плащі,
Звучав оркестр, цвіли кущі...» —
Промовив ти. «О, ні, не згадуй, —
Я посміхнулась, — бо життя
Не зна в минуле вороття».

VII

*«Шварцвальдський млин» — це ресторан
Продуктів еко. High level!
Він сяє, мов казкове древо
І кличе, і бере у бран,
І огорта теплом ласкавим,
Заварює духмяну каву...
Тут ніби зупинився час.
Тут все для найдорожчих — вас.
Куточок райський, тиша, зорі...
Та не для нас, бо пекло болю
Ми носимо в собі віднині.
Кров летіть в нашій Україні!
Час, справді, ніби зупинивсь.
Ми жити не зможем, мов колись.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

«Переправа
побіля Шрекенштейна».
Людвіг Ріхтер

Люблю бідермайер! Ці вікна, розчинені у сад, ці пейзажі з безліччю зворушливих деталей, ці кімнати з точно прописаними меблями і порцеляною, цей затишний і гарний світ щоденного життя...

Замок на скелях... Їх сотні по всій Німеччині, різних, але подібних атрибутів старовини, що ніби воскресли у часи романтизму для нового життя. Човен, а в ньому закохані і музикант з арфою, веселі веслярі і прекрасні пейзажі довкруг, над якими піднімається золота зоря ранку. Декоративний чар епохи, що минула. Чи уявляли б ми її, якби не існувало живопису. Капелюхи і капелюшки, суконки і сюртуки, чоботи і черевички, стрічки і квіти, кейпи і тренчі і ще, ще, ще. Минуле оживає і промовляє до нас. Спокій... Затишок... Краса... Це — бідермайер.

*Все стає зрозумілим
на Криті*

Тіми Егіні

Георгу Калокентісу

Пором прибуває до Егіни вчасно,
Цей острів — перлина, це острів прекрасний,
Бо тут споконвічно красу шанували.
І сходи, і фризи, і білі портали
Славетного храму богині Атеї
Підносили славу вітчизни своєї.

А ген, на горі — старовинна колона.
Це згадка про бога краси Аполлона.
А далі — мов сонце, злтавий собор,
Святого Нектарія тут пантеон.

Які краєвиди, це море і гори,
Яка далечінь, голубінь неозора!
Яка теплота ув очах наших друзів,
Що будуть з тобою і в радості, й в тузі!

Щасливі, натомлені, сповнені вражень.
В Алоні квітучій, неначе у чайі —
Чарівна таверна, блакитна тераса,
Тут лється вино, мов ріка поза часом.

О, ця неймовірна і щедра гостинність!
Сердечна розмова, сумлінна повільність,
І в кожному слові — шаноба й любов,
І музика вітру і голос основ.

О, Егіно любя! Голубко весняна!
Спасибі за все, білокрилая панно!
Пребудь у віках, молодій безупинно,
Ти сонця і моря — безсмертна дитина!

* * *

Феодору Катсікаросу

*Ця картина достоту антична:
Берег, сонце, споруда велична.
Чи то храм, чи то дім, чи палац то,
А над ним — білокрилеє птаство.*

*Під горіхом, що з гору завбільшки,
Я читаю Сеферіса вірші,
П'ю вино прохолодне із глека
Й дослухаю сопілку далеку.*

*Все стає зрозумілим на Криті:
Не міняється ніц в цьому світі.
Вічне дійство в лаштунках правічних
Гіпнотично нас вабить і кличе.*

Ангіла Скурда «О. Сврот!»

* * *

*Я не вмру, не щезну, не зникну...
Відчиняю у простір вікна,
Розчиняюсь в такій блакиті,
Що буває лише на Криті.*

*Вириваюсь із пут одчаю,
Пробачаю усіх, пробачаю.
Адже біль цей навпіл із кров'ю
Мене освятив любов'ю.*

* * *

*Як води Евріпа, мінлива погода.
Ми вийшли з готелю. В кафе, що навпроти
Під тентом смугастим, ми випили кави.
Стояла прекрасна погода, їй-право.*

*Та раптом, мов з пащі Левіафана,
Дихнули вітри, злі вітри за вітрами...
Занесло на тент у сусіда панаму,
Валяло стільці, шматувало рекламу.*

*І знову за мить, мов нічого не сталося,
Зненацька все стихло і все вгамувалось.
Непевно було на душі, полохливо...
Отак і в житті — то спека, то злива.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

* * *

А завтра буде шейпінг
Й дієта Монтіньяка,
І плавання, і серфінг,
Й ламбада до упаду.
І квіти, квіти, квіти...
І сонце, сонце, сонце...
Ми поруч, з нами діти
У голубім віконці.
І музика далека,
І кава на терасі,
Коли тікає сонце
На голубім баркасі.

* * *

Стергіосу Фасулакісу

*Як повільно й велично надходить весна,
Так пливе золота каравела.
І бринить тятива, і співає струна,
Ніби віриш молодого Гомера.*

*День прозоро-м'який, мов нектару ковток,
Теплий бриз, юна млюсть, сині хвилі.
І вагання солодке зробити ще крок,
Щоб злетіти над морем у вирій.*

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Вечірній блюз

Місто ринуло в небеса
На крилах випраних простирадл.
Біле місто в зелених лісах
На горі, що зветься Аршад,
Пахло кавою і вином,
І підсмаженим барбекю.
Нині сніг іде за вікном,
Я мікстуру від кашлю п'ю
І пригадую дотик уст
На вечірці в «Jardin de Paris»,
Коли ми танцювали блюз
І свіtilись, мов дві зорі.
Було видно нічний маяк,
Було чуть теплоходів гудки,
Було радісно, позаяк
Я відчула надійність руки.

Три світлі фіалки

Димитрі Халс

Під знаком магії цей дім.
О, скільки таємниць у нім.
Господарка з Еллади.
Уся у чорному вбранні
Ледь-ледь всміхається мені
І йде назустріч садом.
Знаннями містики основ,
Неначе амфора вином,
Наповнена по віниця
Її душа. В самотині
Дива відвідують її,
Як істинних провидців.
Їй заміняють їжу й сон
Мадам Блавацька і Платон,
А квіти з Піринеїв
Найліпші друзі й слухачі:
«Я їм читаю уночі», —
Почула я від неї.
Вона закінчує трактат
Про дух, матерію, про сад
І щось езотеричне.
Я заздрю їй. Це — наче грот,
Який рятує від гризот,
Щоб думати про вічне.
Так, є на світі серед нас
Ці диваки, для котрих час —
Щось майже ірреальне.
Вони існують. А віки,
Усі на відстані руки,
Немов перо звичайне.
Вже сутеніло і ліхтар

Три світлі фіалки
Димитрі Халс

Горів, немов Волосожар,
Яскраво й феєрично.
Сад шелестів, а чи співав,
Чи шепотів якісь слова,
Якісь слова магичні.

* * *

*Весна біжить по пагорбах Еллади...
Ще тиждень-два, і ніде діти правду,
Почнеться літо довге, мов роман,
Що м'яко переходить в епопею.
«І буде це від спліну панацея...»,
Як каже мій німецькомовний фан.*

Тюдмила Скурда «О. Свисток!»

Вірш для Марії Каллас

Коли змовкають денний галас
І наші пристрасті завзяті,
Я слухаю Марію Каллас
Сама у затишній кімнаті.

Сама у теплому фотелі,
Що, ніби друг, мені опора,
Я чую запах імортелів.
Я бачу Іонійське море.

І голос цей, мов добрий геній,
Мене виводить на дорогу.
Вона служила не на сцені,
Вона служила тільки Богу.

* * *

Іонісу Паліхронопулосу

*І зимний стакан з лимонадом шиплячим,
І сонце, і море, й маленький готель,
Що зветься так м'яко і ніжно — Етель,
І сад із рослин, мною, досі не бачених,
Чекали на мене піввіку терпляче.
І ось ми зустрілись. Омріяний день!
Метелик раптово сіда на плече,
Папуга крокує по бильцях балкону,
І тент Кока-Коли яскраво червоний,
І час непомітно крізь пальці тече.*

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Острів Sorbas у Відні

Ще порожній ресторан,
Ще сяє мармуром фонтан
І непорочно, і дитинно,
І мовчазний метрдотель,
І оксамитовий фотель,
І в барі вишукані вина.
У Відні грецький острівець,
А я натомлений плавець,
Ступила враз на теплу сушу
Й мої гризоти застарі
Лишила вдалині в імлі.
Я мушу жити й радіти мушу.
І тепла сонячна земля
Мені всміхнулася здаля.
Ковток вина — яке блаженство.
Пахучі трави і сири —
Дари долин і гір дари,
Південна щедрість і шаленство.
Хто вигадав рецепти з трав,
Які Пракситель куштував,
І як вони вицілили досі?
Невже для людства смертна плоть
Важливіша, хоч сам Господь
Сказав, що тіло дух возносить?
О, скільки років берегли
Настій пахучої трави.
Це нам послання з мису Спата,
Дві краплі — і буденний день
Горить від сміху і пісень,
Ну а душа стає крилата.
Ця екзотична смакота
В мені неначе пророста.

*Я мов стеблина з Піерії.
Так будь благословен цей край,
Земле богів, не відпускай
Мене за гори золотії.*

Тюдмила Скурда «О. Святий!»

Родос

Теплий, південний, такий еротичний
Вітер сироко цілує обличчя.
Невтомний, жаждивий, ніким не жаданий
Він весь вібрує неначе мембрана.
Гортає блокнот на шезлонзі забутий,
Кличе кудись, де законів не буде,
Чимось хвилює, чимось лякає
І різну нечисть з дороги змитає.
Сотні енергій, тисячі сил —
Вітер сироко, бог легкокрил!

Спогад про неможливе

*Цей вечір кольорів Матісса,
І ці оливкові алеї,
І вілла ув обіймах бризу,
А ще рожеві Піренеї —
Усе нагадувало літо,
Безумне літо, Гібралтар
І білий храм для Афродити,
І в нім зруйнований вітар.
І потяг вічності, і вітер,
І ніч, неначе мед густу,
Й сліди віків у ритмах літер,
І височінь, і висоту.
Чи це була любов?
Не знаю...
Скоріш над прірвою стрибок,
Коли здавалося до Раю
Один лиш крок. Єдиний крок!*

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

На крилах вітрів

І ось подув важкий сироко.
У морі яхта одинока
Кружляла, ніби альбатрос,
Що здобич бачить в хвилі темній,
Але зусилля всі даремні,
Тож полювання не вдалось.

В кав'ярні на розкішнім пляжі
Спустили жалюзі, бо кажуть —
З сироко жарти небезпечні.
'Тікайте всі куди хто може», —
Гука берегова сторожа,
Що вигляда не зовсім гречно.

Спустів солярій і розарій,
І стало тихо на бульварі,
Тривожно шелестіли пальми.
Я озирнулася до тебе,
Мов любляча й слухняна Геба,
Спитала поглядом: «Тікаймо?»

Ти посміхнувсь — сама покора,
І кинувся з розбігу в море,
І зник у хвилі божевільній.
А потім, як Геракл стосилий,
Ступив на берег опустілий,
І море дихало спокійно.

Прощай, моє літо...

Наталі Косенко

I

*Класичні колони старого собору
На схилі гори, що спускається в море,
А далі води лазурове безмежжя
І заходу сонця рожева пожежа.*

*Щоранку приходжу на берег пустельний,
(Це двадцять хвилин від моєї оселі),
Аби залишитись віч-на-віч з красою
Земною, та ні, водночас неземною.*

*Ніщо не порушить мій спокій. Ця тиша
Солодка, як мед, навіть трохи густіша.
Вона огортає, неначе покровом,
Зціляє мовчанням, мов праведним словом.*

*Наповнює душу, відсвічує розум,
Тут кожен Сенека і кожен Спіноза.
Навчає теплу, бо душевне тепло
Цінується більш за знання й ремесло.*

*Минають хвилини урочо й невпинно.
Я скоро залишу цей берег родинний.
Цей берег родинний і море залишу.
Прощай, моє літо, прощай моя тише.*

Тюдмила Скюдга «О. Свено!»

II

Чи справді серце відчувало,
Чи це була природи милість —
Усе на світі співпадало
Із тим, чого мені хотілось.

Був штиль на морі і на суші,
Далеко — очі завидючі.
Та вся в полоні у краси
Я чула друзів голоси.

Як терпко пахнув куц самшиту,
Як тепло яблуня всміхалась.
Коріння, листя, трави, квіти
Довірливо за мною слались.

О, світу непідробна щирість,
О, хлорофілу вічна чаша!
Твоя снага і легкокрилість
Повік перебудуть в душах наших.

III

*Метелик зветься Поліксена,
Є Галатея, і Клімена,
Ще Бризеїда є, і Фріна,
Красуня ніжна і перлинна.*

*Ви прилетіли, ніби з міфу
Про Ахіллеса чи Сізіфа.
І опустилися над садом
Безсмертних віршів «Іліади».*

IV

Так сонце падало між сосен
На просіки чи на алеї,
Що ліс (я не забула й досі)
Подібен був до Пропілеїв.

У ліс врідалася затока,
На берег набігали хвилі.
Душа була, мов сон, глибока,
А сон легкий, мов ночі білі.

V

*Прощай моє літо, пора вже
Лишати цей дім назавжди
Й рушати у нову дорогу,
Даровану добрим Богом.
Вона нас ніколи не зрадить,
Вона подарує розраду
І виведе нас на гору
Понад житейським морем.*

Спрага перемоги

Ми розженемо кров в аортах,
Запустим серця метроном
І вийдем на охристі корти,
Перейняті спортивним злом.

Я не пробачу вам ледачу
Подачу з правого кута.
О, нетерпимість нетерпляча —
Перемогти б.

Пе-ре-мог-ла!

Про те, що не збулося...

*Відламаю бісквіт...
Він крихкий і прозорий.
Сходи від ресторану
Збігають у море.*

*У повітрі пливе
Пах тривкий ламінарій.
Хай подожде мене
На міському бульварі*

*Чоловік у плащі,
Той чужинець славетний,
Про якого «гудуть»
Всі газети й буклети.*

*Сірий день дощовий,
Чайки тоскно кигичуть.
Чоловіче в плащі,
Як задума вам личить.*

*Надвечір'я смутне
На веснянім бульварі,
Поглина всіх і все
Вічний пах ламінарій.*

Читаючи Гомера

Олегу Цибенку

Властивість розуму, а мо,
Душі потреба:
Дивитись у старе трюмо
І бачить небо.

Так, ніби не лишилось скла —
Натомість простір,
І там, у просторі, земля,
Незнаний острів.

Я у трюмо, мов у вікно,
Бува, шугаю.
Так водолаз пірна на дно,
Скарби шукає.

І простягає із води
Не діадему,
А копійчину за труди,
Лиш півдіргема.

Вдивляюсь й ніби впізнаю
Це тепле море.
Я вже бувала в цім краю,
Блукала в горах.

Міста південні і порти.
Ліси й печери...
Це справді еллінські вітри
Чи віри Гомерів?

Медитація на березі моря

Герасімосу Бугасу

«Найбільший скептик в світі —
людський розум», —
Мені промовив Бенедикт Спіноза.
(Розмова відбулась уві сні) —
«Якщо звірятись на логічність думки,
Прийдемо до печальних розрахунків
І будуть наші висновки сумні.

Завзято, вперто (кпину ні грамини),
Доскіпуючись до першопричини,
Наш розум, як алхімік, ні на мент
Не полишав надії ділом й словом
Нам пояснити суть світобудови
І завершить складний експеримент.

Але що далі, то було ясніше —
Проблем все більше і питань все більше.
І мусив розум визнати, що він,
Пізнавши все чи майже все, — не знає,
Чому людина гине і вмирає,
Чому життя вінчають смерть і тлін.

Відтак його приреченість не мучить,
Став розум наш скептичним неминуче,
Холодним і байдужим розум став.
І між людей тепер не романтичність —
Скептичність, сестро, саме так —
скептичність,
Мов сатана у пеклі, править бал».

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Я, монолог прослухавши уважно,
Йому відповіла, що серцем зважу
Доцільність сумовитих міркувань,
Що це стара і непоправна звичка
На світ довкруг дивитися трагічно
В м'якім фотелі цідячи шампань.

Прокинулась. Над синьою водою
Вставало сонце. Дихав світ весною,
А біля дому розквітав мигдаль.
Підходив білий катер до причалу,
Над морем чайка радісно гичала.
Підходив катер і сріблилась даль.

І я відчула, радістю налита,
Що лиш любов єднає нас зі світом.
О, спрага уст, пожадливість зіниць.
Лише любов, лише любов, братове,
Безсмертне почуття, пророче слово —
Це ключ до всіх прекрасних тасмниць.
Повернемось на землю з емпіреїв:
Світ пізнавать не розумом — душею.

Вічність

*Місяць вплив повільно і тихо,
Зупинивсь між розлогих узвищ,
Над рікою, що вічністю диха,
Диха вільно, мов еллінський віриш.*

*Я подумала: Боже, земля ця
Часом зорана, мов переліг.
Що є Вічність?
Це, мабуть, сучасність.
Що є Всесвіт? Це рідний поріг.*

Тюдмила Скурда «О. Свентові»

A large, light gray decorative flourish or calligraphic element that frames the text. It consists of a large, sweeping curve that starts from the bottom left, goes up and over the text, and then curves down to the right.

Толосу Сакартвелო

Розмова по дорозі до Цихісцзурі

Георгію Шенгелая

Я знаю — так було й так буде:
Самотність зникне, згине щем,
Лиш труд світитиме крізь будні,
Лиш труд при сонці й під дощем.

Смієшся: «Мудра ти і рання».
І я сміюсь: «Ранкова я».
Твій фільм про Ніко Піросмані,
І дисертація моя,

І вірші, і пісні, і танці.
Й мелодія сріблистих рут,
І глечик цей — то просто бранці,
А їх господар — сивий труд.

«Яка розважливість дочасна.
Є дух, талант, душа твоя».
І я кажу: «Талант не згасне
У колобродинах життя».

Кажу я: «Дух не спопеліє,
У безвість, ні, не відлетить,
Проте лиш труд вінчає мрію.
Труд над усе — блаженна мить!»

Тюдмила Скурда «О. Свобода!»

Сніг над Мтацміндою

Галактіону Табідзе

Сніг над Мтацміндою, сніг,
Сивий господар мовчання,
Кажуть, такий — уперше,
Сніг над Мтацміндою, сніг,
Ми повертаємось в місто,
Маленькі, йдемо від великих,
І кожен з нас, відчуваю,
Дослухає в собі поета,
Звіряється на вершини.
Ніби бажаючи ще раз
Переконатись у цьому,
Я озирнулась довкола
Й побачила горді профілі
Чотирьох грузинських поетів,
Які, мов чотири ірисси,
Ніжно світились крізь сніг.
І раптом в мені спалахнули
Слова, що забудь не в силі.
Колись вулканічний Лорка,
Як вітром сухим андалузьким,
Ними душу мені обнік:
«Вони або шлють гордий виклик зорям,
Або цілують рудий пил своїх доріг».
Сніг над Мтацміндою, сніг.

Вечеря у ресторані «Da Dong»

Ніно Ананіашвілі

Грузинська балерина, славетна і прекрасна,
Відвідала Китай, напрочуд своєчасно.
Погода — хоч куди, китайці на vacation,
В столиці full relax,
Нежданий мов sensation.
І ми пішли в «Da Dong», боготворимий мною.
Ми їли Beijing's Duck з легендою живою,
Ми випили вина грузинського три літри,
Наш клич: «До дна, до дна...» кудись летів за вітром.
І спогади, і мить ота дорогоцінна,
Коли й душа летить в Тбілісі із Пекіну.
Де найсмачніший хліб, найзапашніша кава,
Й життя сердечний триб, й розмова нелукава.
Це так було давно й далеко від Пекіну...
Я, наче у кіно, бачу себе — дитину
І розумію — ні, минуле не минуло,
Лишилися ті дні, той сонячний притулок
На морі, у саду, у теплім Кобулеті,
Подібного нема ніде на всій планеті!
Тому летить душа, тому душа співає
І тужить за земним і неповторним раєм.

Нюдмила Скурда «О. Свирно!»

Спогад про Жінвалі

Теплим світом світилось Жінвалі,
Наші очі над світом світились.
І Жінвалі в обіймах мигдалю
Ніби тануло, ніби губилось.

В цьому світі так прагнеться — крила б
І майнуть від Жінвалі до Чакві...
«Ти— щаслива!» — зеленопотіло...
«Ти— щаслива!» — співала Арагві...

Ми були наче берег ріки,
Нерозлучний назавжди з рікою.
Я і ти... Я і ти... Я і ти...
Ти зі мною.. зі мною...зі мною.

Так починалась любов

*Легка й полохлива, неначе газель,
Долина в міжгір'ї ховалась.
Весна?
Безперечно. Та перш за усе
Так наша любов починалась.*

*У ніжному сяйві спливає лице
І світло біліє, мов галузь.
Цвітіння?
Звичайно. Та перш за усе
Так наша любов починалась.*

*І тихе вагання: що день принесе
Наступний? У горах смеркалось.
Непевність?
Вгадали. Та перш за усе
Так наша любов починалась.*

*Десь олень кохану у лісі шукав,
Й, мов злото найвищої проби,
Той клич «Мквіралоба» у небі палав,
Над нами гуло: «Мквіралоба!»*

*Десь пахнув інжир, облітала хурма,
Природа снагою вітала.
Ми знали: за літом приходить зима.
Проте ми нічого не знали.*

*Над нами небес пломінка темнота,
Під нами безодня сміялась.
Хай вічність на крилах зорі проліта!
Так наша любов починалась.*

Літа промайнули. Та чую здаля
Ту пісню, що в серці озвалась.
І знову весна, і зітхнула земля...
Так наша любов починалась.

Сон літньої ночі

Циалі Сурманідзе

Як ностальгічно прагнеться туди,
Межи чинар, у сад Махінджаурі,
Де при столі Циала і Тімурі,
Де у повітрі пах «алаверди».
Подумалось тим вечором зимовим,
Коли не зігрива ні плед, ні слово,
Немов душа хапає дрижаки.
І все не те. І так забракне сонця,
І цілий день малюєш море доньці,
І вже не чуєш стерплої руки.
Як гірко відчувать зими полон.
Ця білість анемічна й натиск бурі —
Лиш сіре тло. На нім Махінджаурі
Цвіте в обіймах виноградних грон.
У тім повільнім ритмі колисковім
Так легко римувать слова любові
І легко бутъ собою. Та колись
Наснитъся сон, наснитъся грудень сніжний,
Й снага зими, пронизлива і свіжа,
Покличе в путь, мов пташеня у висъ.
І скажеш ти: «Як прагнеться туди,
В слов'янське місто, що сія на кручах».
О зустріч, пожадана й неминуча,
О рідний вітре, душу остуди.

Тюдмила Скурда «О. Свирно!»

Дорога до Кахетії

Схил гори схожий на ковдру,
Пошиту з прямокутних клаптиків
Усіх можливих відтінків зеленого,
Або на топографічну карту,
Між регіонами якої проведено
Пунктири кольору рудої глини,
Або на старовинний рукопис
З гнучкою бароковістю округлих слів,
Або на гігантський орган,
Що звучить переможно
Мільйонами сонячних труб.
Це — виноградник!

Тророцтво збувається

*Це гроно Ізабелли у вікні
Прожиті дні нагадує мені.
Махінджаурі. Вілла Сурманідзе...
Як хочеться крізь вічність придивиться,
Побачить стіл, наїдки, дзбан вина...
То молодість була. А де вона?
Куди зникає юності багаття —
Всю ніч не спать і не втрачать завзяття?
А потім в ніч вологу, у пільму
Рушать на автах до кордону Чакві.
Співати «Суліко», а про Арагві
Читати вірші і дарувать йому,
Моєму другу за шалений кайф.
А він сміявся і казав: «Стривай!
Попереду усе твоє найкраще!»
І знала я: мене чекає щастя...*

Тюдзіла Скурда «О. Сврто!»

Роздум на вершині гори

Махінджаурі і Батумі —
Це майже поряд, але я
Не брала участі у бумі,
Тусня батумська не моя,

Аджарські передгір'я тішать
Моє ество, кохаюсь в них.
Монастирі рятують грішних,
А море провокує гріх.

Спогад про Батумі

*Вдзовж моря парк, немов поема...
Ритм кипарисів брав за душу,
Самшиту аромат і сцена,
І персики в плодах, і груші,
І запах свіжих чебуреків,
І зимний лимонад Крем-сода
І правнуки самих абреків,
І тьма курортного народу,
І білий пароплав, як мрево,
Далеко десь, мов у минулім,
І олеандрові дерева,
І ледь п'янке Кінзмараулі.
Хотілося назавжди вивчить,
Як віри прекрасний, цей маршрут,
Цей шепіт криптомерій вічних,
Й мелодію правічних рут.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Всі свої

Хачапурі з лимонадом
У підвальчику без назви
Їли ми щоранку радо.
Це було «причастя пастви».
Бо ніхто чужий довіку б
Не знайшов сюди дороги.
Всі свої — малі й великі —
У криївочці за рогом.
Піросмані й Параджанов
Прикрашали стіни зали
І було феноменально,
Що роботи ці не вкрали.
І здавалось неймовірним,
Ніби шепіт темно синій,
Що тобі на зустріч линуть
Ніжні китиці гліциній
Турмаліни олеандрів
У вазонах-кам'яницях,
Ніби форзац фоліантів,
Мов тягнулись до десниці.
Ну а потім, з боку Поті
Чи самих садів Давида
Долинали тиха пісня,
Тиха пісня понад світом.

Я повернусь...

*Я повернусь на древній берег
У край розкішних вішунвань...
І мушлю витягну, мов жереб,
Зі хвиль ігристих, мов шампань.
І зрозумію — є щасливі іще місця на цій землі,
Де друзі справді незрадливі,
Тож ти немов серед рідні.
Неначе в космос вийду в море
На катері, що зветься «Лю».
І пригадаю, що учора
Ти знов сказав мені: «Люблю...»
І звідти, з космосу побачу
Пустельний безкінечний пляж...
І зрозумію, що удача
Не обминула нас. А час
До нас був милосердним. Боже,
Я дякую тобі за все.
За вітер, що пройма до дрожу,
За лазурове небо це,
За фіолет оцих гліциній
І за вогонь оцих теком,
Що, наче військо сарацинів,
Штурмують вперто мій балкон.
І за пекучі хачапурі,
За дзбан вина й духмяність трав,
За слово це — Махінджаурі,
Яке звучить тотожно Іове.
За те, зо ми зі святом в згоді,
Який єднає нас, мов струм,
Цей берег, що виходить з Поті
І дістає старий Батум.*

Тюдмила Скурда «О. Свирно!»

Спогад про Кобулесті

I

Був ти чи ні? За білими стінами море,
Дельфіни плывуть, і сохнуть човни на піску.
На останньому поверсі, стискаючи трубку в долоні,
Людина шепоче: «Єдина, я вас люблю»

Був ти чи ні? Птахи полишають гнізда,
Гори червоні за мить до заходу сонця.
Я руками торкаю кущик самишиту.
Цикади лякаються і уривають свій спів.

Був ти чи ні? Відповіді не чекаю.
Хай море шумить на просторах гучних, неозорих,
Хай сохнуть човни і рибалки закидають сіті,
Хай гори звучать і цикади співають ночами,
Хай світ цей пребуде ввіки,
І людство, і мир.

II

*Це спогад про лагідний дім,
Про чай на терасі, про агрус,
Про шепіт троянди. У нім
Вчувала я істини лакмус.*

*Про пісню чи ні рітурнель
Дрозда на горісі кремезнім.
Про Гент, а чи може Брюссель,
Де куплено вазу чудесну.*

*Про хости... Їх море... Між них
Ховаються жовті лілеї...
А ще центрифолія... Гріх
Не бачить красуні цієї.*

*І гетевський заклик: «Dahin»...
Мені зрозумілий до скону.
Є рацію мудре у нім —
Вітатъ хлорофілу закони.*

На перевалі

Гураму Канкаві

За вітром гострим, мов кинджал,
Лишаючи перестороги,
Ми летимо на перевал,
Де обриваються дороги.

І на неторканій горі
Між диких аскетичних стебел
Ми стоїмо, як звіздари,
І зорі випускаєм в небо.

І небо вже цвіте й пашисть,
І крила за тобою, крила...
Ця зоряна срібляста сіть
Мене ураз й навік вловила.

Ця потойбічна висота,
І ця смарагдова долина,
І хвиля сонця золота,
І хвиля моря білопінна.

Ця кам'яна, жорстка дорога,
Ця серпантина до вершин
Зненацька зникла десь за рогом
Між білих сніжних полонин.

Мов наполохана біглянка,
Вона тікала до небес.
Гора співала. Цей світанок
Був чистий, ніби едельвейс.

*Зречись пожади і погорди,
Забудь образи і жалі!
Це звичай мудрого народу —
Прощатись з другом на горі...*

Тюдмила Скурда «О. Свентові»

Згадую Мухета

Там, де Арагві і Кура
Зустрілись, щоб не розійтись,
Є древнє місто і гора,
Де ми прощалися колись.
Маріалоба святкував
В той день народ на цій землі
І літній дощик накрапав
Чи це здавалося мені,
Що плачуть, плачуть небеса,
Уздівши нас в останній раз.
О, ця божественна краса!
О, Джарі дух, який не згас!
Іверії сумні пісні,
Светіцховелі висота!
Прощаюсь й дякую тобі
Країна світла і свята.

* * *

Сузір'їв золоті хребти.
Ними ночами я мандрую.
І все, що турбувало всує,
Зникає, ніби назавжди.
Мінливі зоряні світи.
Мене рятують і лікують.
І лиш вологий запах туї
Та плеск прозорої води
Нічного моря нагадають,
Що на землі мене — чекають
І що мене кохаєш ти.

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

* * *

Тут, у тихім саду,
Між троянд і лілей
Я збагнула одну
Найпростішу з ідей.

Лиш жертівність врятує
Тебе і мене.
Це єдина клейнода,
Що не промине.

Спогад про сад

Софіко Чіаурелі

I

*Ми спустились по схилу гори, золоті, як мед,
Яблуневі сади догорали у бронзових блисках,
Світ був повен по вінця щасливих і добрих прикмет,
Пахли сонцем дерева в розкішних плодах золотистих.
Я здаля помічала шипшини багряні куці,
Ти мене пригощав перезрілим сапфіровим терном,
І світилися стебла осіннім вогнем ефемерним
Під ялицею в срібнім і вічнозеленім плащі,
І здавалось, що нас обіймає рукою гора
Й притиска до грудей обережно, повільно і ніжно,
Ніби хоче сказати: «Ми єдине створіння безгрішне.
Я жива, доки ви потребуєте ласки й добра».*

Тюдзіла Скурда «О. Європа!»

II

Наливали вино і спускалися сходами в сад,
Де стояли корінфських колон почорнілі уламки.
Гомоніли, сміялись і, ох, танцювали до ранку
Під чудовий оркестр золотих опівнічних цикад.
О, між нами давно панували терпіння і лад,
Я не чула ніколи ні грубого слова, ні сварки;
Хто ми — друзі, колеги, а може, ми просто канарки,
Дивовижне сімейство майстрів віртуозних рулад.
Я заглибилась в сад, в чорноту цих пахучих дерев,
Тут було джерело, як казали, для дивів і мев,
І невдовзі знайшла цей струмок
кришталево-сріблястий.
Зачерпнула води, напоїла й омила уста.
Як все просто, о, Боже, яка таємниця проста:
Тож прекрасне — це все, що існує безгрішно і чисто.

* * *

*Наче рамена свічника,
Гілки тримають сяйво квітів.
Над садом ніч, п'янка й легка,
І солов'ї несамовиті.*

*Довкола зелені тягар,
Й, неначе вимріяна учта,
Росте в душі магічний чар
Розважливо і неминучо.*

Тюдмила Скурда «О. Свентові»

* * *

«Як все живе, й душа всихає», —
Сказала я, зітхнувши гірко.
«Твоя наївність потішає.
Душа — це ж не стебло, а зірка».

Ти відказав і усміхнувся.
Ця усмішка єдина в світі.
Душа — це не стебло у лузі.
Душа — це сонце у зеніті.

* * *

*На березі вмирають анемони.
Їх пелюстки приречено холонуть.
Рибалки, що у путь баркас ладнають,
Їх топчуть і ногами відкидають.*

*Чому ці квіти із морського лона
Прибила на пісок вода солоня?
Яка наруга сталась над красою
По волі сили неземної, злої?*

*Ми сидимо удвох на вогкім молі.
Липнева спека слабшає поволі.
І далечінь туманом оповита,
І мить якась солодка й сумовита.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

* * *

Ніколозу Бараташвілі

Я вірю, що храм цей на древній горі
Найближчий до неба, до хмар, до зорі,
Що голос мій тут долітає до Бога,
Бо душу ураз відпускає тривога.
І легкість якась неземна, мов паріння,
І віра тривка у вселюдське спасіння.

Сонет, написаний в Сурамі

*Ох, очі ті! Зійшли ті очі,
Мов дві зорі над білим світом.
І місяць став перепочити
Над хатою, мов знак пророчий.*

*Ніч розірвалася на клоччя,
Летіли голубі орбіти.
Вродилося дитя, щоб жити,
Таке, як всі, але ті очі...*

*Довіру маю до очей.
Не приховать зневаги глей,
Який зав'яз на дні зіниць.*

*Так само, як не приховать
Любові й мудрості печать
І духу незбориму міць.*

* * *

До вершин прослалась путь,
Несходима путь віками.
Хмари килимом пливуть
Попід нами і над нами.

Не дійшли. На півпуті
Зупинились у знемозі.
В небі зорі молоді,
Пил правічний на дорозі.

* * *

*Дозріває гранат, вистигає пісок,
Всі човни затягнули у елінг.
Забивають фанерою літній лоток,
І глуха по-осінньому зелень.*

*Море хвилю накопить, холодну, важку.
Так буденно для неї і звично
Від кросівок сліди змить на вогкім піску,
Мов сліди астронавтів космічних.*

Тюдмила Скурда «О. Євроні!»

* * *

На дні ущелини, немов на дні могили,
Я, зменшена до розміру комахи,
Подумала: усі ми станем прахом,
Мій оптимізм ці гори роздавили.

Та, стоячи на голубій вершині,
Впокорена легкими небесами,
Подумала: ніхто не бачив брами,
За котрою, мовляв, не бутъ людині.

* * *

Є риби, що живуть на дні,
В намулі і у тиші.
Є риби справді мовчазні,
І ніжні є, і хижі.

Та я оспівую форель
За дивний карб її:
Усе життя, усе життя
Супроти течії.

* * *

*Про що співає молодий пастух,
На пишну гору женучи отару?
Та пісня повна тайни і чару
Або, точніше, повна тайних мук.*

*О, так співати здатен лиш поет.
Змовкає звук і тане силует.*

Бакуріані

*Біліша за сніги альпійські
Лижня зимова олімпійська.*

*Що нас ріднить і що єднає
На цім гірським пречистім плаї?*

*В червонім шоломі й бузковім
Ми різні, різнокольорові.*

*Але потужне біополе
По колу водить нас, по колу.*

*Ми ризикнем, хоч мало шансів,
Є ряд безпечніших дистанцій.*

*Та нас притягує манливо
Лиш те, що майже неможливо.*

* * *

Ці п'ять вершин над жухлим степом,
Ця ніч, неначе бісер, чорна,
І це густе осіннє небо —
Все неповторне, неповторне.

Біжить срібисто серпантина,
Самшитом пахне, пахне кмином.
І як пульсує куц кизилу —
Реактор неземної сили!

Спогад про Тантіаді

*Жінки, мов ширазькі троянди,
Мов янголи Піросмані,
Сиділи довкола барда
Зі гронами Мукузані.*

*А бард у м'якій панамі
І тенісних шортах Пума
Щось шепотів дамі
В бікіні і з книжкою Юма.*

*Рікою лилось Гурджаані
Й, повірте, що це не чари,
Разом у дуеті співали
Андре Челентано й Ротару.*

*А десь, зовсім поряд, у травах,
На пишних колхідських луках
Наввипередки гасали
Одіссея онуки.*

Сподівання

Мої сліди лишилися на бруківці
Старого міста, що немов у клітці,
Між гір перлинних замкнене від світу.
В нім завжди тепло, бо назавжди літо.

Фісташкові провулки і балкони,
Чинар столітніх велетенські крона,
Чужої мови стигле рокотання
І літер кучерявих коливання.

Буддйський флер

*Вид на затоку з вікон тераси
Був безсумнівно просто прекрасним.*

*Десь вдалині під рожевим вітрилом,
Ніби фламінго, яхта летіла.*

*Лінія берега, темна й волога,
Гнучно щезала в бухті за рогом.*

*А зовсім близько, над ганком дому
Квіти шафранові, квіти текоми.*

*Дім ув обіймах квітів текоми,
На сходах дому — я в голубому.*

*Думка непевна: шафран — кольор Будди.
І друга: це — сон, це — омана, полуда.*

*Та чую твій голос, твій голос — і справді
З'являєшся ти між суцвіть олеандрів.*

*Збігаю по сходах. Лазурна затока...
О, юність прекрасна! Ні, юність жорстока...*

Втеча

Світає над світом,
Над морем світанок.
Виходжу ще сонна
І тепла на ганок.
Вдихаю повітря
Легке і духмяне
І бачу, як вперше,
Це море, ці кани.
А в місті на кручах
Зваблївім, як Мекка,
Самотньо прокинеться
Друг мій далекий.
Про мене згадає,
Зітхне безпорадно
І скаже до себе:
«Це схоже на зраду».
Та він помилився —
Це схоже на втечу
Від всіх і від себе,
Від порожнечі.
Душа десь летить,
Я тікаю з імлі,
Аби хоть на мить
Ні ганьби, ні хвали.

Сонети з Махінджсаурі

I

М'які і теплі обриси гряди
Кавказьких гір, а може їх відрогів,
Нагадують на небеса дорогу,
Якою легко до вершин дійти.

Щоранку бачу сонячні персти,
Що осявають сховані чертоги
Ущелин диких, кам'яні пороги
І дерев'яні через них мости.

У гір є висота і глибина.
Єднає їх невидима струна,
Зі струмів загадкових і незвичних.

Спостерігаю дивний колобіг
Отих енергій і кохаюсь в них,
І розумію, що вони суть вічні.

II

Я прокидаюсь — у дзеркалі гори.
Зараз їх білі тумани загорнуть,
Ліс і дорогу на луки, на плаї
Зараз крохмальні тумани сховають.

Боже, як легко рукою дістати
Дальні вершини — сніжні палати.
А чи арбу на крутій серпантині.
Ось вона поряд, фарбована в синє.

Ослик за нею ступає слухняно,
Чую як пахне диким шафраном,
Як наростають божественні співи

Чорних дроздів і малиновок сивих.
Дух миротворчий в повітрі розлито.
Ранок. Кімната. Кінчається літо.

III

*Текоми сяйво золоте,
Оранжеві обійми літа,
Як глибоко душа прогріта,
Як гаряче гранат цвіте.*

*Все відійшло, гірке й пусте.
Лишилися квіти, квіти, квіти...
Південний сад дощами вмитий,
І все, що родить і росте.*

*«Невже і ця земля не рай?»
Спитала я. «О, не зітхай». —
Озвалася стара грузинка.*

*«І не шукай, й не ворожи.
Ми носим рай в своїй душі.
Тож рай в тобі, немудра жінко!»*

IV

Дивитися на море крізь вікно...
В цім є щось дивовижно притягальне,
Неначе море стало задзеркаллям
Твого життя. Мов біле полотно.

В майстерні на підрамнику, воно
Запрошує тебе фантазувати:
Ось чайка, ось фрегат, а ось пірати,
Вітрильник їх за мить піде на дно.

Сідає сонце і останній промінь
Неначе зупиняється на домі,
На квітах біля ганку, на руці,

Яка лежить на теплім підвіконні,
На винограднім ще зеленім гроні
І на засмаглій молодій щоці.

V

І день розкинувся неозоро...
Останній день у цьому краю,
Якому шану віддаю,
Який люблю. Осінні гори

Звучать, мов золоті валторни.
Я мить оцю боготворю.
І палко дякую життю
За цю хвилину неповторну.

О Грузіє! Твоя краса
У золоті лісів правічних
Мов осяває небеса.

І мудрість приписів одвічних,
І моря далечінь велична,
Й терпке вино й жива сльоза.

Сповідь

I

Я — Пакт,
Народжений від Айворі Тауера і Пальмети.
Першої літери мого імені
Від імен моїх батьків —
Так ведеться у нашому конячому роді:
Не забувати про тих,
Кому зобов'язаний життям своїм.
Я народився від переможців,
Тому приречений перемагати
Скрізь і завжди, скрізь і завжди,
Сціпивши зуби, як ви кажете,
Закусивши вудила, але перемагати.
(Я чув, у людей найчастіше все навпаки).
Моя швидкість на дистанції
Дві тисячі чотириста метрів
Досяга двох хвилин семи секунд.
Може тому я не знаю рівних.
Виходить просто — перемагає найдостойніший.
(Я чув, у людей все складніше).
Справді, ми різні. Дуже різні.
Але чому, скажіть, чому
Я весь тремчу від ніжності,
Коли мені на гриву лягає
Людська долоня.

II

*Агатівий скакун Аскет
Нарешті вирвався вперед.
Албег і Лотос відстають,
Їх обійшли Регат і Ртуть.*

*Я ще не бачила такої
Краси палкої і живої.
О часе мій, під небом синім
Ти збережи коня людині.*

Банкет в Алазанській долині

Гії Канчелі

О таємниця хліба і вина,
О вивершеність літа таємнича!
Цю чашу випиваємо до дна
І наливаєм келих рівно тричі.

Даваймо, друже, пом'янемо тих,
Хто відійшов у вічності тумани.
Їх зоряні, печальні каравани
Пливуть над світом, над життям живих.

Тепер — за нашу землю, за святе
Її терпіння, за коріння наше,
За все живе, що нині в ній росте,
За все, що буде, підіймаймо чашу.

Останню чару вип'єм за любов.
На цій землі — то найдивніше диво!
Даваймо вип'єм за любов щасливу —
Це донор людства, рятівнича кров!

Любові незабутньої пісні

Галактіону Габідзе

Отара засинає на горі,
Мов тихий спогад, затишина і тепла.
За обрієм зникає сонце. Смеркло.
Вже близько час вечірньої зорі.

Тихіше ночі, що ввійшла у дім,
Надходить рівновага дивним плином.
Мов книгу, склавши руки на колінах,
Своє життя прочитую по ним.

Якби ж мені не згадувать, а статъ
Чи спогадом, чи цим осіннім садом,
Який звучить таким високим ладом
І не уміє, втративши, страждать.

Стать спогадом допоможіть мені
Зоря вечірня, сад і тепла осінь.
Чому мене не залишають досі
Любові незабутньої пісні.

Аноніма Скурда «О. Свирно!»

Кінець літа

Земля, розпашіла у пахоцях ночі,
Тілами й устами зігріта.
Але вже жовтіє на вітах листочок —
Кінець літа...

Як рясно червоні плоди дозрівають,
Як щедро обтяжені віти.
При заході сонця кімнати палають —
Кінець літа...

Одягне шипшина злотаву перуку.
Від плоду звільняються віти.
А серце моє чи подужа розлуку?
Кінець літа...

*Солодкі
італійські сни*

Вічні запити життя

Якби оце уздріти міг Господь:
Бенкети тіл, точніш, суцільна плоть —
Ми стоїмо у залі Ренесансу.
Корреджо, Тінторетто, Тіціан...
Як сяє плоть, як забира у бран,
Обпалює, немов протуберанці.
Сюзанна і старі... Два коршаки
Побіля Леди білої, як піна.
Жагуче лоно і розкішна спина.
З купелі вийшла для перепочинку,
Голюсінька на березі ріки.
Вони ж сховались у кущах жасмину,
Пасуть її очищами з-за тину.
О, сластолюбна, болісна жаго!
Сюзанна їх не бачить, то ж не знає,
Як в корчах хіті старча плоть конає,
Не відає призначення свого.
Будьмо відверті — сцена еротична.
Може цей термін тут не зовсім звичний,
Але є суть, вона ясна й проста.
Так, Ренесанс пішов двома шляхами.
Людина, як вінець... Закриті брами,
Тож відчинить! Є дух, але (між нами)
І тіло є. Хай квітне ж плоть свята!
Тут поряд богорівний Рафаель.
Він духу поклонявся, він людей
Обожнював в буквальнім смислі слова.
Його мадонни — це хіба жінки,
Що знають пелюшки і тумаки?
То згряя горлиць, неземних, казкових.
Які вони дитинно безборонні!
Як їм пасують ці тони червоні.
Яка погідність сяє довкруги,

Ні пристрасті, ні радості, ні туги...
Для них так звично віщий голос слухать
На березі лиману чи ріки.
Вони, нам не говорячи нічого,
Ніби рятують від низького й злого.
Мовляв, дивіться, ось це ідеал
Гармонії, краси, ясного духу.
Хай він не меркне в дощ і завірюху
І стихає наш гнів, наш безум й шал.
Мадонна в лузі і в садку Сюзанна...
Їм проспівали генії осанну.
Обидва мали рацію. Відтак
Цей плюралізм Відродження приймаєм.
Так є в житті, інакше не буває.
Але в тяжку хвилину ми волаєм:
«О, Господи, врятуй нас, неборак».
До кого ми звертаємо заклання?
До плоті, що святкує мить бажання,
Чи до душі, що істину шука.
Тривожна, полохлива, невситица
Прояснює нам суще і грядуще,
Наша душа безплотна і важка.
Та хтось колись промовив, що душа
Не має жодних переваг над тілом.
Я думаю інакше. Тіло біле —
Це епізод, це тільки мить зотліла.
Ні, не воно давало людству крила
І рятувало людство від ножа.

Лісенька для Рафаеля

«Від Шагала до Пікассо»...
Всі гуртом і всі відразу
Стали в чергу до Kunstforum,
Хто порив цей переборе?
І на ланчах, й на обідах
Всі гуртом про очевидне:
Модільяні — бідний геній,
А Шагал — єврейські гени.
А Мірро — веселий сон,
Ті-лім-бі-лі, ті-лім-бом.
Тільки я мовчу байдуже,
Бо не гріють мою душу
Ні Кандінський, ні Далі
Ті-лім-бі-лі, тю-ель-рі.
Є в славетному музеї
Зала — сонячна алея.
Там великий Рафаель
Для богів, не для людей.

Перечитую «Декамерон»

*У ніч безсонну гарна книга —
Неначе в лютому відлига.
Читаю днесь «Декамерон».*

*І вічний заспів карнавалу
Проймає божевільним шалом,
Рішучо відганяє сон.*

*Ну що то за дивак, Боккаччо!
Неначе блазень, маг неначе —
В одній душі мудрець й дитя.*

*Він так уміє заморочить,
Покепкують з кумедних збочень
І всіх привести до пуття.*

*Куди ж бо ти, моя тривого?
Вже бідолаха за порогом...
Де ви, скорботні сновидіння?*

*Влетів Морфей і теж регоче.
Солодка, італійська ноче,
Як мед, густа; мов кобальт — синя!*

* * *

Я перечитую Бокаччо...
Це велет з велетів, але
Не жив ні в замку, ні в пале.
Достойний клірик був неначе.

Та серце жадібне юначе
Диктує правило своє —
Любить допоки сила є,
Пірнати в шал нічних побачень.

І народивсь «Декамерон»...
«Гептамерон» й «Пентамерон»
Уже відвідали цей світ.

Проте нікому не судилось
Ніби піднятися на крилас
Й створить не просто твір, а міт.

Тітрохи з Америки

Отже, все вже відомо:
Від Гоморри й Содома,
Від «варягів у греках»
Й наших предків далеких.
Від імперських амбіцій.
І кострищ інквізицій,
Гелілея й Джотто —
Все відомо достоту.
Як шкода тамплієрів,
Розенкрейцерів шкода.
Ці (в лапках) «людожери»
Чули правду зі Сходу.
Бо на сніжній вершині,
У тибетській печері
Вже існує сценарій
Всіх майбутніх містерій.
Хто ж вони, ті провидці?
Де земля Біловоддя?
Як до них нам пробитись,
Не зірватись в безодню?
Чи жадана підмога
Зможе нас врятувати,
Як віщують нам йоги,
Як навчають архати?
Але ми ще не знаєм
І повірити не можем,
Ми питаєм, питаєм —
Чи поможеш нам, Боже?
Ми питаєм, мов діти...
Ми не вірим чужому.
Але те, що закрите, —
Вже махатмам відомо.

Тюдмила Скурда «О. Святий!»

Небо чорне й глибоке,
Мов намет, наді мною.
Там всевидяче око
Потішає нас грою.

Дощовий вечір у серні

Його звать Каetano
оливкова шкіра і палаючі очі
сталева воля і несхитний оптимізм
вогнище життя живлене сицилійськими вітрами
незгасне як сама Сицилія
він сидить під ампірним люстром
три метри заввишки
і пропікає мене антрацитовим поглядом
мовляв я бачу тебе наскрізь чужинко
і знаю наперед все що ти скажеш
у цьому пале
самотній і сильний чоловік
творює життя як деміурґ
і всі підкоряються його законам
мов слухняні діти вчителів
за вікнами шумить літній дощ
смеркає
спалахують масивні канделябри
таїна ніби тане у сутінках
загадкових закамарків прекрасного дому
я розумію його
і це так просто адже всі ми люди.

Ремінісценції з Леопарді

Десь Італія поряд за гірським перевалом,
Це Каринтії зорі нам вночі возсіяли.
Ну а місяць, а місяць висить мов на гірлянді.
Ти гукнув: «Подивися — це рядок з Леопарді».
Пам'ятаєш: «Ночами небо ніби блищало.
В цім було щось ефектне, елемент карнавалу.
І виходили сарни із гущавин на луки,
Ніби душі померлих, невловимі, як звуки».
О, Каринтіє давня, нерозгаданий краю!
Тут слов'янські прапервні із Дніпра, із Дунаю,
Але поряд і кельти, і варяги, і греки.
І, звичайно, чарівні предки римлян далеких.
Ти дала нам притулок в ніч липневу, казкову.
Завтра знову в дорогу, зранку рушимо знову.
Та ніщо і ніколи не затьмарить цей спогад,
Бо краса незнищенна, як любов і природа.
І чого б не зазнав, як бува, не ведеться, —
На любов і на вроду все ж душа відгукнеться.

Роздум про свободу вибору

*Святий Франциск, суворий чоловік,
Своїх монахів животить прирік,
Бо у мирськiм житті вбачав спокусу.*

*І золото, і слава, і жінки,
Теляча юшка, кислі огірки...
Ну, а коли, скажіть, служить Ісусу?*

*І виник орден відданих синів
Аскези і священних вівтарів.
Вони молили про прощення людства,*

*Яке конало у злочинній млі,
Яке забуло Бога й вівтарі
І визнавало тільки гріхоблудство.*

*Та якось у святкові дні
Франциск побачив сатану у сні
І вирішив, що це знамення Боже.*

*Так, гріх і блуд — усе від сатани.
О, повставайте, дорогі сини,
На боротьбу із привидам ворожим.*

*І голодом знесилені ченці,
Виходили із келій, мов мерці,
І йшли на площі знищувать завзято*

*Диявольське суцвіття — молодиць,
Які ридали і лежали ниць
І смерті вимагав їм натовп радо.*

Вінець терновий боротьбу вінчав,
Бо душі замордованих дівчат
Й безвинних матерів не врятували

Нас від спокус гріховного буття.
Все повернулось на круги своя,
І знов не боїмось страшної кари.

Так, є спокуса, але є й душа,
Якій спокуса зовсім не страшна.
Ми — оборонці власного сумління,

Бо знаємо священії рядки,
В котрих любов долає всі гріхи.
Тож ближнього любімо во спасіння.

Напрочуд просто все, легкий урок:
Живімо так, як нас навчає Бог.

Іди до мети

П'єтро Джованні Доннічі

*«Pete tuum, pete tuum!»—
Цицерон навчав нащадків.
Коли ж ти інакше думав —
Розберімося для порядку.
Тож, скажи — цей світ існує
Завдяки кому, мій друже.
Завдяки тому, хто біди
Переможе і подужа,
Завдяки тому, хто вміє
До мети іти невпинно,
Хто в душі плека надію,
Хто народить доню й сина,
Хто посадить сад і хату
Побудує для родини,
Хто засіє поле радо
Й випече смачну хлібину.
Словом, світ оцей існує,
Бо творець створив людину.
Тож, до дії! Pete tuum! —
Залишається незмінним.*

Тюдмила Скюдга «О. Сврот!»

Думаю про Данте

Н. Ф. Баллоні

Дев'ять Дантових кіл...
О, який реалізм!
Шлях жахливих тортур
Зверху вниз, зверху вниз.

Тих впізнаю в лице,
Цих душею вгадаю.
Дантів рай. А що ж це?
І не вірю, й не знаю.

Петрарка

Ти світлий, ніби сніг безвинний,
Ти світиш, мов далекий храм.
Творю подяку вечорам,
Коли твій вірш, як відзвук гімну,

І урочисто, і нестримно
Співає про прекрасних дам.
То ніжність посилає нам
Привіт, що з вічності долинув.

Майже сади Боболі

I

Облиш проекти і програми,
Забудь про завтра, дай долоню.
Послухай, ніч летить над нами,
Неначе фуга Альбіноні.

Свіча горить, так ніби гасне,
Її світання невловиме,
Мов сподівання передчасне,
Як непомітний усміх міма.

І тане в сутінках сонливих
Розкішний інтер'єр ампірний
І наших днів абсурд жакликий —
Все віддаляється нестримно.

Зника у темні *allergretto*.
Ми ж залишаємось в палаці,
Де у саду стоїть карета
І де немає ніц новацій.

Усе таке старе, аж дивно.
Могло б стать попелом, натомість
Ні революції, ні війни
Не знищили цю нерухомість.

І ми отримали послання
Від графів, королів, кронпринців.
Оці послання на світанні,
В рожевім мармурі по вініця.

Прекрасний почерк,
Зміст ясний:
«Живи, кохайся і радій!»

II

*Вже відцвіли магнолії, але
Ще не розквітли молоді платани.
Не рукотворна послідовність плану
Всевишнього, який задумав це.*

*Ось партитура ластівок жива,
Але не чути солов'їне соло,
А, потім жовтий лист паде додолу,
Та не замкнеться досконале коло,
Бо і під снігом житиме трава.*

*І так довіку. Господи, чому
Ти нас навчив словам? Яка облуда
Назвать словами незбагненне чудо —
Від зір нічних до стебел полину.*

*І думаю: все мовлене — олжа.
Мені не треба слів. Я в них не вірю.
Від них тікає все частіш у вирій
Моя легка і мовчазна душа.*

III

Осіннє диво Бельведера...
Порожній парк. Ласкаві дні.
Усе нагадує мені
Про неіснуючу вже еру

Повільних рухів і розмов,
І променаді в вздовж алеї,
Концертів Моцарта й Сальєрі,
І знову музики, і знов...

IV

*Цей дивний сад,
Цей райський трунок,
На скелях буйне свято флори,
Немов розкішний подарунок
На берег викинуло море.*

*О, молода зоря удачі,
Зійди і засвіти сьогодні.
Спросоння дика пава плаче
І стогне пінія самотня.*

*О, зріжте гілочку чинари,
Зробіть сопілку на розраду,
Щоб йшла за вами, ніби чари,
Ця музика нічного саду.*

*Ці таємничі звуки й тіні
Природи, як душа, живої.
Лаванди хмара темно-синя,
Смарагдове крило секвойї.*

V

Коли вечірня прохолода
Спадає на славетний сад,
Яка беззахисна природа
В полоні заржавілих ґрат.

Смеркає, і туман бузковий
Від фіолетових суцвіть
Пливе, легкий, як віще слово,
Котре нікому не спинить.

Прощання з Венецією

Чому печаль вінчає карнавал
Щасливих мандрів? Що таке прощання?
Це екзальтацій товариських шал
Чи виклик тліну, виклик проминанню?

Ще піднімаєм келихи хмільні,
Ще віримо у тости поетичні,
Ще карнавал — це дійство вулканічне —
Запалює гірлянди і вогні.

Та вже вино розлукою гірчить.
І в товчії, що плине карнавальню,
Той сивий чоловік (бездонна мить)
На мене глянув сумно і прощально.

Чому так страшно вирушати в путь?
Чи не тому, що серце мудре знає:
Все, що мина, ніколи не вертає.
Все, що було, не пам'ятай — забудь.

Голоси Венеції

Ти чуєш альбу? Це для мене
Співа стрункий гонфалоньєр.
Кохання те було шалене
Й воно існує дотепер,
У віршах....

Дош, у Венеції

*У венеційських гондольєрів
Сьогодні був жахливий день.
Дош, як з відра, тож ні пісень,
Ні любих дам, ні кавалєрів.*

*Покриті мрякою плєнери...
З вітрини спогляда Монтеґ
Цю вуличку, де нітелєнь...
В очікуванні прімавери.*

*О, це мій час і це мій вибір!
Венеція — коштовний витвір —
Тепер моя, моя, моя...*

*Пірнаю у провулок сонний
І місто, наче юна донна,
Гідальго двері відчиня.*

Ода для піци

Ми готуєм нині піцу
І тремо на терку сир.
Сир прозорий, мов живиця,
Хтось на славу сир зварив.

Потім робим пляцок з тіста.
О прадавнє ремесло!
У південнім диво-місті
Ремесло це розцвіло.

Нарізаємо томати —
Диски кольору зорі.
Сіль і перець слід додати
Вже по всьому, при столі.

Ось наповнює кімнату
Запах теплий і густий.
Нам його не передати
І не переповісти.

Витягаємо жаровню
І чманіємо на мить —
Корж, рум'яний, спеклий, повний,
Як вогонь, шипить й пашисть.

Нарізаємо повільно
Це кострище, цей вогонь,
Обпікаємо не сильно
Ніжні пелюстки долонь.

Наливаємо в бокали
Молоде хмільне вино.
Так нам ті заповідали,
Що жили давним-давно.

Гюльоти над Римом

Федеріко Фелліні

I

Під зорями, на голубій терасі
Ми пливемо, неначе на баркасі,
Над Римом, що поволі засина.
На дахові старезного будинку
Розбила сад тендітна славна жінка,
Тому в оселі цій завжди весна.
І я сиджу у плетенім фотелі
Поміж троянд, що ніби асфоделі,
Вросли у мрамур стін і підвіконь,
Поміж гортензій ніжно-анемічних,
Лілей величних і кущів тропічних,
Що раз у раз торкаються долонь.
Про що і як точилася розмова
Не пам'ятаю, не скажу ні слова.
Моя душа пірнула в забуття.
Лиш знаю — світлі зорі осявали
Легкі балкони і важкі портали,
А місто спало міцно, мов дитя.
Старий годинник на романській вежі
Втомився відраховувати межі
Гостин, що визначає протокол.
Забули ми про місце, час і дію,
Бо нами вічність нині володіє,
А це найменше серед інших зол.
Я думаю: як рідко в цьому світі
Бувають миті, злагодою вмиті,
Коли єство твоє, немов трава,
Природно і невимушено диха,
Коли в тобі і довкруги так тихо,

Аноніма Скурда «О. Свротол»

Що хочеться гукнути: «Я — жива!»
Але навіщо? Ніч така врочиста,
Таке прекрасне це казкове місто,
Такий духмяний цей небесний сад.
Примружую зіниці — синьо-синьо...
І профіль милий між суцвіть гліциній.
І на романській вежі циферблат...

II

*Цей дах, ця мансарда, цей славний художник,
Старенький, з мосянжу для кави триножник,
Шарманка беззвучна, в дірках гобелен —
У Римі й над Римом маленький едем.
Приходять до нього графині й барони,
І навіть нащадки якоїсь корони,
Отримать портрети, пірнути в богему
І знов повернутись у звичну вже схему,
Де раути світські, де гольф і шарко,
Де лється рікою шипляче Clicquot.
А він, цей смішний чоловік в окулярах,
Налле собі кави, притисне гітару,
Всміхнеться до себе і скаже мені:
«Я ближче до неба, аніж до землі».*

Прогулянки біля фонтану Бартоломео

Фабріціо Романо

I

Прогулянки у старовиннім парку,
Коли забулись дріб'язки і сварки,
Душа легка у світлу путь руша.
І настрої цей, мабуть, філософічний,
Наштовхує на запити одвічні:
Що є краса? І що таке душа?
Я зупинилася на роздоріжжі:
Праворуч — старовинне кладовище,
Ліворуч у церковці чути спів,
Попереду — фонтан псевдобароко.
Він так милує, так втішає око,
Що вирішила привітатись з ним.
І сіла я на дерев'яну лаву,
Яка ховалась в хащах красноталу —
Для обсервації прекрасний кут.
І враз мені відкрились дивні речі —
Звучав оркестр, сміялася малеча,
І мармуровий усміхався Брут.
І зграя фрейлін пролітала в браму,
І генерали з Асперну й Ваграму,
Суворі вої — всім, до сорока,
Пили шампань за білими столами
І жартували: «Бонапарт, між нами,
Вже не страшний. Тремтить його рука»,
Кінчається епоха Бонапарта.
Вже знову менуети, знову жарти,
Двір Франца компенсує дні війни.

Неначе й не пролито ріки крові,
Всі витончені, радісні, здорові.
А ріки крові — хтозна, де вони?
І раптом спорожнили всі алеї,
Лиш статуї Антея і Психеї
Білють непорочно вдалині.
І знову тиша, і краса, і вечір...
Так відбулась душі моєї втеча
В ті загадкові і далекі дні.
Я ніби й справді бачила минуле,
Але нічого в ньому не збагнула.
Що є закон мушкета і ножа?
Ось він стоїть фонтан Бартоломео,
Ось це старезне трьохсотлітнє древо...
І від краси заходиться душа.

II

Фонтан нагадував лампаду
На світлячкових ланцюжках.
Вночі у нього зорі падали
Й горіли — ніби в небесах.

І я дивилась-додивлялася,
Як в тьмянім світлі ліхтарів
Кудись пливли і посміхалися
Три аметистові зорі.

Та ранок хвилию багряною
Вже піднімався з-за гори.
І у фонтані ніби танули
Й повільно гасли три зорі.

III

Там кипарисова алея
Збігала в море,
Цвіли магнолії круг неї
Геть мармурові.

Ротонда біла випливала —
Ледь елегійна.
І ніжно шию вигинала —
Така класична.

Боги стояли, посірілі
Від злив і часу.
І ти, мов бог, пірнав у хвили
І плавав брасом.

В забутім закутку — фонтан.
Чому забутий?
Так музика бере у бран,
Яку не чути.

Минуле ходить по слідах
Чи ми в минулім?
Цей парк, цей сад —
Зелений дах, небес півкуля.

Амаркорд

«Ви читали Фелліні? Він сні
Розшифровує, ніби кросворд».
За вікном білий куц, бузини,
За кущем видно сад і город.

«Виявляється, сон — це прасуть
Наших душ і майбутнього код».
За вікном дикі стебла ростуть,
Кропива, лепеха і осот.

«Ну, якщо особисто, то я
В сні не вірю». — «О, ні, не скажи...
Це, звичайно, занадто — прасуть.
Може, просто — втома душі».

Я вдивляюсь у сад і город,
Дослухаю розмову здаля.
Кропива, лепеха і осот...
Від дощів розімліла земля.

Mio Sole

I

*Сонет для Соломії, не спіши,
Побудь в моєму серці ще хвилину.
Та мисль, мов час, мов рух, не знає спину
І слово вибухає із душі.*

*Життя твого строкаті вітражі:
Овацій хвилі затопити лунуть,
Хула нікчем, що у безсиллі гинуть,
Шлях доріг — на рани пил соші...*

*Та не дарма з вогню твоє ім'я.
Його не вхопить часу течія.
Той, хто палав у небесах осінніх*

*До попелу, до сліз, до забуття,
Дійшовши до межі свого життя,
Здобувсь на диво дивне воскресіння.*

II

Природи голос — голос джерела.
Срібlistий тембр життя диктують води.
О таємничий подих прохолоди
Над випаленим берегом чола!

Є голос лісу й голосок зела,
Потужний гул глибин і плюскіт броду.
Є пісня — голос кожного народу,
В якій душа народу ожила.

Зоря згоріла. Та одвік і нині
У небі чистім, голубім, аж синім,
Світило сходить і дзвенить земля.

Отак і ти навек лишилась з нами
У пісні, що летить понад ланами
І вічністю до серця промовля.

«Весна» Сандро Боттічеллі

Вдивлятися і прагнуть дива:
Ось-ось крізь вранішній туман
Пролетіть музика і стан,
І стан гойднеться колихливо.

Бринить смарагд, як після зливи.
Цей світ бере тебе у бран:
Ось-ось крізь вранішній туман
Всміхнеться дівчина вродлива.

Гармонії невловний лет,
Неначе сонце недосяжний
Лишає слід скупих прикмет.

По них відшукуй повсякчасно
Правдиве в світі і прекрасне —
Будь ти художник чи поет!

Молитва разом зі Джованні Палестрина

I

Я на горі, пропахлій сонцем,
Поміж платанів і чинар,
Мов у прозорій оболонці,
Вдихаю не повітря — чар.

Цю вроду світу незбагненну,
Цю злагоду і благодать,
І це осяяння зелене,
Яке словами не назвать.

А довкруги допоки зору
В туманах простори долин.
Яка далека путь нагору,
Здолав її — і ти один.

О, ця омріяна свобода,
Де ні змагань, ні ворогів,
Лиш Божа ласка — нагорода
І вітру молодого спів.

II

*І сказано, що плоть, ніби трава,
А слава, наче цвіт на дикім зіллі.
Лише подує вітерець осінній —
Ні зілля, ані цвіту вже нема.*

*І сказано: «Безсмертна є душа».
Ми носимо в собі це вічне древо,
Що тягнеться до неба й достеменно
Врятує нас від крові і ножа.*

III

Santa Maria Formosa...
Чий це надгробок у росах,
Що визирає з-під листя троянди
Тихої, наче мантри.
Вечір і дощ накрапає...
Білі пташині зграї...
Кущ олеандрів обабіч дороги...
Рушимо далі, з Богом.

IV

*«Domine, quo vadis?» — Я питаю,
При дорозі кущ троянд розцвів.
Поряд церква, а над нею — згряя,
Білосніжна згряя голубів.*

*О, свободо! Ти безсмертним духом
Осіняєш істинних синів.
«Domine, quo vadis?» — не послухав,
А тому не вмер і не зотлів.*

V

*Я знаю, що за праведне життя
Чекатиме свята винагорода.
Це попри все рокована свобода
Від страху кари і від каяття.*

VI

*Невдовзі осінить мене
Магічна сила і незрима.
І я струшу буття земне,
Мов пил з одежі пілігрима.*

*І промінь упаде з небес,
І голос долетить раптово.
Так світ колись з пітьми воскрес,
Так народилось перше слово.*

Діалог з позиції здорового глузду

— «Ну, і за що страждав Савонарола?» —
Питаси ти наївно і спроквола, —
«Чим закінчилась вікопомна пря?
Хто переміг? Всесильний дух чи золото?
Чия у світі нині більша квота —
І править нами істина чия?
Хто викупив у церкви Галілея?
Хто вирізав нещасних тамплієрів?
Чому вітало людство кальвінізм?
Як сталося, що про голку і верблюда
Збули на землі усюди люди,
Відкинули біблійний остракізм?
І, врешті, всі оці метаморфози
Хіба не правлять за страшні прогнози
Відносно неминучого кінця?
Так-так, кінця, точніш, Страшного Суду,
Адже гріхи, облуда і полуда —
Це дітища Злоченого Тільця».
Я слухаю уважно і печально,
Я розумію логіку повчальну,
Не заперечити, не спростувать.
І лиш душа, моя душа не вірить.
Вона, мов птах, до Бога рветься в ирій.
І не спинить її, не перейнять.

Ars Poetica

У мене є дарована зоря —
Вона зі мною скрізь, у всіх дорогах,
Коли сама, коли німа тривога
Перегорта листки календаря,

Шукаючи числа магичну суть,
Коли душа як посестра дороги,
Коли сама, коли німа тривога, —
Лише вона засвітить темну путь.

І задзвенить рядок, і зазвучить
Мелодія між берегів канону,
На дужих крилах ритму і закону
Законом уярмлена блакить.

І відстань від землі і до зорі
Та ж сама, що й від суєти до тиші,
Або від мене і до того вірша,
Який прошепотять уста мої.

Сонячный хорал

Фламенко у Лукані

Починаєм фламенко...
Наче білі фламінго
Випливають на сцену
Дві красуні, дві жінки.
Розридалася пісня,
Розривається серце,
Розгортається дійство
У шаленому герці.
Дві красуні у білім,
Два сеньйори у чорнім.
Скільки пристрасті й сили
У сухім передзвоні
Кастаньєт і підборів,
І гітар переборів,
І хрипкому фальцеті
Співака із Фіорі.
Наче вир неминучий
Темних вод океанських
Нас поглине фламенко,
Закружляє у танці
І залишить у душах
Обережних і млявих,
Обп'якує ризиком дужий,
Дотик зради лукавий.

Тюдмила Скурда «О. Свисток!»

Лос Пальмас

Лос Пальмас — це ліс пальм і море клумб.
Тут зупинявся Христофор Колумб.
Коли ще міста не було на карті.
Та капітан вподобав берег цей.
Тут виник форт, а згодом корабель
Вже кидав якір при портовій варті.
Тут розгорталась справжня пастораль:
Рибацькі хижки, гібіскус, мигдаль,
Струнки красуні кольору кориці,
Вночі гітар отой глибокий спів,
В якому день і ніч сплелись навпіл,
І в світлі вогнищ вирізьблені лиця.
А нині ми блукаєм — я і ти,
Відшукуєм загублені сліди
На мальовничих вуличках Вегети
І уявляєм, як у місці цім
Жив мужній люд, нескорений ніким.
Сам Нельсон загубив тут еполети.
І Лас Кантерас — золотий ландшафт,
Й Тунігуада — лавра гострий пах,
І де Бандама — вулканічний спогад,
І океана кобальт довкруги,
І менестрелі, сповнені снаги,
І стежка на піску, вузька й волога.

Caminito

*Я танго танцюю
з людиною в чорнім,
Повільно і плавно,
і трохи мінорно.
Бо віють сьогодні
сухі трамонтано,
Ми, мов заколисані
тими вітрами.
А потім ми вийдемо
в сад золотавий.
Я завтра до Бонну,
а він до Оттави.
Але незабутня, прекрасна, перлинна
Оця незбагненна прощання хвилина.*

Людило Скурда «О. Свротол»

Тмайя дель Тгелъс

Це небо бездонне,
Це небо високе,
Це небо ясне,
Мов божественне око.
Це небо над нами
Таке недосяжне
Й для доброго помислу
Й для сили вражої.

Сальвадор Далі

«...О, Сальвадоре Далі з оливковим голосом.
Я говорю про те ж саме, про що говорить
Твоя персона і твоя творчість.
Більше, ніж твій незрівнянний пензель,
Я хвалю напрямок твоїх стріл,
Оспівую твоє ніжне астрономічне серце».
Федеріко Гарсія Лорка

I

Це все було ще до сюрреалізму...
Рожева бухта ув обіймах бризу,
Сільський майдан із виходом на пляж,
Білюсінькі, мов сніг, рибацькі хижки,
Човни, що відпливали в море нишком
І повертались на нічний кураж.

Це південь Каталонії палкий...
Гірська гряда на відстані руки,
Пейзаж величний і міцний, мов криця,
Примушує забути світ дрібниць.
Лягти б на спеклу землю горілиць
І розмовляти з Богом, як годиться.

Долаєм перевал і ми в селі,
В Кадакесі, тут народивсь Далі.
Прекрасний край, суворий і пустельний.
Тут свій і споконвічний триб життя.
Ти — весь, як на долоні, мов дитя,
Під доглядом очей палких і темних.

Спадає вечір. Прохолоди час.
І каталонки строгі, без прикрас,
Сідають на парканчики камінні
І в'яжуть сіті. Дідусі в кафе
Цигарки крутять й згадують про те,
Коли і з ким кохались в ночі сині.

А прийде ніч і кобла зазвучить.
І все село до танцю стане вмить,
І пристрасті приховані сардани
Розпалюватимуть палкі серця.
Цей танок без початку і кінця,
Жаданий, мов любов, щемкий, мов рана.

Треба бути босим або у м'яких сандалетах, аби шум кроків не заважав музиці. Досить підійти до кола і, ні на хвилину не перериваючи руху, руки роз'єднаються, аби без жодного слова прийняти вас у родинне лоно. І тоді зненацька на вас нахлине щастя тільки від відчуття того, що ваші руки знаходяться в інших руках.

Оцій цупкій, просоленій землі
Своє кохання присвятив Далі.
Його картини перші невідомі,
Але без них визнання б не прийшло.
Вони коріння дерева того,
Що вирросло при материнськiм лоні.

II

*«Якби я міг, я б тисячу разів знімав і одягав
черевички на ноги Гбли»*

Сальвадор Далі

*Бронзовий від засмаги, як мулат,
З волоссям синьо-чорним, мов перука,
В блузони із жабо, мов акробат,
Закінчує по скелях променад
Цей денді, цей дивак з очима Лука.
Він поспішає на аперитив,
Щоб випити на площі під платаном
За зустріч із Марі і Каetano.
Така тут звичка чи, сказати, триб.*

Але за столиком маленького кафе у центрі Кадакеса сиділи і зовсім незнайомі люди. Рене Магрітт, божевільний бельгійець, картини якого обожнював сам Андре Бретон, Каміль Гоманс, хрещений батько художників-сюрреалістів, і славетний Поль Елюар з дружиною, з Га́ла.

Любов вразила Далі, мов удар блискавки. В один момент з сором'язливого провінціала він перетворюється на палкого тирана. За кілька днів Гбла «падає» перед цим, набагато молодшим за неї і, таким відворотним, з першого погляду, юнаком.

*А поки він стрибає, мов коза,
Худючий хлоп на прізвисько Маріцін.
Оливкові дерева ніби в ризах,
Вода у джерелі, немов сльоза.
Співають цвіркуни в сухих кущах,
Нещадно палить сонце, трамонтано
Гуляє по долині Ампурдана,
І море сяє, і над морем — птах.*

Цей променад, ним править чистий фатум.
Ні каяття не буде, ні розплати.
Щасливий жереб кинуто з небес.
Тут вмер Маріцин, а Далі воскрес.

III

*«Я люблю Гбла більше, ніж батька, більше,
ніж матір, більше, ніж гроші, і навіть
більше, ніж славу»*

Сальвадор Далі

*«І що ж таке любов?» — мене спитали.
«Таємний надих!» — твердо відказала.
Зустрінете ще рідше, ніж талант.
Великий раритет — любов, братове,
Зачовгане й замизгане це слово,
По суті — шифр для кавалерів й дам.
Це тайна. Найбільша наша тайна.
І більш мене про неї не питайте.
Даваймо пригадаємо Далі...
Цей веселун, цей незалежний геній,
По суті, став рабом російських генів,
Гомером став життєпису Гаї.
Він був рабом. Так-так, її рабом.
Виконував капризи й забаганки
Свої невситимої коханки
Й вважав своє життя цасливим сном.*

Жоден художник за весь час людської цивілізації не створив портретів своєї музи стільки, скільки Далі портретів Гаї. «Сонячний удар», як жартували друзі, отриманий в Кадакесі 1929 року, тривав усе довге життя митця, аж до самої його смерті у 1989 році. Чому Далі полюбив цю мізантропку з осиною талією і глибоко посадженими зіницями маленьких очей, силуваною, нецирою посмішкою вузьких уст, посмішкою, що скоріше нагадувала гримасу зверхності або скепсису? Що він знайшов у цій шалено скнарій самітниці, яку називав «янголом рівноваги», і до якої стався все життя, як до королеви?

Отож воно і є. А ви вважали,
Зітхання, погляд, зустріч на причалі,
Букет азалій, Мендельсона марш —
Це вже любов? О ні — це тільки шарж
Не те, про що читали ми і снили,
Але в житті ніколи не зустріли.
Сідає сонце. Парк Оранжері
Стає рожевим, мов корал на дні.
Спадає спека. Я зітхнула радо,
Бо дописала плутаний цей вірш.
Співав фонтан і заливався чиж,
Й, здавалось, час застиг в обіймах саду.

То дорозі до Норки

*Горді пагорби Андалузії,
Описати вас не беруся я,
Просто стану тут, під оливою, —
І зітхне душа: «А все ж диво є!»*

*Вечоріє вже і церковний дзвін,
Ніби з надр землі, долина з долин,
І сяга небес, і зникає в них,
Обійма окрес мертвих і живих.*

Тюдмила Скурда «О. Святий!»

Співи нічної Барселони

Пласідо Домінго

О, романсеро, тайна народу...
Палкий вогонь, джерельна прохолода
З'єднались у тобі, сплелись, злились.
Ти дух життя, що на простори рветься.
Хто видобув тебе з грудей, мов серце?
Хто вперше заспівав тебе колись?
«Calaverade»? «Ciento», «Olvidado»...
Про незбагненне, про любов і зраду
Магічний голос розповість мені
І я повірю, що ніщо на світі
Не варто того менту, тої миті,
Коли троянди молоде суцвіття
З твоїм цілунком впаде на вікні.

Трохи спліну

Дощі зненацька оточили нас,
Як враже військо.
Я крізь мур прозорий
Дивлюсь тепер на гори і на море,
Що кольором нагадує топаз.
І знову недочитаний роман
Про тепле місто й пристрасті спекотні
Розраджує моє життя самотнє,
Як кажуть критики, бере у бран.
Так вміє він один — Жоржі Амаду —
Про неземну любов, про смерть і зраду,
Ледь романтично й трохи іронічно.
Про очі грішні й чисті, мов зірниці,
Про юне тіло кольору кориці
І про вітри попутні і зустрічні.
Дощі ідуть. На жаль, прогноз невтішний.
Таємна згода між дощем і мною.
Дивлюсь, як на далекому узвишші
Затягує вершину пеленою.

Сонячний хорал

Луїсу Гомесу де Аранда

Туман оповив передмістя столиці,
Столиці, де завжди усміхнені лиця,
Де вальси і польки звучать повсякчас,
Сьогодні туман заколисує нас.
А потім із півночі вітер холодний
Подує, неначе з якоїсь безодні,
І протяг шалений розгонить туман
Цей біло-срібlistий, цей каторжний бран.
І далі, можливо, засяє світило,
І землю зігріє, і душу, і тіло,
Щоб впасти нечутно за гори круті
Й тримати народ в безпросвітній сльоті.
Перепади дикі цієї погоди
Впливають на настрій, здоров'я і вроду.
Тож мапу беру і читаю слова,
Прекрасніше котрих в житті не бува.
Валенсія, Росес, Толедо, Малага,
Ал'яги, Морел'ї, Альмерії спрага,
І острів Кабрера, і мис Трафальгар —
Іспанії код, ні Іспанії чар.
Ця мова мене огортає гіпнозом:
Більбао, Севілья, Леон, Сарагоса,
Гранада, Кордова, Алора, Ніхар —
Іспанії код, ні Іспанії чар.
І раптом так млосно запахне троянда,
Засохла в обіймах міцних фоліанта,
І вітер гарячий торкнеться чола,
І стануть хоралом магичні слова.

Любов Пабло Пікассо

I

У нього так бувало завжди —
Нова любов і нова сторінка творчості.
Антиб, море, кераміка...
Шал кохання, що перероджувався
у шал натхнення.
Він працював невтомно, ніби відчував,
Що життя добігає кінця.
Тарелі, створені в Антибі,
Розлетілись по світу, мов дрони любові.
Найбільше їх осіло в горах Хаконе,
що побіля Токіо.
Японський мільйонер-дивак
Фанатично скуповував їх,
Аж поки не відкрив власний музей
Пабло Пікассо.
Які примхливі колізії життя,
Часом, чекають на нас...
Та хіба закоханий художник,
Вкладаючи усе тепло своїх долонь
І весь вогонь свого палкого серця
у холодну глину,
Сподівався, що вони зігріватимуть когось
на берегах Ашіноко.

Ангіла Скурда «О. Свобода»

II

На антібському базарі
Купую молодий Грюер
У рожевощоккого велетня...
Відрізає кусень сиру
І аж прищмокує від задоволення,
Пишається якістю продукту.
Загортає сир у провощений папір,
Зав'язує червоною мотузочкою —
Виходить просто розкішно!
«У мого діда Грюер купував
Сам сеньйор Пікассо
Для своєї коханої Франсуаз», —
Говорить товстун з щасливою
Усмішкою людини, яка знає,
Для чого прийшла у цей світ.

III

*Я задрю художнику: рух олівця —
І з білого хаосу, ніби крізь шибку,
Проступить овал дорогого лица,
Озветься мелодія голосом скрипки.*

*О, світла і музики ніжний тандем,
Ця легкість приблизна між духом і тілом.
Модель ми впізнали, але не збагнем,
Чого тут бракує і що тут надміру.*

*Ця жінка, що в різьбленім кріслі сидить,
Звичайна, як інші, але одночасно
Вона до безумства, до крику прекрасна,
Над нею безсмертя нев'януча віть.*

*Бракує... Надміру — неточність у слові.
Це вибух любові, любові, любові.*

Цей вірш для Антоніо Гауді

Цей вірш для Гауді. А може
Цей вірш на лист любовний схожий —
Люблю архітектуру я.

І те, що створене віками,
Нагадує у вічність браму,
Нас надихає і сія.

І геній Гауді примхливий,
Неначе квітка чарівлива,
Розквітнув серед теплих міст,

І у Іспанії корону,
Мов діаманти, знову й знову
(Цей невгамовний модерніст),
Додав свій колір, карб і зміст.

Гостинець людства безупинний...
Лишить на ньому слід людині
Вдається зрідка. Доля ця,

Дарована лише Всевишнім,
А серед кращих найчастіше
Господь всміхається митцям.

Сідає сонце. Вечір. Місто —
Таке прекрасне і врочисте.
Невдовзі спалахнуть вогні
І ніжна музика проллється
На площі й вулиці. Здається,
Що це дарунок й Божа ласка
У світі цім іспанська казка.

Весна у Севільї

*Помаранчеві дерева.
Аромат акацій. Темно.
Це весняна ніч в Севільї,
Загадкова, незбагненна.*

*Ще хвилинка — місяць вийде
І засяє сад духмяний.
Це весняна ніч в Севільї,
Гіпнотична, полум'яна.*

*Линуть звуки романсеро,
Плач гітари, сміх юначий...
Це весняна ніч в Севільї,
Незабуття і гаряча.*

Коррида у Севільї наприкінці ХІХ століття

Це було так давно.
До корриди готувалось усе місто.
Лише одинадцять тисяч
Щасливців мали місця,
Проте, переважна більшість громадян,
Що залишалась «за бортом»,
Ні на хвилину не припиняла
Очікувати на бій, ніби очікувати на свято.
І ось, нарешті, публіка заповнювала цирк...
Андалузькі красуні у білих шовкових сукнях
І білих мантильях, прикрашених азаліями і трояндами...
Чоловіки у канотье, атласних камізьках
І британських тренчах...
Сміх, гамір, крики продавців води, креветок,
Помаранчів та бісквітів.
Це був час славетних тореро —
Лагардіхо та Фраскуєло.
Коли хтось з них з граціозною легкістю
Заколював шпагою бика, глядачі
Приходили у шалений, неймовірний захват:
Чоловіки кидали на арену сигари, капелюхи, помаранчі,
А дами — квіти і цидулочки.
Потім величезний натопт,
Схвильовано і збуджено обговорюючи щойно побачене,
Виливався на вулиці Севільї.
А далі — музика, музика, музика...
Радість... Радість... Радість...
Щирість... Щирість... Щирість...
Це — Іспанія!

Роздум після відвідин музею Траго

*Мільйон вигадливих інтриг
Пізнав мадридський двір.
А хтось на них купони стриг,
Як кажуть, руки грів.*

*Але цікавий парадокс,
Урок для нас з тобою —
Безсмертними лишились лиш
Веласкеса герої.*

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Ода винограду Темпранільо

В Рібера-дель-Дусро
Славетний Темпранільо
І дам, і кавалерів,
Мов золота мантилья,
Заманює у царство
Фруктових ароматів.
Веселість і бунтарство
Їх супроводять радо.
О, тут вино, мов доля,
Жагуче й неминуче,
На пагорбах розлогих
І на прадавніх кручах.
Ці лози Темпранільо,
Неначе райські куці
Чекають на весілля,
На келихи цілющі.
Так підіймаймо ж чару
За край цей фантастичний,
За голубу чинару,
За янгольське обличчя
Іспанської красуні,
Народ цей достеменний,
За музики відлуння,
Що доліта до мене.

Грошання з Барселоною

I

Ця ніч золота і боса,
У прірві її волосся
Місяця гребінь гострий,
Хустка її — то осінь,
Пекуча пожежа дива.
Ця ніч — мов таємний острів,
Скрипки цвітуть, як брості,
Лються пісні, мов злива.
Неначе хорали, звучали
Кроки зорі нічної,
І розсипались корали
На грудях її росою.
Спідниця їй розцвітала,
Ніби обрій ранковий,
Щоб над безоднею шалу
Римою стати, словом.
Хто не блукав, не знайде
Стежку оту до неї,
Хто не кохав, рушайте
На пошуки долі своєї.
Ноче, циганочко, ноче,
Фіалко моя безсонна,
Не залишай мене! Хочу
Пити тебе до скону.

Тюдмила Скурда «О. Свирно!»

II

Музика звучить сьогодні
Скрізь і усюди,
А я потерпаю від ніжності,
Дивлячись з тераси готелю,
На білих чайок понад пірсом,
Рибальські сіті на березі,
Іграшкові човники в морі,
Срібний туман над далеким
Острівцем вдалині,
І цю блакить, якій нема
Ні початку, ні краю.

III

О, мій Дон Жуане,
Моя Барселона,
Прощаюся з вами —
Ні Анна, ні донна,
А просто чужинка
З далекого краю.
О, мій Дон Жуане,
Про вас я згадаю
Осіньного ранку
У місті прозорім,
Від котрого дуже
Далеко до моря,
Де плавали брасом,
Де чайки кружляли,
Де так полум'яно
Звучали гітари,
Де ми смакували
Прошюто з Ріоха,
Де вірші читали,
Небавом, потроху.
А ще танцювали
І денно, і нічно.
Уперше в житті,
Я упевнена точно,
Це свято здавалосьь
Не має кінця.
О ні, незбагненна
Крайна оця!
А в Києві листя
Жовтіє і знову
Каштани засипали
Сквери бронзово.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

Тюдмила Стурда «О. Європа!»

У золоті місто
Й здається неначе
Я чую Іспанії
Подих гарячий.

*Ніч фламенко
на токійських Роппонгах...*

*Японська красуня у рожевому,
Ритми алегріас, Андалузії вітер.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Пабло Пікассо і Катерина Білокур. Зустріч, яка не відбулась

«Якби ми мали художницю такого рівня
майстерності, то змусили б заговорити
про неї цілий світ».

Пабло Пікассо

I

Коли на Міжнародній виставці у Парижі
Пабло Пікассо побачив картину
Катерини Білокур «Цар-Колос»,
Він зрозумів, що попри кубізм,
Дадаїзм, сюрреалізм і абстракцію,
Світ ПРЕКРАСНОГО продовжує існувати...
Щось подібне відчула і я,
Прийшовши на відкриття виставки
«Катерина Білокур. Хочу бути художником!»
Попри війну, брехню і зраду влади,
Хижацтво олігархів, відсутність україноцентризму,
Соціального захисту, патріотичної преси,
Сучасних доріг, справедливих законів,
Україна продовжує існувати
І залишається неймовірно красивою.

II

*Електро-акустичний перформанс «Літати...» —
(Аудіо-інсталяція з використанням
Прийомів алгоритмічної композиції
Concerto misterioso мого друга
Композитора-авангардиста Леоніда Грабовського),
На виставці Катерини Білокур
Вразив мене пронизливою правдою про нас,
Так само, як Пако де Люсія
У виконанні українського гітариста
Левка Вітошинського у весняному Відні
На презентації моєї книги.*

Тюдмила Скурда «О. Свентовіт»

Пам'ятник Сервантесу на площі Іспанії у Мадриді

Тільки великі нації здатні
Виановувати своїх геніїв
Справді велично...
Вкотре обходжу славетний монумент
І розумію: авторам вдалось майже
Неможливе — відбити суть
Іспанського характеру!
Але хмарочоси тут ні до чого...

Брама Сонця

*Пуерта дель Соль — Брама Сонця! Ця назва
Звучить магнетично, музично, прекрасно.
Це символ Іспанії і теплоти,
Яку неодмінно відчуєте Ви.
В маленьким кафе з фантастичним порталом
Зненацька я ввічливо Вас запитала:
«Ця назва чарівна Пуерта дель соль
Звучить як дієз а чи, може, бемоль?»
І Ви, подивившись на мене уважно,
Мені пояснили: «Мажор переважає
Бемолю, мінори проблем і пліток.
Пуерта дель Соль—
Це до радості крок!»*

Ангеліна Скурда «О. Свено!»

Мода як символ

Літню колекцію 2015 року
Невтомні Дольче і Габбана
Присвятили Іспанії.
Світ — це корида...
В цій метафорі не бачу
Жодного перебільшення.
От і Україну потроху нищить
«Братній» сусід. Але для світу —
Це і досі лише інфо.

«Тюетеса». Жван Миро

Це мій портрет!

Тюгуила Скурга «О. Сброн!»

Zuma & Puzi

Вечір у «Шафі»

Марісу Чаклайсу

Він подзвонив і запросив до шафи.
До шафи? Я наївною була
І витягнула шию, мов жирафа.
«Так-так, до «Шафи» — це кафе». Дива!
І ми пішли в кафе, що зветься «Шафа».
Його впізнали, і хоча місяця
Було всі зайнято, для нас звільнили столик.
Я сіла, озираючись спроквола.
О, заздрість популярності митця!
Прекрасна жінка, ніби тінь сумна.
До нас підсіла й чемно привіталась.
Вона була знервована, і Маріс
Налив їй у келишок вина.
Наскільки я зуміла зрозуміть
З розмови двох — то це була актриса,
Що ніби випаровувалась з крісла
І зникла, наче мить, що не спинить.
Так швидко? Може, в цім моя вина!
Не встигла з горя проковтнуть фісташку —
У кріслі вже сидів поет і чашку
Тримав так міцно, ніби каплуна
Схопив за ноги. Темні окуляри,
Шкірянка, ще б на голову берет.
Так, дійсно, жодних сумнівів — поет,
Але чомусь без дами, тож без пари.
Він вишукано нас перепросив
За те, що враз порушує наш спокій.
Веселий, елегантний і високий.
Він жартував і так багато пив.
Бажаючи зробити йому приємне
(Я знаю, як цього бракує нам),

Тюдмила Скюдга «О. Сврот!»

Наважилась нарешті (просто страм)
Щось прочитати із молодого Гейне.
До речі, у розмові він слейно
Згадав, що надто полюбляє Гейне.
Та тільки щось промовила про ліру,
Поет пропав, мов провалився у прірву.
Ну от і вдвох. Нарешті вдвох. Тепер...
О, Боже, хто це чорний, бородатий,
Немов ведмідь, у светрі волохатім?
— А це мій друг, відомий режисер —
Нові проблеми. Мова про кіно,
Про плівку Кодак, про актрис, натуру,
Про сценариста, про апаратуру
І ще про щось, відоме вже давно.
Він так уважно розглядав мене...
Я оцінила професійно звичку
І комплімент кіне-мато-графічний,
Що я подібна до Анук Еме.
Оце й усе. Була вже перша ночі.
Ми вийшли. В Ризі сніг, цвіла зима.
Над нами зорі, навкруги пітьма.
Прекрасний світ, величний і урочий!

Вірши з ретроспекцією

Цей місяць грудень,
Місяць чуда,
Вузкий завулок,
Двір за муром,
А на подвір'ї
Сніжні люди,
Яких зліпили
І забули.
Що відбулось?
Хтось жартував
І бриль з корзини майстрував,
Сміявся, мабуть, був щасливий
І, лицаря зробивши, він
Взявсь до коня.
Кінь мов ослін,
Кумедний кінь,
З газети грива.
А тут, під липою, вона
Стояла світла, як весна.
(Слідок тендітний взявся льодом)
Було їм добре. Боже, хай
Хлюпне їм сонце через край
І не заступить дня негода.
І раптом,
Ніби уві сні,
Я пригадала:
Падав сніг,
Живий, співучий. Снігу соло,
А ти, безжально молодий.
Біжиш навстріч,
До щему мій,
Яким не будеш більш ніколи.
Цей місяць грудень,

Тюдмила Скурда «О. Святий!»

Місяць чуда,
Вузкий завулок,
Двір за муром,
А на подвір'ї
Сніжні люди,
Яких зліпили
І забули.

Тарк Дзегужкаліс

Неллі Кляйнберга

Ми зупинились. Перед нами місто,
Так схоже на засніжене крило,
Немов кудись у присмерки пливло,
Зовсім повільно, майже урочисто.

Кінець дороги — мов життя вінець.
Та саме тут судилось розпочати
(Ну як би це точніше вам назвати), —
Напевно, був то діалог сердець.

Ви знаєте, як часто так бува,
Що слово ваше, зліплене вустами,
Уже не ваше й мовлене не вами,
Тож бережіть неказані слова.

Не розгубить в щоденній суєті
Забутий вже зворушливості спалах.
Людині, що його повік не знала,
Так нудно й прісно, мабуть, у житті.

Навколо нас гасала дітвора,
Зима вітрила натягла потужно.
Я думала, що то за слово — «дружба»
І скільки в нім правічного добра.

Удвох над містом, ніби на вершині,
З якої видно безмір наших літ,
Ми мовчимо. Благословляєм світ
І світу суть ось у такій хвилині.

Коліскова для Інмара

Спи, мій маленький хлопчику,
Спи, мій сіренький горобчику,
Ніч огортає хатоньку,
Хай відпочинуть крилятонька.
Десь за полями широкими,
Десь за морями глибокими
Вже спочиває сонечко,
Не загляда у віконечко.
Слухай мою порадоньку,
Рідне моє, чубатеньке,
Цвіте мій, тиха калинонько,
Спи, засинай, дитинонько.
Завтра — розлука, лишенько,
Ти не забудь цю пісеньку,
Хай проросте крізь літенька
Пісенька ця, мов житенько.

Янісу Райнісу

*Він уподобав слово «глибина».
«Копайте глибше», — цитував Шекспіра.
Високий дух, глибинний подих віри,
Між ними одержимості струна.*

*Мов колос повний доброго зерна,
Мов пісня у біді, як сонце щира,
Народу прислужилась його ліра,
Бо в ній жила ясна будучина.*

*Є дивна сила у безмежжі духу.
Поволі все перейде в небуття
І стане пилом вічності без руху.*

*Лиш людський дух не знає забуття.
Горять думки, мов зорі обважнілі,
Перед якими тлін і смерть безсилі.*

Сонети з минулого

I

Добриденъ, Риго! От я й повернулась
І радо впізнаю твій строгий лик.
Моїх печалей жмут розтанув, зник,
Я інша, але як й коли — незчулась.

Моя душа окрилена і чула,
Розвиднів світ, загорнутий у сніг.
Ось друзів дім, ось дорогий поріг,
За котрим рівновага і минуле.

І я кажу: «Якщо десь є притулок
Моїй тривозі, що гуде, як вулик,
І ночі позбавляє тиші й сну,

То це у цьому домі, під сосною,
Що взимку пахне сонцем і весною
І пробачає тугу навісну».

II

Немов казковий срібний ріг
Просипався на землю тиху,
І я знайшла собі утіху
Дивитись крізь вікно на сніг.

Я думала, що сніг зберіг
В собі двобій добра і лиха.
Він ласкою і смертю дихав
І засипав мій слід й поріг.

О непорочна білизна...
Брудна, розхристана весна
З тобою не до порівняння.

Та скроні в обручі долонь.
Шепчу: «Вогонь, вогонь, вогонь,
Щоб рух, і сонце, і буяння».

III

Пригадуєш? Був січень, і бульвар
Поблискував, немов ріка замерзла,
І сивий місяць, схожий на чересло,
І паранет, подібний на віктар.

У тій ході-плавбі був дивний чар.
Так лине човен, розгубивши весла,
Так мить земну заступить мить небсна —
І спалахне зоря, а не ліхтар.

У кам'янім і зимнім міста лоні
Моя любов, неначе куц півоній.
Хвала цвітінню, що торкне вуста.

Минуле те не зможем повторити,
Як не даси життя зів'ялим квітам,
І все ж любов до тебе поверта!

IV

*У сутінках знайомий силует
В кінці алеї... Воскрешаю словом
Далекий вечір, очі, руки, брови
І вірші, бо мене чекав поет.*

*О магія зими! Який секрет
Приховано у дійстві снігопаду!
Чому мені до божевілья радо
Вдивлятися в цей дар, цей шал, цей лет.*

*І я сказала: «Любий, відпусти
Мене за білим чаклуном брести
І згаснуть в світі тихо, мов свіча.*

*Але тобі світитиме повік
Над нашим містом вічно юний сніг,
Що доторкнеться до твого плеча».*

V

Ультрамарин торка віконне скло.
Безлюдні площі. Вулиці порожні.
Лиш де-не-де самотні перехожі
Немов шукають втрачене тепло.

Так загадково світиться табло
У чорнім небі, і хвилини схожі
На шифр космічний, шифр непереможний,
Бо нам його збагнути не дано.

Я так люблю о цій порі нічній
Пригадувати погляд, голос твій,
В минуле повертаючись охоче.

Яке це благо — вміти повернуть
Прожите, щоб знайти у ньому суть
І зрозуміть: ці очі — найдорожче.

VI

*Усе закономірно у житті,
У всьому є розважливість дозріла.
У тишині плекаєм голос тіла.
Гартуєм голос духу в боротьбі.*

*На зміну цілоденній суеті
Находить мить спочинку легкокрила,
І промовля в тобі жага і сила,
Природи соки дужчають в тобі.*

*О полохлива, радісна оmano!
Допоки шалу молодості стане.
Не полишай, не зраджуй, не минай.*

*А може, ти найголовніше в сутнім,
Таємний плід на дереві могутнім,
Бери його, зривай і вік спивай.*

VII

*І теплий дім на білому снігу,
І мирна тиша пагорбів розлогих,
І люди повертаються з дороги,
І рідний дім дарує їм снагу.*

*Дивись на світ. Ти перед ним в боргу
Від миті тої, коли сп'явсь на ноги.
До подиху останнього, до рогу,
За котрим видно безвісті югу.*

*А доки січень... Що ж, зимі хвала!
Безцінний дар — з морозу повернутись
До затишку письмового стола,*

*Дістать папір, калачиком згорнутись
І за хвилину раптом схаменутись:
Щаслива мить, що тільки-но пройшла!*

Квіти Тольці

Adamowi

I

Якось, блукаючи Краковом, Ева Липська мені сказала:
«Розумієш, я більше не читаю Міцкевича —
лише розмовляю з ним».
Рано-раненько приходжу на площу Ринку
(Якби ж ти знала, як я її люблю),
Підходжу до Адама, вітаю його,
А потім говоримо, говоримо, говоримо,
аж поки хтось не завадить.
О восьмій відкриваються кав'ярні.
Запах кавусі пливе над площею,
ніби легка хмаринка.
Тож прощаємось. А я іду до костелу.
І так вже кілька років».
Я її розумію. Просто кожен з нас сам обирає
своїх співрозмовників.

II

*Різдво і свято Св. Адама
У Польщі співпадають.
Гори червоних квітів
В цей час біля пам'ятника
Міцкевичу у Кракові.
Адже саме тут
У Вавелі
Поховано великого поета.*

III

Пам'ятник Міцкевичу у Кракові
Вразив мене важкуватим академізмом.
«Дивно, — сказала я, —
Адже славетний Теодор Рідер —
дитя модерну».
«Але він зробив пам'ятник
Світовому класику», —
відповіла Єва.

IV

Так хто ж він? Хто ж він? Містик з Вільно?
Чи той, хто «Дзяди» народив?
Кого любив? Сумну Марилю?
Чи Шімановську теж любив?
Так хто ж він, той, що ниць не падав,
Чи той, що падав ниць і чах?
Чому золочені лампади
Пливуть і не пливуть в очах?
Чому слова, мов сіллю рану?
І раптом хрест — політ руки!
О, він мечем над Ватіканом —
І Ватікан ховався в думки.
О, він вулкан у сонній залі.
Він і вони — вогонь і жерсть.
Не з тими він, що честь втрачали,
Щоб зрадою здобути честь.
Він снів крайною, як сином.
Неначе колосок, сама
Для нього Польща, мов дитина,
Мов жінка бажана була.
Так хто ж він? Хто ж він? Містик з Вільно?
Чи той, хто «Дзяди» народив?
Хай полюбив сумну Марилю,
Хай розлюбив сумну Марилю.
Він Польщу вік не розлюбив.

Уроки польської

Єжи Єнджеєвичу

Я тепер
 полонянка у польської,
О, яка непокірна вимова.
На моїх упертих губах
Їжаком застигає слово.
Я калічу гнучкі рядки,
Я патлаю алюрні речення.
Про моє дивацьке відречення
Серед друзів пішли чутки.
О, яка небезпечна мова,
Приборкую рій бджолиний
Звуків таких коліскових,
Спершу таких безвинних.
Та ось відчуваю сама —
Іще невеличке зусилля,
І виринуть з мене слова,
Прозорі, як гданська хвиля.

Полонез до кінофільму «Пан Мадеуш»

Войцеху Кіляру

*Це полонез, це музика безсмертна...
Усі кордони й перепони стерто.
Вона летить, летить над світом цим.
Крізь осінь світлу, тиху і прозору,
Понад поля і ріки, понад гори,
Мов огорта покровом золотим.
Шкода, але пан Адам не почує
Ці ритми переможні, що віщують
Для Польщі сонцесяйне майбуття.
Для Польщі, найріднішої під небом,
Для Польщі, котру боронити треба
І котру він любив до забуття!*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Serénité

Ярославу Івашкевичу

Serénité'...
У сіро-синій далі
Себе шукать
І спогади повсталі,
Неначе сходи вічно молоді,
Явити світу в поблисках блакиту,
Ну, а точніш, себе на світ явити,
Щоб перед світом — ніби на суді.
Це яблуня, це сад, а там — город,
А це дорога з саду до порога,
І сад цвіте... Фантазія убога.
Мені болить скупих реалій код.

Та раптом попливли у даль сади...
Мов голуби, вквітчали небо рясно.
І марево... Фантазія прекрасна!
Вона нам нагорода за труди.

Serénité'...
А з чим на суд ідуть?
Несуть події й факти,
Дати й лиця,
Усе, що мучить, що ночами сниться?
А тут — serénite,
Лиш мрево тут.

Та дослухай! Якщо serénite'
В душі твоїй бузково розцвіте
І зазвучить неждано і органно,
Знай, промовляє серце, що живим
Препуде завше, бо одвічний спів
Земних джерел і яблунь тонкостанних.

Крилатий псалом

Тадеушу Новаку

*Ці крила перлинно-білі
Тобі так пасують, друже,
Ніби стебло зелене
До рожевої ружі.*

*Наче до парості промінь,
Наче до посухи злива,
Мов до віконечка сонях,
До долі година щаслива.*

*Ніби до любоців тиша,
Ніби сонце до неба,
Наче рима до вірша,
Наче вірші до тебе...*

Ангіла Скурда «О. Європа!»

Травда про поле

Ежи Харасимовичу

Він подібний до поля:
Ідеальна лінія горизонту,
Вишукано височіють три вертикалі
(Потім виявиться, що праворуч — це явір,
а ліворуч — дві старезні липи),
Панорама врівноважена і заспокійлива,
До того ж ніжно-смарагдового тону,
На ній спочиває око...
Ось тут і зупинимось,
Далі ні кроку,
Облиште цю забаганку
Пройти полем і назбирати торбинку деревію.
Ліпше зайдіть до аптеки.
Зрозумійте нарешті — тут вам загрожує
небезпека...
От, скажімо, волошки... (Ви вже бачите їх
На вашім ко моді
У тій, саксонській порцеляні,
Білій з голубим, вазочці,
Що так пасує до голубих з білим шпалер).
Так от — волошки чіпати
Категорично забороняється.
Вони стогнатимуть,
Вас заюшить зеленою кров'ю,
Її вам ніколи не змити,
І називатимуть вас «вбивця волошок» —
Не інакше...
А комахи?!
Спробуйте-но роздавити одне ньку.
Мільйони вам цього не пробачать.
Вони хмарою летітимуть за вами,

Мов чорне піратське вітрило.
Вас впізнаватимуть відразу.
«Он іде вбивця колах», —
Гукатимуть діти
І, нарешті, птахи...
Від цього можна просто збожеволіти —
Іволга пурхає в небо
І перетворюється на зірку...

Діалог під нічним небом

Анжею Вайді

— Вам хотілося дива?
Дивіться, на небі зоря!
— У звичайній зорі
Ви вбачаєте таїнство дива?
— Так, вбачаю, бо знаю:
Зоря — це прикмета щаслива.
Коли прагнете щастя,
Дивіться, — на небі зоря!
— А, до речі, про щастя...
Траплялось воно вам чи ні?
Всі говорим про щастя,
Насправді воно невловиме.
— Подивіться на небо,
Воно відповість вам очима
Світлих зір, що горять
У пільмі на самісінькім дні.
От і маємо, знову до себе
Вас манить зоря.
Гіпнотична принада
Чи поза звичайна — не більше.
— Ви вгадали — це поза.
Люблю позувати,
Бо грішна.
Але зараз дивіться на небо.
На небі зоря!

Діалог з Евою Липською у Нусдорфі

— А ти знаєш, краса агресивна, вона може вбити, —
каже Ева,
Вдивляючись у вишуканий фронтон старої вілли.
— Не розумію, — дивуюсь я, — адже краса
випромінює гармонію,
А відтак діє благотворно.
— Все це вигадки естетиків, — наполягає Ева, —
Краса не випромінює гармонію, а потребує гармонії.
Уяви на хвилину — у людини на серці смертельна
туга, а довкруг
Бельведер з його бароковою надмірністю,
Золотом і англійськими газонами.
Душа, перебуваючи у дисгармонії зі світом,
Знищує красу або краса знищує душу —
Цей конфлікт пахне смертю.
— Ти хочеш сказати, що краса — це поганий лікар?
— Так, рукотворна краса завжди егоїстична.
Вона не здатна втішати розчавлену душу.
— Отже, мистецтво — це холодний фантом?
— Так, мистецтво — це гра, це забавка для щасливих.
— Невже, коли тобі зле, ти підеш до
Kunsthistorisches Museum
Поплакати біля Рафаеля? Ні, і ще раз ні.
— Ти хочеш сказати, що щаслива людина
володіє усім, а нещасна —
Лише своєю безпорадністю?
— Саме так. У біді нас рятує лише Господь.

Невигадана історія про Перст Божий

Ева Липська вмирала шість років.
Щоразу їй прогнозували смерть:
Хто за шість місяців, хто за три.
А кінець все не приходив і не приходив.
Вона звикла до своєї смерті,
Як звикають до вінчальної обручки
Чи старого портфеля.
Вона вже не тільки не боялася її,
А й просто перестала про неї думати.
Невідоротність кінця вже не пригнічувала,
Як попервах, а стала байдужою очевидністю.
Проте Ева не вмерла. Вона залишилась
На цьому світі. Але стала зовсім іншою.
Змінилась ієрархія життєвих цінностей,
А разом з тим змінилось і її життя,
Одне скінчилось там, у сонячнім осіннім Кракові,
Де повітря пахне прілим листям
І щасливими спогадами.
Друге почалося в світі ірреальнім,
Де не було ні спогадів, ні минулого,
Де панував культ миті,
Кожної миті чудотворного існування,
Коли все, що складає для нас зміст життя
З його коженденним побутом, турботами
Та емоціями від ранішньої кави до нічного екстазу,
Зникає безоглядно і назавжди.
Натомість оголюється екстатична цінність
Якоїсь іншої субстанції,
Нами незнаной, а тому і незрозумілої.
— Щось езотеричне? — недовірливо запитаєте Ви.
— Перст Божий, — відкажу я впевнено.

Грештянські елегії

Вдячний спогад про пана Віттера

У П'єштянах серпень —
Це щось фантастичне!
Платани і клени,
Й кущі екзотичні
В салатових бульбашках,
Ніби у піжмах,
І море троянд
Пурпурових і ніжних.

Нарешті ми разом...
Щасливі і дужі,
Йдемо променадом,
Минаєм калюжі,
Купуємо льоди,
Скакаєм на каву
І граємо в гольф
Неквапливо, небавом...

А потім пірнаєм
У води термальні
І плаваєм разом
В басейні дзеркальнім,
Ласуємо ф'юженом
Ми за обідом
В славетнім отелі,
Що став уже мітом.

Принцес й магарадж
Тут гостинно вітали,
В цім царстві модерну
Царі царювали.
Тут праведні й грішні —
Всі грілись в купелях.
І сам Альфонс Муха
Розписував стелі.

Це чудо створив
У минулім столітті
Пан Вінтер — єврей
Не багатший у світі,
Але безперечно
Людина з достатком
Й душею поета
І батька нащадків.

І виник курорт,
Як богиня із піни,
Чи ні — так немов
Галатея чарівна
Під пальцями
Скульптора і гедоніста,
Що вірив в безсмертя
Високе і чисте.

Ми разом підвечір
Йдемо по алеї...
Палають жоржини
І пахнуть лілеї,
І з гір недалеких
Пливе прохолода,
І серце волає:
Спасибі, природо!

За те, що ти є,
Що навчаєш любові,
Тримаєш цей світ,
Мов пташа, на долоні.
І Вагу спасибі
За цю рівновагу,
За те, що дарує нам
Радості благо.

Але попри все
Ще й модерну спасибі.
Я геть заблукала
В модерновім світі.
Цей милий, капризний
І ледь іронічний,
Цей світ загадковий
Буятиме вічно.

В пілястрах і люстрах,
У меблях і строях,
У звуках мелодії
Завжди живої,
В картинах, скульптурах,
У склі і металі,
І в ніжнім балконі,
І в білім порталі.

Цей світ рукотворний
І Всесвіт Господній
Злились у П'єштянах,
Як небо й безодня
В таке гармонійне
Божеественне диво,
Що слів не стає,
Не стає креативу.

*Тож мовчки щасливі
Вдихаємо мить,
Аби все життя
Пам'ятать і любить!*

Тюджина Скурда «О. Європа!»

На руїнах готелю «Славен»

У П'єштянах серпень...
В старезному парку
Стоїть курсалон —
Історична ремарка:
Він був побудований
Мудрим євреєм,
Євреї ж не мали
Вітчизни своєї,

Розсіяне зерня
У цілому світі
Воно пророста
Й плодоносить щомиті.
Чому це словацьке
Село, ці лелеки
Для Вінтера стали
Чимсь схожим на Мекку..?

І денно, і ношно,
Готелі і вілли
Росли, мов гриби,
По долині рясніли.
І ось він стоїть —
Славнозвісний той
«Славен»,
Імперський притулок,
Золочені зали,

Оркестри, джазбанди,
Чарльстони і вальси,
Віденські красуні,
Шампанське і Майсен,
Роллс-Ройси ледь-ледь

Шурхотять біля входу,
Графині з Європи,
Шахині зі Сходу,
Палають вогні
Канделябрів у нішах,
На кухні чаклує
Шеф-повар з Парижу.
Здається, це дійство,
Таке феєричне,
На радість присутнім
Триватиме вічно.
Та ні, проминули
Часи процвітання...
А славний той «Славен»?
Повільне вмирання
Його затягнулось —
Класичні руїни,
І пил проминання,
І мертва калина...
Гуртом сидимо
На зеленій терасі
Й милуємось видом:
Алеї прекрасні
Пронизують парк цей,
Немов синьожили,
Бо сила-силенна
Народу на крилах
Сюди прибуває
З далеких усюд.
В садах, в ресторанах,
У термах — скрізь люд.
Тож слава курорту
Над світом пливе —
Це значить, що Вінтерів
Справа живе!
А «Славен» слов'янський,
Занедбана вродо,
Чекай-но, час гряне,

Тюділа Скурда «О. Європа!»

Тебе ми віродим
Гукнемо ж мо,
Браття, шикуймось у лави
Войтелів світла
І лицарів слави!
Єднаймось, міцніймо,
Рушаймо в дорогу,
Народи слов'янські —
Улюбленці Бога!

Трогулянка до Трнави

Мені сказала доня: — «Поряд Трнава».
Слово звучить могутньо — ніби «браво».
Чи як «трава», якої море тут
На пагорбах карпатських й полонинах,
У придунайських золотих долинах
Горить смарагд, що мав на пальці Брут.
І незабаром, вечором казковим,
Ми рушили до міста, що основи
Його заклав ясновельможний Бела.
Король любив красу, любив природу,
І Трнава, наче вища нагорода
Була йому й звучала ніби чело.
Хтось підказав: «Так це ж словацький Рим!
Ми будем мати клопоти із ним
Уже османів знищено навіки,
Біда нам не загрожує велика,
Слов'янські сили можна зупинить,
Розблокувать, точніш, розпорошить».
Імператриця очі відвела і втілила ідею цю в діла.
Завмерло все надовго, так буває,
Та добра слава просто не минає.
Воскресла Трнава знов і зацвіла.
Власне тому дорога привела
Сюди і нас, аби воочу зріти,
Тож ходимо цікаві, ніби діти,
І тішиємось красою древніх веж,
Яких тут безліч, тож краса без меж...
Неподалік Святого Миколая —
Маленький ресторан — вогні палають,
Красоля пахне і шкварчить форель,
Парфе, суфле, сорбе і медальйони,
І віно біле, і вино червоне...
Та де ж він, де — гурман Пантагрюель?
Ми поночі вертаємо на Ваг...
І тільки — ох! І тільки — ох! І — ах!

Трогулянка до Трнави
«О. Свобода»

Трогулянка до турчанських Теплиць

В Транчанських Теплицях так тепло...
Душа немов в оранжереї
Розкрилась ніби орхідея.

Стояли дні серпневі спеклі,
Гули джмелі, палив гуляш,
Світ був прекрасним, світ був наш.

Словаччино, краси твоєї ми не забудем.
Ти — лілея земель слов'янських.
Люба доня землі, небес, води й осоння!

Трогулянка вздовж Вагу

*Дай руку, друже, й підем вздовж ріки
Стежиною у синє передгір'я.
Це тепле і солодке надвечір'я
Додасть нам сили, вроди і снаги.*

*А річка так подібна на Сулу,
Або на Псьол, повільний і дзеркальний,
В ній є якась енергія вітальна
І тайна, котрої не збагну.*

*Ріка — правічна, ми ж бо молоді...
Але між нами відстані немає.
Щось незбагненне нас таки єднає
І нам допомагає на путі.*

*Сідало сонце. Обрій спалахнув
Таким буддійським золотим карміном.
Ти взяв мене за руку, мов дитину.
В цім ніжнім жесті зміст великий був.*

*Ріка пливла, духмяний запах трав.
Тополі і старезні осоки.
А вдалині вже височіли гори,
А в небесах Пречистий Дух витав.*

Джазоманія

І знову джаз, і знову джаз, і знову...
Як я люблю цю музику чудову —
Естрада літня, зорі, весь болонд
Присутній зараз «в залі» просто неба.
Що не кажіть, та є у нас потреба
Любить своє минуле: вальс-бостон,
Чарльстон і бугі-вугі, рок і твіст —
Тут кожний є завзятий танцюрист.
Ми з донею присіли на хвилину
Моя дитина схожа на перлину —
Така в ній ніжність, світло й чистота.
Спалахують вогні, вже вечоріє,
Мелодія знайома, серце мліє
І дякують Всевишньому уста
За цю красу, за цей куточок Раю,
Де любимось і тішимось навзаєм.
З цим садом, з цим платаном, з цим кущем
Рододендрону чи легких азалій,
І джерелом цілющим, що й надалі
В душі залишить цей солодкий щем.

*Спогад
про Фландрію*

Спогад про Фландрію

Ця красива земля, земля Південних Нідерландів, земля колись могутньої і славної країни Фландрії у будь-яку погоду пахне морем... А ще смолою, йодом, сіллю, рибою, планктоном, вогким піском... Цей прохолодний запах летить з польдерів і дюн, аби дістатися до міст, до тісних, театральних-середньовічних вуличок, просякнутих ароматами кави, гірких парфумів, димком сигарет, що легко змішуються з випаровуваннями дорогого «десертного» бензину. І навіть протяги, що ледь хитають вогні свіч у завмерлому, ладанно-восковому повітрі славетних соборів, здається також пахнуть морем. Ці солоні вітри нагадують про давно минуле, ніби пергаменти літописів, або ж чорне каміння ратуш, адже Фландрія починалась з моря.

Її історія драматична: країну ділили мечами, жорсткою латиною державних угод, сковували ланцюгами династичних шлюбів. Нормани спустошували берег, французька, іспанська, англійська кіннота знищувала лани. Спалахували бунти і Шельда та Лис багровіли від крові і пожеж. Проте європейські столиці продовжували заздрити царській розкоші Брюгге, гордовитому багатству Антверпена і навіть королі рахувались з волею суконників славного міста Гента. Луну колишньої величі цих фламандських міст не може заглушити навіть сьогодні ні уніфікуюча тиранія глобалізму, ні всепоглинаючий поступ НТР. Минуле оживає і в суворому злеті стародавніх веж, і у нерухокій, ніби тьмяній від часу, воді каналів, і в геніальних картинах Рубенса, і у вуличках Далеме, де досі живий дух Тіля Уленшпігеля, і в тисячі безсловесних спогадів, що назавжди оселились у таємничих провулках, і, звичайно ж, у вічному запаку моря.

Фландрія опинилась у самому серці Європи, поміж великими державами Середньовіччя, що народжувались у війнах і крові. Яка ж доля чекала на неї? Попри все — це була проблема політичного виживання. Фландрські графи постійно хитались між вибором сюзерена, яким зазвичай міг бути або французький, або англійський король. Вони постійно вели ризиковану гру з могутніми сусідами:

давали і порушували клятви, підписували і розривали угоди, домовлялись про хиткий мир з одним монархом, аби запобігти навалі іншого, створювали коаліції, словом, займались буденною і небезпечною феодальною політикою. Та за всіма інтригами в дусі авантюрних романів ховались реальні економічні мотиви. Суконицки потребували англійської вовни, а феодали прагли послаблення влади центризму графа і з ентузіазмом плекали французькі лілеї. Одним словом, «бізнес як завжди»... Чи не нагадує вам ця історія щось достоту рідне, своє, українське? І чи не чекає на нас доля Фландрії, якщо вчасно не схаменемось?

Для осінь
з французьким
акцентом...

Вірші з Лазурного Берега

Олюні

I

Спершу була дорога... Одна з найпрекрасніших доріг у моєму житті. Дорога на південь Франції. Травень доходив свого віңця. Свіжа, блискуча від дощу, зелень обабіч, ніби кликала у свої обійми, спрагло дихала вогка земля, а у безхмарному небі шугали білі птахи дивної краси. Ніч наздогнала нас на березі озера. У присмерковому світлі згасаючого дня воно сяяло, ніби гігантський опал в оправі смарагдових гір і численних лебединих зграй, що влаштовувались на нічліг побіля берега. «Для повного кайфу не вистачає казкового шато», — пожартувала я, на що моя доня лише загадково всміхнулась. А за хвилину я побачила чарівний краєвид з невеличким замком на горі, до якого вела серпантина, повністю схована під вітами старезних платанів. І от ми у шато. Це буде місце нашої ночівлі, а отже казка стає реальністю. Колись шато було подароване Наполеоном одному зі своїх генералів за воєнні звитяги, потім воно мало безліч господарів, аж поки його не придбав звичайний француз, який заробив свої гроші аж у Австралії, налагодивши там виробництво славетних сирів. Холодне шато — офіційна назва замку, але нам воно видалось теплим і гостинним. Супроводжуючи нас до апартаментів, господар попередив: «На жаль, привидів не спостерігається...», на що моя доня відповіла: «Ну, тоді це не шато». Але це було справжнє шато, і на кожному кроці ця «справжність» озивалась до нас голосами давніх століть. Ось консоль епохи Регентства, ось барокова ваза зі Севру. Ось фотель у стилі Людовика XVI. Ось канделябри з Богемії, а шпалери з Обюссона... І цей незвичайної краси вид з вікна, від якого перехоплює дихання, і ти вже не можеш вимовити жодного слова.

Людмила Скурда «О. Європа!»

II

Ми долали Альпи з легкістю птаха, що набираючи висоту, непомітно сягає запаморочливої вершини і повільно, насолоджуючись небесами, спускається на грішну землю. Перевал за перевалом, гряди за грядою, знизу вгору і згори вниз. Це був шлях шаленого ризику і солодкої насолоди, оскільки саме розуміння того, що ти бачиш цю дивовижну красу, можна порівнять лише з відчуттям раптово подарованого блаженства. І от нарешті, десь в районі Грассу, з'явилась так давноочікувана панорама: червоні черепиці південного міста, ніби горіли під промінням згасаючого дня теплим оранжевим вогнем. Між ними то тут, то там височіли смарагдові свічки кипарисів, а десь вдалині, зливаючись з небом, сяяло море. Цвіла липа... І у повітрі стояв терпкий, ніби настояний на тасмничому зіллі, дивний аромат. Він змішувався зі запахами лаванди і фіалок, туберози і помаранча, самишиту і хвої, утворюючи незбагнений букет, що, як і належить у столиці парфумів, зустрічає кожного чужинця і гіпнотизує його. Згори, мов на долоні, лежить місто з його капелою Оратур, віллами у стилі італійського Ренесансу і собором Нотр-Дам-дю-Пюї. Прованс подібний до казки, — думаю я, і молода радість владно озивається у мені.

III

Ми в'їздили до Антібу надвечір. Сотні розкішних яхт заповнили Порт Вобан, який колись звався значно милозвучніше — Антиполіс. Ох, як багато це місто бачило на своєму віку — набіги готів і вандалів, експансію лангобардів і сарацинів, війни гвельфів і гібелінів. Здається, його не здивуєш нічим, а надто великим багатством. Та й, справді, що ці яхти в порівнянні з тоннами золота і срібла, перлів і смарагдів, які за його пам'яті знесло у безвість часом, ніби змило морською водою з вогкого піску. Ні, Антіб завжди думав про вічне. Ну, скажіть, де ще ви зустрінете вулицю з такою промовистою назвою — Вулиця Святого Духа... Антіб зберігає образ Середньовіччя і не збирається з ним розлучатись. Казковий замок на горі, Голуба бухта, палац Грімальді, бастіон Сент-Андре і безліч вуличок, чарівних, веселих, затишних, загадкових... Тут віки ніби перегукуються. Тож, так природно бачити античну амфору поряд з керамікою Пікассо.

IV

Шезлонг голубий на зеленій траві,
Червона черешня у севрському блюді,
Рожевий вітрильник на синій воді
Картина, немов на славетнім етюді
Сіслея, Матісса, а, може, Моне...
Я ніби впізнала цей берег родинний.
Цю віллу, терасу і запах жасмину.
Цей дім дочекавсь, дочекався мене.

V

Шістдесятилітній Маестро переживав своє нове несамовите кохання. Вона була вища за нього на голову і молодша на сорок років. Її звали Франсуаз Жило. Вони вирішили не розлучатись ніколи. Тож Пікассо у 1946 році переїздить до Антібу, де отримує ключі від палацу Грімальді. Він нашвидку обладнує майстерню з терасою понад морем і, як божевільний, починає працювати. Це було відкриття КЕРАМІКИ. За рік він створює більше тисячі тарілок, ваз, чаш і т. п. Сьогодні тут музей, котрий знають в усьому світі, своєрідний помник кохання, яке тривало не так вже мало, як на вогненну вдачу Маестро, неповних десять років. Потім будуть все нові і нові подруги, одкровення творчості, злету і падіння. Будуть змінюватись лаштунки і герої в них. Незмінним залишиться лише Лазуровий Берег, який без перебільшення можна назвати найбільшою любов'ю Пабло Пікассо, любов'ю, яка ніколи не зрадить його аж до самої смерті. Тут Маестро і помер, не постарівши у свої 92, не втопившись, не надивившись на красу цієї землі. Я переходжу із зали до зали, я бачу у величезних вікнах палацу той самий пейзаж, що колись надихав генія і який залишиться після нас, і після тих, що прийдуть за нами: лазурова далечінь моря, білі вітрильники і чайки над ними...

VI

Хто зна, як склалась би доля рибацького селища Канн, коли б сюди не занесло «шотландське світило» —лікаря Тобіаса Смолетта, який по поверненню до Альбіону не порадив би лорду Броугему відвезти свою єдину сухотну дочку на лікування саме сюди, а не кудись деінде. Справді, Його Величність Випадок не така вже й випадкова субстанція, як нам може видатись попервах. Невдовзі Канн перетворюється на славетний курорт, який залюбки відвідують не лише вельможі, а й короновані особи. Королева Вікторія любила приїхати до Канн з Ніцци понад вечір і походжати вздовж піщаного пляжу, аж поки сонце не сховається за горизонтом. Нині це славетна набережна Круазетт, якою ми повільно у нічному натовпі наближаємось до Палацу фестивалів, але зупиняємось на півдорозі і прямуємо до готелю Карлтон, де будемо вечерять в оточенні всесвітньо знаних кінозірок та кіноманів. А далі — море. Пляжі освітлено кольоровими софитами, протягнуто дроти зі строкатими прапорами. Тут п'ють шампань, слухають Ніно Рота і згадують Фелліні сьогодні.

VII

Цитати, цитати, цитати... Там, вдалині, на острові Сан Онора, серед піній та евкаліптів сховався старий монастир. Усім єством своїм відчуваю, як з нього в напрямку берега лине врівноважений спокій. Все це нагадує мені якийсь роман минулого століття, коли романтика була популярною не лише в літературі, а і у житті. Ніхто не боявся ні красивих слів, ні красивих вчинків. Ось ніч легко і несподівано огорнула місто, місто, яке так добре пам'ятає своє минуле.

VIII

Коли баронеса Ефрусі Ротшильд почала будівництво своєї вілли, навряд чи вона сподівалась, що через століття дім цей стане місцем паломництва тисяч туристів. І княгиня Кочубей також не здогадувалась, що у її палаці відкриють чудовий музей. Не думав про нас і історик Рейнах, коли планував Віллу Керилос на мисі Понт-де-Фурмі, що вражає своєю строгою елліністичною красою. Скільки їх славетних багатіїв з безпомільним відчуттям прекрасного і широкою душею гедоністів відправили свої «послання» у вічність, не знаючи, чи їх отримає хтось, чи ні. Ось палац Жозефіни — подарунок Наполеона своїй дружині, а це Пале Ласкарне — родини Вентімільє, а Пале в Монако, взагалі, колись було справжньою фортецею... Кам'яні стіни переживають своїх хазяїв і володарів. Тільки музейні буклети нагадують нам — хто? де? коли? Ботанічні сади, мармурові скульптури, елегантні альтанки, вишукані фонтани, оглядові майданчики і з усюд, куди б ти не глянув, ти бачиш море, море, море... Як передать словами цей захват і чи можна, взагалі, звикнути до подібної краси, не помічаючи її зовсім. Дорога робить коло, і голуба бухта залишається десь у рожевім серпанку догораючого сонця, аби розчинитись у просторі, мов нездійсненна мрія.

IX

«Я не люблю Монте Карло», — сказала вона і сумно всміхнулась. З вікна ресторану було видно лазурну затоку з безліччю вітрильників. Hotel de Paris мабуть пам'ятає і більш жорсткі одкровення, але і це прозвучало у небачено розкішних стінах досить дисонансно. Ці стіни народилися з легкої руки Наполеона III і ревно зберігають вишукану еkleктичність його стилю. На них невимушено нашарувалась прекрасна і легка естетика Belle Epoque. Про сучасність нагадують лише кондиціонери. Ми їли голубів у каліфорнійському Бордо і навперейбій нахваляли шефа. «Якщо їжу можна порівняти з музикою, — сказав він, — то тутешній шеф справжній Моцарт». Розмова стихла. І я запитала: «Вас, мабуть, втомив цей щоденний гламур?» «Ні, я, мабуть, просто втомилась жити, — відповіла вона. — Тут все просякнута грішми — море, повітря, їжа, дерева, не говорячи про пале і вілли. Все... У мене інтоксикація. Часом, мені здається, що я задихаюсь». «Мила, — промуркотів він, — не треба демонізувати ці папірці. Вони, справді, щастя не приносять, але дуже заспокоюють». На Place du Casino вже палали вечірні вогні. Софіти освітлювали фасади і газони. Звідкись доносились звуки джазу. Елегантний натовп розподілявся на дві категорії. На тих, що йшли грати до казино, і на тих, що йшли дивитись гру до театру. Ми, доїдаючи своїх голубів, теж грали, грали кожен свою роль, не очікуючи глядачів, не сподіваючись на оплески. Грали просто так, з любові до мистецтва. Вночі блідо-голубий Ролс Ройс господарів відвозив нас до затишного Антібу. Я знала, що навряд чи колись повернусь у це місто шалених пристрастей і неймовірних капіталів. Ні те, ні інше не приваблює мене. Нічна дорога вздовж моря, Вівальді з приймача, тепла долоня моєї доні, спокій і гармонія у душі. Справді, кожному своє.

X

Ну що то за диво ці провансальські марше о тус... У Ніцці і Грассі, Антібі і Ментоні, Фрежюсі і Сен-Тропе... Старовинні гравюри і поштові листівки, порцеляна і кришталь, бронза і срібло, кераміка і фаянс, мереживо і шовк, лампи і канделябри, меблі і килими... Якби ці речі заговорили! Скільки захоплюючих історій ми б почули від них, скільки таємниць було б розкрито, скільки невідомих героїв названо! Ось малюнок Густава Моро, ось теракота з Клодіону, ось лампа Тіффані... Господарю цих шедеврів подаватись на великий аукціон заклопітно. Він любить цей антібський базар, де стільки веселих облич, доброго вина, першокласних оливок, запашних багетів. Як ці речі потрапили до цього здорованя-веселуна з гірського провансальського селища, не знає ніхто. Десятки питань і жодної відповіді. Та, може, це й на краще. Загадкове завжди заворожує.

XI

Греки назвали це місто Нікея. Не так місто, як місце на березі чарівної затоки, оточеної гірською грядою, уквітчаною олівами і кипарисами, олеандрами і секвоюми. Елліни вдихнули життя у цей берег, запліднили його красою, як це вони завжди робили, виконуючи якусь, тільки на них покладену місію свого існування. І зникли у вічності. Місто було фінікійським і лігурійським, провансальським і анжуйським, савойським і арагонським, доки не стало славетною французькою Рів'єрою, перлиною Півдня, столицею Середземномор'я. Вздовж променада ми прямуємо до отелю Негреско і раптом чуємо радісний крик, що не переривається ні на хвилину. Темношкірий підліток стрибає на тротуарі біля готелю вельмож і мільйонерів, ридає і не витирає сльози, бо це сльози радості — Сенегал переміг у футбольному матчі Францію, переміг чемпіонів світу. І цей хлопчина не знає іншого способу самоствердження, окрім цього божевільного воання на пекучому сонці попід вікнами тих, кому навряд чи все це подобається. Ми пірнаємо у натовп, і він виносить нас аж у серце старого міста, яке дивним чином нагадує мені Венецію. Ми блукаємо прохолодними провулками, які не дістають сонячні промені, доходимо до палацу Ласкаріс і далі, до музею Марка Шагала, який саме цей край обрав за місце свого відходу у інші світи. Епохи, стилі, митці, школи нашаровуються один на одне як торт «Наполеон», а може торт так назвали саме тому, що Наполеон любив еkleктику і створював її скрізь, де торкалась його рука і ступала його нога. Імператор з нуворишів мав рацію — все це колись назвуть стилем і правильно зроблять. Ми прощались з Ніццою у порту Лімпія. Один за одним комфортні пороми відходили на Корсику. Галасливі італійці, знищуючи тонни морозива, сміялися і раділи життю. Дивлячись на них зі заздрістю, подумала: «Цей світ починає жити без проблем».

Аюдиша двох епох

I

Поль Клодель — ім'я, що летить.
Цей політ почався у 1868 році
і триває досі.
Коли ми кажемо Рембо або Малярме,
Ми уявляємо собі Францію
У кринолінах і капелюшках,
З фіакрами і факірами,
З балами у Версалі
І паштетами фуа гра
на кожному кроці,
З тьмяним блиском чавунних ліхтарів
І звуками катеринки на площі.
Пасторальне минуле постає перед нами,
Дихає теплом і затишком.
Коли ми говоримо Поль Клодель,
Ми уявляємо собі Францію
Епохи «ар нуво» і сюрреалізму,
Корбюз'є і Далі, де Голля та Едіт Піаф.
Як сталося, що одні належать минулому,
А інші майбутньому.
Чи не тому, що когось доля
Дарує ім'я, що летить.

II

Пол Клодель — ім'я, що летить,
І воістину летюча доля.
Зважте самі — Нью-Йорк, Бостон,
Брюссель, Пекін, Токіо...
Деся починав, деся закінчував.
Більше двадцяти років був послом.
Так от, під час роботи у Китаї
Він пише знамениту «Art Poétique».
Навчас любить і цінувать поезію.
Чому саме там?
Мабуть тому, що зрозумів:
Поезія у Китаї перестала бути мистецтвом,
А стала життєвою необхідністю.

Petite France

I

У центрі Страсбургу — *Petite France*.
Цей старовинний декаданс.
Три вулички у лоні міста,
Гераней світло, мило й чисто.

Дю-бен-о-Плант — квартал заможний,
Побіля нього тиха площа,
Міст Сент-Мартен, а трохи далі
Таверна «Локас». Я не знаю,

Чому ці острови й канали
Нам стільки див подарували,
Розповіли нам про минуле,
Давно забуте, мов заснуле.

І, як між друзями годиться,
Відкрили нам всі таємниці,
Приховані то тут, то там,
Секрети кавалерів й дам.

Яке спекотне літо нині!
Балкони в китицях гліциній.
П'ємо вино, ковтаєм льоди,
Шукаєм тільки прохолоди.

Її знайдемо «Під платаном»,
Так затишне кафе назвали.
Лунають співи там всю ніч,
І море сяючих облич.

На набережній Ль світає.
Горить платан, канал палає,
Птіт Франс заснула і мости
Теж бачать сни, солодкі сни.

II

*Mercredi — день Меркурія. Отже базар...
На майдані Клебер, на майдані Режар
Пахнуть квіти, оливи, жамбон і фромаж.
Їх базар не подібний ні трохи на наш.*

*Катеринка заграла. Гудуть голуби.
Як весна по-французьки?
Printemps, як завжди.
Ціле море фіалок. Щасливий кураж.*

Їх базар — не подібний ні трохи на наш.

III

У Страсбурзі спека, якої не знали
Ні помники сірі, ні сині канали.
У Києві спека, субтропіки й годі.
«Це світу кінець» — гомонять у народі.
Теплішає клімат, теплішає клімат.
Сам Гор обіцяє процеси ці стримать.
Теплішають води, теплішає суша,
Але, мов у кригу, заковано душі.
Я друга свого вже не бачила вічність.
Не скучила досі, не бачу й не кличу.
А що вже казати про хлопа-сірому,
Який без копійки вертає додому.
Лиш зціпити зуби — вина без вини,
І стати навіки стовпом крижаним.
Від спеки конаєм, про спеку волаєм,
Не чуєм, як льодом країну вкриває.

Pavillon Josephine

I

Ця дівчинка рідна, ця дівчинка славна,
Як фея проводить мене понад ставом.
Заводить в алею платанів розлогих,
Де чаплі гуляють байдужі і строгі.
Ось біла альтанка, ось помник поету,
На роликах діти — смішні піруети,
Розарій, дендрарій. І бачим нарешті
Розкішну будівлю, мов квітне черешня.
Усе білосніжно-рожеве, а золото
Підкреслює грацію цієї «істоти»,
Що має наймення таке ж, як дофіна.
Це ніжне створіння — павільйон Жозефіна.
Тут буде концерт. Ми почуєм Шопена.
За вікнами смеркло. Спалахує сцена.
І звуки бентежні, і звуки капризні,
Мов спів по своїй, по далекій Вітчизні,
Які народилися неподалік —
На землях Луари, притулку музик.
Скінчився концерт. Повний місяць над ставом.
Ми йшли по алеї врочисто, небавом.
Було щось величне в цій миті й велике,
Оте, що єднає зі світом навіки.
О, як все змішалось і переплелось:
Епохи і шлейфи, долі й колосся,
Ноти і сльози, вітер й карети,
Лорди й повії, клошари й естети.
Час пробігає в моїх синьожилах,
Код відчуваю, напругу і силу.
Будьмо уважні, причетні будьмо.
Ніщо не минає, усе незабутнє.

Ангеліна Скурда «О. Європа!»

II

*Це сезон хризантем, а не мряки.
Ще учора цей сад був ніякий.
А сьогодні куці хризантем
Перетворюють сад на Едем.*

*Я бреду по осінній алеї.
Тут Венера стоїть, там — Психея,
Мов підсвічені золотом квітів,
Наче в світло оте оповиті.*

*Як вони до алеї пасують.
Що поробиш — не місце їм всує,
А між квітів й платанів сріблистих
Вони дивляться ніжно і чисто.*

*Вже смеркає. На стінах палацу
Гаснуть золотом вкриті прикраси:
І лілеї, й тюльпани, й троянди,
Й геральдичні розети і банти.*

*Шерхїт листя ледь-ледь загадковий.
Так ведуть неквапливу розмову
Душі рідні назавжди, до скону
Біля бога мистецтв Аполлона.*

III

Сьогодні в парку диксиленд.
Це правда? Боже правий,
Я пригадала диксиленд,
Який почула у «Міс Менд»
(Був фільм такий цікавий).
Всміхнулася доня: «Диксиленд —
Це щось таке далеке.
Мені здається, диксиленд
Я вперше чула в Порт-Заде
У виконанні греків».
І ось початок, і клянусь,
Що впізнала «Garden blues».
Ще трохи музика і враз
Я аж зітхнула — «Doctor Jazz».
І доня в подиві німім —
Вона почула «All of me».
Ми вийшли в ніч, а ніч сія.
Пройшли крізь білу браму.
Ми йшли, а молодість моя
Летіла поза нами.

Канікули у Страсбурзі

I

У місті казковім шалені морози,
Рожеві тюльпани, лимонні мімози,
І кава духмяна, і ніжні еклери,
І вічний собор із минулої ери.
Тож їдьмо на бранч в ресторан «Вілла Шмідта».
На березі Рейна ця хатка привітна.
І будемо їсти французькі наїдки,
І нас не питатимуть хто ми і звідки.
Ну що в цій хвилині? Вона незабутня!
Я з дітьми моїми. Єдине і сутнє
У нашім житті — це родинне причастя.
Це наше безсмертя, і радість, і щастя.

II

Кінчається зима...
Ні снігу, ні тепла...
Непевний час
Важкого переходу,
Але у нас в саду
Вже слива розцвіла —
Це значить, що весна
Іде зі сходу.
Дивлюсь не надивлюсь
На квіти мейхуа —
В них ніжності і сили
Божий спалах.
І світиться душа,
І відчува рука —
Енергії добра
Нас привітали!

III

Щоранку прокидаюсь,
Мов у саду Лумбіні.
Це пахнуть гіацинти,
Це гіацинти сині.
І чую голос доні,
І за вікном світає,
А потім сонця промінь —
Це разом зветься Раєм.

IV

*Весь Страсбург сьогодні на площі Клебер...
Останній день сейлу. А завтра, в четвер,
Весняні колекції в цілій Європі
Заповнять полиці бутіків і шопів.
О, як я люблю оцей час перемін!
Сьогодні зима, ну а завтра, мов джин,
Весна на порозі, прекрасна весна,
Квітуча, легка, осяйна, запашина.
І все у житті починається знову —
Цілушки, вояжі, знайомства, обнови...
І знову чекання на диво... І диво
Відвідує нас, молодих і щасливих.*

V

Карнавали і паради,
Пунші, пиво, пироги —
У Європі знову свято,
Свято радості й снаги.
Бо весна біля порога,
Бо у небі ластівки.
Дайте фашінгу дорогу
І звільняйтесь від нудьги!
Смійтесь, голосно співайте
І танцюйте цілий день,
І на рік запам'ятайте
День веселоців й пісень.

VI

*Монастир Сент-Оділь
Понад хмарами десь,
Мов пливе в небесах,
Мов парує увесь.
І летить, і звучить
І вершить чудеса:
Тут спалахує зір,
Тут вертає краса,
Оживає любов
У замерзлих серцях,
І молодшає кров,
Бо іще не зачах
Дух Святий на землі,
Ще надія в нас є
Відмолити гріхи,
Тож спасіння своє.*

VII

Я прокидаюсь рівно о шостій...
Ледве світає, сіріє простір.
Зимно і тьмяно. Важко дивиться...
Та за вікном заливаються птиці.
Ці переливи срібно-сяйливі
Нам посиляють хвилі щасливі,
Мов огортають кожного ранку
В світла і музики вишиванку.

VIII

Обід в Obernai
Був легкий, граціозний —
Суфле і сорбе
І ам'юз — мікродоза,
І кущ за вікном
У рожевих суцвіттях,
І тиші розкішної
Хвилі чи ниті.
І вже не зима,
Але це не весна ще.
Природа нас кинула
Напризволяще.
І паузу цю
Між зимою й весною
В старім Obernai,
Ми смакуєм з тобою.
Славетне гран крю
(Ах ці вина ельзаські),
Блукаємо в горах —
Це видиво царське,
Чи може космічне,
А може казкове.
І знову вперед
Й не надивимось знову.
А потім вертаєм
В славетний готель
A La Cour d'Alsace
Five o'clock плюс Martele.
Це свято душі
Безкінечним не буде
Повернемось в місто,
Де авто і люди,
Де інше життя.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

*Та повік не мине
Той спогад чи сон,
Чи фантом — Obernai...*

IX

*В селі Ottrott
Є ресторан «Le Moulin»,
Що значить млин.
Феншуй довкруг прекрасний —
Гора, струмок і, наче поза часом,
Здається тут життя людського плин.
Фахверк, якому років понад сто,
А може більше, не скажу напевно.
О, скільки тут було, перебуло...
Та час зберіг красу цю достеменну.
І, як колись, нам подають форель
У мигдалевім кожушку злотавім.
Юнак, сопілка, менестрель чи лель
Виводить звуки чисті й нелукаві.
І серце розуміє, що усе
Сумне й брудне на світі не існує,
Коли душа голос небес почує
І голос той крізь будні пронесе.*

Ville Allemande

Ви питаєте, що таке анексія Ельзасу?
Гадаю, це виглядало приблизно так:
До Страсбургу прийшли німецькі

з-а-в-о-й-о-в-н-и-к-и.

Спочатку п-о-б-у-д-у-в-а-л-и авеню Форє Нуар,
Розкішний проспект, що починається у передмісті
І закінчується на майдані Себастьяна Бранта,
У самому серці міста. Далі взяли за площу,
Тоді вона звалась Кайзерплац;
Імперський палац в неоренесансному стилі,
Префектура в стилі бароко
(Точнісінько єпископський палац у Вюрицбурзі),
Бібліотека, університет і т. д. і т. п.
Все робилось на віки,
Могутньо, надійно, велично.
Як і належить робить тим,
Хто хоче повернути любов і довіру народу.
Що ж в результаті?
Ні любові, ні довіри німці від французів
Так і не дочекались.
Натомість — величезний гарбуз,
А невдовзі — розпад самої імперії.
«Повний абсурд» — скажете ви.
Але чому мені перехоплює горло,
Коли вже вкотре перетинаю цю площу
Нині з новою назвою — Республіки.
Може тому, що я не люблю республіканців,
А може від краси,
Яку залишають по собі монархії?

Рожевий янгол

То янгол, то янгол простер свої крила
Над містом оцим понад Рейном вродливим.
І виріс собор, перший в рейнському краї,
Такої краси ще Європа не знає.

Споруда постала врочисто-велична,
Заключний акорд і епохи, й сторіччя.
Середні віки закінчили свій лік.
Це крапка була чи, точніше, був пік.

Як свідчить поет-літописець Ермольдас,
В часи Каролінгів нелегко жилося.
Та крипту воздвигли всім людом, бо дух
Щось важив для цих роботяг. І пастух,

І тесля, й рибалка, і власник комори —
Усі присягнули ідеї собору.
Його будували сторіч, мабуть, п'ять,
Допоки він став цілий світ прикрашати.

Пінаклі, шпилі і абсида овальна,
Ясні вітражі та ажур вертикальний,
Могутній трансепт, винахідливі нефі,
Троянда, тимпан й мармурові рельєфи.

Майстри Іль-де-Франс нам послання послали,
У вигляді ніжних консолей і порталів.
По рю де Мерсьє підійду до фасаду.
Гранітний літопис любові і зради.
Спинюся на мить і подумаю всує:
Ніщо нас не вчить і ніщо не рятує.

Екзистенція

Це не людина — це колайдер!
Як личить лицарство мужчині!
Не був ніколи в аут-сайті...
І завжди був лиш на вершині

Та раптом смерть у сорок років.
Париж ридав і я ридала.
Життя абсурдне і жорстоке...
Камю і Сартр про це писали,
Та ми не вірили зухвало...

О, музико, жага нестерпна...

*І замок, й Моцарт, і рояль
Нагадують про Royal,
Про легендарних королів...
Хтось помирав, а хтось любив
У стінах цих, на цій землі,
Що ніби тале ув імлі
Століть минулих кимсь прожитих,
Неначе в тайну оповитих.
Замовк рояль, принишк оркестр
І возсіяло все окрес...
О, музико, жага нестерпна,
Ти робиш мент оцей безсмертним.*

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Art novo

Флакони від Лалік
(Це щось феноменальне!)
Приніс їх чоловік,
Немов зі Задзеркалля.

Він був, як Пуаро,
Безумно елегантним...
І заціпка його
Горіла діамантом.

Минуло все... Париж
І чоловік вродливий...
Залишився Лалік
А поряд — я щаслива!

Уроки французької

Він запитав: «Ти любиш сюр?»

І я відповіла: «*Biensur!*»

«Тоді ходімо до Далі».

І я спитала: «*Aujourd' hui?*»

«Отож, сідаймо в сітроен».

І я погодилась: «*Tres bien*»

«Який розкішний павільйон!»

І я сказала: «*Tu as reson*».

А це одна з міфологем:

«*Je t'aime, Je t'aime, Je t'aime, Je t'aime*».

Напередодні

Такої теплої зими
Ще не було в житті моєму,
Бо гіацинти розцвіли
Й птахи співали, мов сирени.

Гасали діти. М'яч літав,
Неначе метеор безплотний.
І у саду різдвяний став
На став був схожий — великодній.

Я у смарагдовім плащі
Блукала по міських бульварах
Повз роззолочені щити,
Які Герлен рекламували.

І аромати «Маора»
Пливли за мною, ніби крила,
По авеню Форс Нуар,
Повз ліхтарі, кав'ярні, вілли.

Душа передчуттям жила.
Якщо точніш, то просто знала:
Там, за старим, як світ, порталом
Лежить дорога в небеса!

L'amour

*Вона, прекрасна, мов каменя,
Жила і з Сартром, і з Камю.
А полюбила іудея
Й лишилась вірною йому.*

Тюдмила Скурда «О. Свротол»

Renovatione Bizantine

Михайлу Бойчуку

«Вона була закохана в нього до непритомності,
і він у неї також, тільки він був геніальний і
мистецтво для нього було важливішим...»
Ганна Налепінська-Печарковська

I

Кампань Прем'єр, будинок дев'ять
Париж, тисяча дев'ятсот дев'ятий рік...
Він побачив її і засліпнув від краси.
Та інакше і бути не могло —
Вродливішої жінки Михайло Бойчук ще не зустрічав
ніде і ніколи.

Вона, Софія Сегно, польська аристократка,
Приїхала до Парижа навчатися у Поля Серюзьє
І звичайно не чекала, що кохання заскочить її
На сходах нової оселі і не відпустить вже ніколи.
Він почав малювати її одразу після знайомства
І вже на Осінньому салоні виставив
«Жіночий портрет «а ля темпера», портрет коханої,
Яка мала в собі щось від рафаелівської Мадонни.

Ця шия лебедина,
Постава, мов струна.
Він зберігав світлину —
Вони й між них — Вона.
Ці очі, мов у Джотто,
Чимабуе — уста...
Життя в короткім мотто —
Вони й між них — Вона.
Кохання у Парижі
Наповнив дивний флер:

*Аполліонера вірші,
Славетні дотепер,
Кав'ярні, вернісажі,
Бульвари і мости...
І він пізніше їй скаже:
«Париж — це ти, це ти!»*

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

II

Це шалене кохання робило дива —
Софія вивчала українську ікону,
Співала в українському хорі,
Намагалась розмовляти по-українському.
Вона хотіла дивитись на світ очима коханого...

День починався і гаснув
В обіймах і цілунках...
І це було прекрасно,
Було це подарунком
Чи долі, чи випадку,
Чи янголів небесних...
Він малював на згадку
Ті спогади воскреслі
Про кожну мить єднання
І тіл, і душ, і мрій...
Оте святе кохання,
Той грішний буревій.

III

Невдовзі стало зрозумілим,
Що великого світського скандалу
вже не уникнути.

Брат Софії Генріх Сегно
Прибув до Парижа рятувати
Добре ім'я благородної панночки
І забрав її просто з божевільного виру пристрастей.
Невдовзі вона була заручена у Варшаві
З директором банку Ліпінським,
З яким, власне, прожила у злагоді все своє життя.

Усе мина, мій друже,
І ненависть, й любов,
Святі і грішні душі,
Й основи у основ.
І ери, і сторіччя,
Царі і королі,
І дорогі обличчя,
І миті дорогі.
Але портрет паризький
Залишиться, повір!
Цей надих бойчуківський
Летить до зір, до зір!

Тюдмила Скурда «О. Свонто!»

Старий альбом

Пікассо у Парижі. Дивний час,
Що досі раптом потрясає нас,
Давно минув. Одцвів, мов квіт конвалій.

Старий альбом тримаю у руках...
Сторінка перша... Хто це? Де це? Ах...
Пікассо і Фудзіти у Версалі.

Іспанець і японець... Це союз!
Який коктейль християнства і буддизму!
Ще трохи «сюру», лірики, кубізму.

Два грами монархізму й комунізму,
Ще трохи дадаїзму й еротизму
І цілий гурт прекрасних юних муз.

Старий альбом нам помахав крилом
Літ, що минули у кафе «Ротонда».
Змінився світ — не та богема й фронда.

І генія зі сонячним чолом
Уже нема. І позіхаю я
На бієнале і на вернісажах,

Бо ностальгія, мов навроки вражі,
Любов'ю до Фудзіти спопеля.

«Червоні виноградники» Вінсента Ван Гога

Багрянець виноградника... Цей тон
Глибокий, ніби дно нічного саду,
Мов соковите гроно винограду,
Неначе звука дикий обертон.

Осінні дні чекання. Скоро сон
Поглине вересневу буйну знаду.
А доки крізь запони і крізь ґрати
Прорвався вогонь на далі арльських лон.

Отак й людина, що вступа у вік
Дозрілості, стоїть, немов на грані,
Немов сама від себе оддалік.

Минулого нема. Є сподівання,
Що недалеко мить зорі сягання,
За котрою — згасання тихий лик.

Франсуа Війон

О Франсуа Війон, розбійник і школяр,
Як ужились в тобі порок і ніжний дар?
А може ти із тих, що пут не визнають,
Воліють хай страшну, але безлюдну путь.
Незатишний твій час прошили бурі злі,
Гартовані мечі і готики шпилі.
Потопи і чума, і воєн смертна ніч.
А дерево твоє не в'яне п'ять сторіч.

Трогулянка по Парижу

Спершу ходімо до Луєру,
Побачим славетну Джоконду,
Потім заїдемо на каву
У притулок богеми «Ротонду».
Ну а далі? А далі —
вклонімося Наполеону
Між врочистих колон
імператорського пантеону.
Ось прекрасна Мадлен —
Грецький храм просто в центрі Парижу.
А тепер «Мулен-Руж»,
що стоїть у Монмартра підніжжі,
Ну а вище — Монмартр,
Незрівнянний, свавільний, розкутий.
Тут Лотрек і Бонар
Довели, що повії — теж люди.
І, мабуть, в Сакре Кер,
білій церкві, ледь-ледь візантійській,
Вони змучені вицерть
повертали свій дух діоніський.
А тепер до д'Орсе —
буде це і розумно й логічно.
Ми побачим усе,
що зросло на Монмартра узбіччях.
Піссаро, Ренуар
і Сезанн, і Гоген, і Дега.
І розкішний Вюйар,
і краса, і снага, і жага.
Вже не чуємо ніг —
не забудемо день цей до скону.
Так скоріш в Тюільрі,
це немеркнуче диво Бурбонів.
Між античних скульптур,

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

попід золотом липових китиць
Ми почуєм ноктюрн,
що виконує бджілка на квітці.
І наснажені джином
з маленького, тихого бару
Ми поїдем туди,
де лунають іспанські гітари.
Цілу ніч, цілу ніч
будем слухати музику ніжну.
Це — Париж, це — Париж,
це — закони нічного Парижу.
Ось і ранок настав.
Монпарнас — золотисто-рожевий...
У росі мерехтять, як міраж, іще сонні дерева.
Прохолодні сидіння.
Нечутна хода Мерседеса.
Я ще сплю,
Я ще сню,
Я ще музику чую чудесну...

Ноктюрн для готелю

Ця осінь з французьким акцентом
Мене наздогнала в Парижі.
На площі Святого Вінсента
Я раптом відчула, що грішна.

Бо надто люблю насолоду —
Це місто, бульвари, це диво
Мозаїк, музеїв і моди,
Бо звикнуть до них неможливо.

Як тихо в славетнім готелі.
Скінчився сезон мандрівничий.
Порожні ампірні фотелі,
Якісь невиразні обличчя.

Нудьгує швейцар у лівреї,
Куняє ліфтер в позументах,
Та, наче живі, орхідеї
З пейзажу часів Кватроченто.

І ці стародавні комоди,
І ці незрівнянні консолі,
І люстри, і вази, і врода
Пілястрів часів Корнелоні,

Немов посміхаються стиха:
Мовляв, ні, краса не вмирає,
Бо мить завжди вічністю диха
А вічність — це стежка до раю.

Метелики наших душ

Коко

I

Я живу на славетній *Place Vendome*
По сусідству з бутіками *Chanel* та *Chauvet*,
Поряд — Дім *Cotte des Garçons*,
Невеличке, але комфортне приміщення,
Уздвж стін якого розташовано
Новостворену і готову до продажу
Колекцію Рей Кавакубо,
Яку останнім часом все частіше
Звинувачують у надмірній інтелектуальності.
Тут, на *Place Vendome*, хочеш чи не хочеш,
А постійно потрапляєш у лабети
Загадкового і примарного світу моди.
Ну подумайте самі: деє напередодні
Першої світової
Коко Шанель прокидається зранку
У доброму гуморі,
Сідає до столу просто у піжамі,
Навіть не випивши ранкової кави,
Що с ь м а л ю є,
А за рік весь світ починає
Носити трикотаж і кардигани.
Ви мене питаєте — чому?
Відповіді просто не існує.
Я сама запитую себе:

чому парфуми Шанель «Кристал»

Стали невід'ємною часткою мого ества,
Яким чином вони підкорили мене назавжди?
Коли врешті відмовлюсь
Від цих одноманітних костюмів під горло,

Цієї прісної застібнутості на всі гудзики?
Чому ця далека, незнайома жінка,
Прекрасна, мов екзотична квітка,
І мовчазна, як загадковий сфінкс,
Чому вона з'явилась у моєму житті
З цими чорними суконками
І цнотливими білими комірцями,
Зробивши мене рабою чужих фантазій.
На Place Vendôme вечоріє.
Спалахують вітрини всесвітньо знаних бутіків,
На гіпнотичне світло яких
Злітаються метелики наших душ.

II

Коли їй було дванадцять,
Померла її мати і маленьку Шанель
Віддали до сирітського притулку.
Яскравий світ, здавалось, згас назавжди.
Чорний, колір суконь працівниць притулку,
І бежевий, колір коридорних стін,
Відтепер домінуватимуть у її житті.

«Тепер над містом Чаньянь
місяць свіжий зійшов».

А ще ширми — підсвідоме бажання
Усамітнитись, схватись від чужого ока,
Таке зрозуміле бажання людини,
Яка не мала цієї можливості
Протягом усього дитинства.

«Осінній вітер з гори
невтомно гуде усю ніч».

У розкішних апартаментах Шанель
По вулиці Комбон, 31 у Парижі
Було аж тридцять дві ширми,
З Китаю та інших країн Сходу.

«Думки стрімголов летять
до брами, що зветься Ханьминь».

Бежево-чорний декор, величезні дзеркала,
Бронза, перські килими, віяла,
Меблі у стилі ампір і рококо,
Канделябри, порцеляна, книги —
Дивовижна еkleктика затишку,
Комфарту, краси і вишуканості.

«У пащі дракона горять
тисяча світлих свіч».

Мармуровий торс Афродіти
І бронзова голова китайського божества,
Сальвадор Далі і російські ікони,
Лампи Тіффані і коробочки з вермелю,
Низенькі регентські столики
І підставки для дров у стилі Lipchitz
Були вірними супутниками її життя.

«Води ріки Саньгань
листя злтаве несуть».

Несамовиті пристрасті та елегійні прив'язаності —
Все вміщує цей інтер'єр,
Унікальне творіння геніальності господині.

«Ти кажеш: — «Минає усе.
Ні, не минають пісні».

Ріволі, Тюільрі, Сан Шапель

*Ріволі, Тюільрі, Сан Шапель...
Дивна музика, мов менестрель,
Грає вальс на золоченій флейті,
Крила білі над світом простерті.*

*Сан Шапель, Ріволі, Тюільрі...
Ви всміхнулись привітно мені
І лишились у серці, мов сон.
Тілім-бом, тілім-бом, тілім-бом.*

*Тюільрі, Сан Шапель, Ріволі...
Ці погідні, ці сонячні дні,
Мов дарунок небес, мов печать —
Пам'ятать, пам'ятать, пам'ятать.*

Сквер Вер-Галан

Ніколь Георгакелос

В Парижі осінь. Осінь... Вер-Галан
Пливе по Сені. Золоті вітрила
Старих платанів осінь осінила
І захопила в бран, мов Тамерлан.

Блакить небес і голубінь води.
Між них маленьке сонце Вер-Галану,
Немов опал у персні Тамерлана,
Безцінне чудо сяє навкруги.

Що за грайлива назва Вер-Галан —
«Палкий коханець». То лише французи
Змогли з'єднать у вічному союзі
Красу ландшафту з пристрасстю до дам

Їх короля. Бо справді, кавалер
Це був невтомний. І ніяка сила
На цім шляху його не зупинила.
Тож слава та не вмерла дотепер.

По Вер-Галану ми блукали вдвох
Щасливі й безтурботні, мов по Раю.
Бо серце мудре любить й пробачає.
А це блаженство посилає Бог.

Тюдмила Скурда «О. Сврот!»

Вірш без назви

«Так Вам за тридцять? — Вік тотальних зрад».
Сказала я, всміхнулась і замовкла.
Він відказав: «Промовка ця про вовка».
І подивився крізь вікно у сад.

Це був пейзаж під назвою «Весна».
Так-так, весна, щось інше неможливе.
Цвіли нарциси, абрикоси, сливи...
О, ця духмяно ніжна білизна.

Я доїдала лобстер Термідор.
Він допивав Шаблі каліфорнійське.
Хвилина істини була десь близько
Та не настільки, щоб сказати «D'accord».

Роздум про суть революцій

Так в чому ж суть революцій? — запитую я. —
Заради чого стільки крові і жертв?
Адже нові полум'яні гасла
Про справедливість і рівність
Давно канули у безвість,
А старі палаци лишились,
Аби в них раювали нові господарі.
Так заради чого?
Пале-Рояль... Тут лукавий і підступний
Кардинал Рішельє плів сіть своїх інтриг,
Безжалісно караючи ворогів
І обдаровуючи лицемірних прибічників.
Цей злий геній епохи, втілення пороків,
Навіть у дурному сні не здогадувався
Про те, що чекає Францію попереду.
Самовпевнений сибарит, він вважав,
Що вирішує долі історії, і будував,
Затято добудовував свій палац.
Пале-Рояль невдовзі став окрасою Парижу.
Цей символ багатства і влади по праву
Успадкував Людовик XIII, естет і красень.
Він сам спланував парк з гідним подиву
Почуттям міри і гармонії.
Липи і в'язи. Зелені газони. Мармурові статуї.
Тиша і благодать...
Хіба думав бідолаха Людовик,
Що саме тут, під цими величними деревами
Будуть збиратись ті, які над усе на світі
Запрагнуть монаршої крові і монаршого злата.
А буде так...
У цьому саду 12 липня 1789 року
Каміль Демулен звернеться з
Палкою промовою до натовпу,

Аноніма Скурда «О. Європа!»

Закликаючи його до боротьби.
Потім він зірве зелений листок
З одного з дерев і вставить його
У капелюх у вигляді кокарди.
Люди у натовпі наслідуватимуть його приклад.
А через два дні при штурмі Бастилії
У багатьох з них на капелюхах
Буде саме ця, тепер вже емблема свободи.
Невдовзі вожді революції
З блискавичною швидкістю поділять
Між собою палаці королів.
Народові ж лишаться лише
Зів'ялі кокарди.
Яка іронія долі...
Але так було, так є і так буде.

Le petit déjeuner au cafe «Le Dome»

Сніданок у кав'ярні «Дом».
Гала, Далі, Кокто, Жером,
Славетний Пабло і Бурдель,
І жриця мод Коко Шанель
Тут гостювали, царювали,
Лишали «Дом» і знов вертали.
Ну а навпроти, ледь навскіс,
Кафе «Ротонда» — обеліск
Новій поезії століття.
Ці імена нам досі світять.
І Макс Жакоб, і Елюар,
Аполлінер і Блез Сандрар
Тут раювали, жартували
І вірші навзаєм читали.
Аполлінер... Поема «Зона».
Все впізнаю. Тут все знайоме.
Он — Сакре Кер, ось — Монпарнас.
Здається, зупинився час.
Коко Шанель... Жага жіноцтва.
Її костюми, мов пророцтво.
«Нема Парижа без Шанель», —
Колись прорік старий Бурдель.
Ну а Далі казав щоразу:
«Я — Гали раб, я — Гали в'язень».
І пив Бордо чи Божоле,
Коли йому велося зле.
О, як вписалась органічно
Ця «хвиля» децю ексцентрична
В старі провулки, арки, фризиди
І стала часткою Парижу.
Чи вродить місто це осінне

Тюдмила Скурда «О. Свобода!»

Колись подібне покоління?
Веселих геніїв суцвіття
Чи потрясе нове століття?
Не знаю... Ні, точніше, знаю:
Такого вдруге не буває...
В Парижі дощ. Раптова втома
Здолала нас побіля «Дому».
І ми зайшли з дочкою й сином
В кав'ярню знану на хвилину.
Petit dejeuner... Духмяна кава.
А решта — слава... слава... слава...

Італійський бульвар. Каміль Піссаро

Коли я вперше відвідала Париж, мене не залишало відчуття, що я вже знаю це місто. Так воно і було насправді. Геніальний "гайд" імпресіоністів зробив свою справу.

Мені двадцять. Професор Еміль Крюба дарує мені альбом Каміля Піссаро. Саме тоді і відбулась моя перша зустріч з нині улюбленим містом. Захват! Подив! І нову хват! Мабуть саме так і народжується любов, любов назавжди.

Анрі Матісс

Чому наша зустріч у Ніцці залишилась яскравим спалахом у моєму житті, так ніби хтось за-світив лампу Тіффані і її м'яке світло виявилось вічним.

Ода місту

О, диво! Мій оспіваний Париж!
Ти сниши майбутнім чи минулим сниши?
Твоя краса магічна і велична.
Гармонії неповторимий спів.
В моїй душі, ніби весна, ожив,
Аби звучать й окрилювати вічно.

Це місто — мармурове божество!
Благословення сонячне зійшло
На вежі й площі, на сади і мури.
І поєднало у святий хорал
Гранітні сходи і кришталь дзеркал.
І виникла славетна партитура.

Це Божий надих чи урочий перст,
Веління долі чи наказ небес.
Блаженство огорта, мов осіняє,
Коли дивлюсь з Монмартрської гори
На ці бульвари у ранковій млі,
Мов оповиті у тумани таєн.

Світило піднімається з глибин,
Як величезний золотий буриштин,
І тепла хвиля омиває вікна.
І душу розрива від поривань,
І світлих дум, і ніжних сподівань,
І віри, що краса повік не зникне.

Тюдмила Скурда «О. Європа!»

Гортаючи газети і журнали з України, я зовсім принагідно натрапив на вірш Людмили Скирди «Живеш і раптом». Я захопився цим віршем. Починається словами «Живеш і раптом непорозуміння...» і закінчується «Без мене буде дихать Україна, а я без України задихнусь». І так пише двадцятирічна студентка. Ставлю собі запитання: звідки вона така взялася? І знаходжу: з Кіровограда. Попрацював — на першу сторінку «Смолоскипа» за травень-червень даю цей вірш, а далі мою обширну статтю про неї та добірку її віршів».

Осип Зінкевич,
Канада, 1967

Україні

Живеш і раптом — непорозуміння,
Не спиши, а прокидаєшся від сну,
І наступа рятуюче прозріння,
Так вулиця вступає у весну,
Так змерзлий бачить вогник, так митець
Торка палітру спраглими руками.
Так зводять в небо кришталеві брами
І трощать дерев'яні нанівець.
Від кого я тікала і куди?
Тікала без доріг, немов незряча.
О, земле, вір — ніколи я не зраджу
Твої левади і твої сади.
О, люде, вір — навіки повернусь
Ув океан, в якому я краплина.
Без мене буде дихать Україна,
А я без України задихнусь!

1965

Про автора

Людмила Скирда — українська поетеса, вчений-літературознавець, педагог, літературний критик, культуролог, перекладач, член Національної спілки письменників України, лауреат міжнародних літературних премій імені Андрія Малишка, Григорія Сковороди, Володимира Винниченка, Івана Кошелівця, Заслужений діяч мистецтв України.

У 1968 році Людмила Скирда закінчила філологічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Перші вірші поетеси були опубліковані в газеті «Літературна Україна» у 1962 році. У 1963 році, ще школяркою, Людмила Скирда бере участь у Всесоюзній нараді молодих письменників у Москві. У 1965 році виходить перша книга поетеси «Чекання», яка викликає захоплені відгуки в іноземній пресі та жорстку критику у радянській. Так, український літератор і громадський діяч, видавець патріотичного часопису «Смолоскип» у Канаді Осип Зінкевич у своїх мемуарах згадує: «Гортаючи газети і журнали з України, я зовсім принагідно натрапив на вірш Людмили Скирди «Живеш і раптом». Я захопився цим віршем. Починається словами «Живеш і раптом непорозуміння...» і закінчується «Без мене буде дихать Україна, а я без України задихнусь». І так пише двадцятирічна студентка. Ставлю собі запитання: звідки вона така взялася? І знаходжу: з Кіровограда. Попрацював — на першу сторінку «Смолоскипа» за травень-червень даю цей вірш, а далі мою обширну статтю про неї та добірку її віршів». Справді, книга «Чекання» не тільки не загубилась серед книг славетних шістдесятників — Миколи Вінграновського, Ліни Костенко, Івана Драча, Бориса Олійника, Василя Симоненка, а й одразу зайняла своє особливе місце у літературному процесі. Вона презентувала своєрідну і талановиту урбаністичну лірику.

Особливу увагу творчості Скирди приділили польські критики. Так, професор Єжи Єнджевич, видатний польський дослідник творчості Тараса Шевченка, переклав вірш «Уроки польської», який був надрукований у журналі «Пишязнь». Відомий перекла-

дач української літератури *Флоріан Неуважний*, зокрема, писав: «Розвиток української поезії настільки бурхливий і швидкий, що *Ліна Костенко, Драч і Коротич* — це вже сьогодні свого роду класики, а їх місце зайняло покоління нових молодих поетів з *Людмилою Скирдою та Ігорем Калинцем на чолі*». Професор *Стефан Козак*, найактивніший промотор української літератури в Польщі, присвятив творчості *Людмили Скирди* цілу лекцію у *Варшавському університеті*, в якій порівнював поетесу з молодим *Миколою Бажаном*. Поет і критик *Остап Лапський* в статті про *Людмилу Скирду* стверджував, що *Скирда* наслідує гуманізм *Максима Рильського*: «Це ті ліричні широти, на яких поезія *Скирди* і *Рильського* зустрічатимуться, її «я» — з його «людиною». Професор з *Бордо* *Еміль Крюба* також стає пропагандистом творчості *Людмили Скирди*. І таким чином її ім'я стає досить-таки відомим за межами тодішнього СРСР, що не могло не викликати питань у радянських спецслужб.

У 1968 році вступила до аспірантури *Київського державного університету*. З 1971 року працює викладачем на кафедрі історії української літератури філологічного факультету *КДУ*.

У цей же час в життя *Людмили Скирди* входять найяскравіші представники творчої інтелігенції України — художники *Віктор Зарецький, Алла Горська, Григорій Гавриленко, Борис Плаксий*, скульптори *Макс Гельман, Микола Рапай, Михайло Грицюк*, письменники *Валерій Шевчук, Ірина Жиленко, Володимир Дрозд, Лесь Герасимчук, Дмитро Павличко, Микола Вінграновський, Юрій Щербак*, кінорежисери *Сергій Параджанов, Юрій Ілленко, Леонід Осика*, актори *Наталя Лотоцька, Богдан Ступка, Марина Герасименко, Степан Олексенко*.

Проте, період романтичного ренесансу і відлиги тривав недовго. На всіх фронтах знову почала розгортатись боротьба з українським буржуазним націоналізмом. Цю вакханалію очолив емісар *Кремля*, секретар ЦК *КПУ* з ідеології *Маланчук*. Перший помічник *Щербицького* *Віталій Врублевський* у своїй книзі згадує: «Єдиним словом *Маланчук* дозволяв собі вирішувати долю письменника, журналіста, режисера, встановлюючи над ним власну особисту цензуру. Списки складались і весь час поповнювались. Я умовив друзів, щоб вони їх принесли мені. Як з'ясувалося, в них уже значилося близько 20 чоловік: *Драч, Скирда, Гуцало,*

Горлач, Симоненко, Вінграновський, Борис Олійник, Некрасов, Тельнюк, Ліна Костенко, Харчук, Леонід Коваленко, Дмитренко, Голобородько, Дзюба, Бердник, Куліш, Сільвестров, Яценко, Грабовський». Саме у зв'язку з цим списком тривалий час Людмили Скирді було заборонено захищати кандидатську дисертацію, оскільки робота була присвячена творчості репресованого поета Євгена Плужника. Справу вдалося довести до логічного кінця тільки у 1974 році після зняття Маланчука з посади. У 1977 році поетеса приймають до Спілки письменників СРСР і цього ж року вона отримує наукове звання доцента.

З 1984 по 1988 рік Людмила Скирда вела авторську культурологічну програму «Живе слово» на УТ.

З 1986 по 1988 рік вона перебуває у докторантурі, де завершує роботу над докторською дисертацією, присвяченою українській поемі.

З 1988 року Людмила Скирда живе у Відні, де її чоловік — український дипломат Юрій Костенко обіймає посаду Постійного представника України при міжнародних організаціях, а невдовзі стає першим Надзвичайним і Повноважним Послом незалежної України в Австрійській Республіці.

Поетеса починає активну культурну та творчу діяльність, спрямовану на налагодження дружніх контактів з українською діаспорою, австрійською інтелігенцією та ЗМІ, читає лекції з української літератури, веде програми на австрійському телеканалі ORF.

Невдовзі з'являються її книги віршів «Медитації біля Стефансдому» та «День душі» (переклад Вільгельма Тіло). У їх презентації взяли участь відомі австрійський поет Ернст Дегаспері, польська поетеса Єва Ліпська, музикант Лео Вітошинський, громадські і політичні діячі Австрії, дипломатичний корпус.

У 1994 році чоловіка Людмили Скирди Юрія Костенка призначено Надзвичайним і Повноважним Послом України у ФРН і вона переїздить до Бонна, де продовжує свою творчу діяльність. У Німеччині виходять її книги «В обіймах югендстилю», «Рейнські елегії» (переклад Анни-Галі Горбач).

У 1995 році творчі вечори поетеси пройшли у великих містах ФРН — Ганновері, Мюнхені, столиці країни — Бонні.

У цей же час УКУ організує творчий вечір поетеси у Лондоні, який мав широкий медійний розголос.

З 1997 по 2000 рік поетеса живе і працює в Києві. Видає книги «Ad astra» та «Рожевий янгол або композиції за кермом», друкує літературознавчі статті, есеї, інтерв'ю, зустрічається з читачами у різних куточках України.

З 2001 року чоловіка Людмили Скирди Юрія Костенко було призначено Надзвичайним і Повноважним Послом України в Японії, куди поетеса переїздить і де живе і працює до 2006 року. За цей час вона видає книги «Сад любові і сонця», «Дзуйхіцу від сакури», «Чарівна мушля» (переклад Йодзі Міва, Костянтина Ткачова). Важливою подією в українсько-японських взаєминах був вихід українською мовою книги Її Величності Імператриці Японії Мітіко «Будувати мости» в перекладі Людмили Скирди. На японському телебаченні творчості поетеси було присвячено кілька програм, її інтерв'ю друкувались в японській пресі, презентації книг відбулись в найбільших містах Японії — Осаці, Кіото, Йокогамі та столиці країни — Токіо. В Японії Людмила Скирда продовжує викладацьку діяльність в університетах Кіото та Сока Гаккай.

У 2006 році Людмила Скирда повернулася на Батьківщину, де продовжувала плідно працювати. У неї виходять книги в Об'єднаних Арабських Еміратах, Греції, Італії, Південній Кореї.

У 2009 році Людмила Скирда презентує українську поезію на Всесвітньому мистецькому фестивалі — Дельфійські ігри у Чеджу (Південна Корея). В цьому ж році творчі вечори поетеси відбуваються у Парижі та Нью-Йорку.

У 2009–2012 роках поетеса жила і працювала в КНР разом з чоловіком Юрієм Костенком, Послом України в Китаї. Видала у Пекіні чотири книги — «Подих Китаю», «Мелодії чотирьох сезонів», «Голоси Піднебесної» (переклад Гао Мана). У Пекіні з'явилося й унікальне видання — художній альбом «Натхненний вірш — чаруюча картина», у якому 25 найвідоміших художників Китаю проілюстрували вірші поетеси своїми роботами.

У КНР презентації книг Скирди проходили у багатомільйонних містах Пекіні, Шанхаї, Даляні, Сіані та інших. Як правило, це були грандіозні вечори у великих університетах (за 30 тисяч студентів), на яких були присутні тисячі слухачів, відбувались

концерти, присвячені Україні, виступали політики, дипломати, вчені.

Про Скирду пише один з найвідоміших китайських поетів Чень Хаосу, статті про неї з'являються у найпопулярнішій газеті Китаю з багатомільйонним накладом — «Женьмінь жибао», велику увагу творчості Скирди приділяють англомовні видання — «Lookwe», «Globe Us», «Women of China», «Cultural Dialogue», «Voice of Friendship» тощо.

Після повернення з Китаю Людмила Скирда видає «Бібліографію творчості», книги віршів «Сто сонетів», «Amor & More» (іспанською мовою), «О, Ямато», «Сакура гуллари» (узбецькою мовою — друге видання), «О, Європо», «Solo of the sunny soul» (англійською мовою — друге видання), «Клавір літнього дня».

У Мюнхені вийшов художній альбом «Натхнення два крила» (2017) разом з молодією художницею Олесею Костюк.

У 2016 році виходить монографія «Стою на своїй землі. Борис Олійник. Лірична та епічна творчість» (у співавторстві з професором Наталією Костенко).

Цього ж року виходить монографія професора Михайла Наєнка «Поетична карма Людмили Скирди».

Ім'я Людмили Скирди є одним з небагатьох українських літературних імен, вже широко відомих закордоном. Її поезія ввібрала в себе вплив і європейських, і східних культур, що призвело до появи абсолютно унікального поетичного явища не тільки в контексті української літератури, але й літератур цілого світу.

Книги Людмили Скирди перекладено англійською, італійською, японською, корейською, китайською, арабською, грецькою, узбецькою, іспанською, французькою, російською та німецькою мовами. Цей перелік включає в себе усі шість офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, а відтак, українську поетесу може читати увесь світ.

Окремі вірші перекладались польською, фінською, португальською, угорською та румунською мовами.

Людмила Скирда була першою письменницею Незалежної України, перекладеною в Японії, Китаї, Південній Кореї, ОАЕ, Греції та інших країнах.

Людмила Скирда — автор біля 40 книг-поезій.

Людмила Скирда — автор понад 200 наукових статей і культурологічних есе, опублікованих в Україні та закордоном.

Портрети Людмили Скирди писали відомі художники України: Григорій Гавриленко (1964, 1970, 1978), Віктор Зарецький (1965, 1968, 1986), Іван Марчук (1979), Павло Бедзір (1967), Ірина Макарова (1978), Микола Компанець (1979, 1985), Микола Рапай (1975). Скульптурні портрети поетеси — Макс Гельман (1968), Микола Рапай (1970, 1980). Мозаїчний портрет — Людмила Мешкова (2005).

У 1966 році Людмила Скирда зіграла роль у кінофільмі відомого українського поета та режисера Миколи Вінграновського «Берег надії».

Свої твори Людмилі Скирді присвятили Дмитро Павличко, Володимир Дрозд, Ірина Жиленко, Юрій Щербак, Валерій Шевчук, Петро Осадчук, Юрій Рибчинський, Маріс Чаклайс, Радой Ралін, Роман Ткачук та інші.

Зміст

Неллія Кляйнберга	3
-----------------------------	---

Медитації біля Стефансдому Стефансдом

Стефансдом	7
Я молюсь в монастирському храмі.	8
Мотив у стилі бароко.	9
Чорнота. Лиш зоря за Дунаєм.	11
Променад у Пратері	12
Моцартіанський мотив	13
Медитація з Фройдом.	14
Gottweg в передгір'ї — то Божа дорога	15
Таємниця	16
Було те давно	18
Я перечитувала Рільке із «Книги прощ».	20
Краєвид з Бізамбергу	21
Самотність посеред зими	22
Трійця у монастирі Святий хрест.	23
Містерія у Пальменхаузі	24
Скарга	26
В словенському Бледі на горі	28
Ялинка в Альбертіні	29
Героям слава!	30
Роздум на весняній терасі	31
На Великдень рано-вранці.	32
Один мені казав, що я Кассандра	33
У Відні осінь. Вкотре я дивлюсь	34
Плекать біду, немов дарунок	35
Бал крізь сльозу	36
Ми зайшли у провулок казковий	39
Я чула музику ві сні.	40
Вілла Гермес	41
Діалог на вічну тему.	43
Долина фьонів — вітрів південних	44

Елегія біля осіннього вікна	45
І знову дивний сон	47
Я одягаю плащ і капелюх	48
Ця вродлива земля, це диво	49
Прощання з літом	50
Ця липа медвяна	51
Ми вибігли на теренкур	52
Наодинці зі Шубертом	53
І знову Гайдн	54
Чи думав князь Пюклер	55
Досі рана	56
По війні	57
Зі сфери енергій	58
Три імені, мов три камеї	59
Сни про Україну	60
Gusto am Ring	61
Спрага весни	
I. Ще сніг лежить. А вже фіалки	62
II. О добрі вісті! Скоро скресне крига	63
День душі	64
Біль	65
Зима	66
Лаксембурге	
I. Ідеєю кінця просякнута наш хаос	67
II. Галерея дерев, нескінченна й прекрасна алея	68
Брейгель	69
Alte Donau	
I. Це літо золотоплече	70
II. Ми пливемо в човні голубому	71
III. Дні дивовижні надійшли	72
IV. Я прокидаюсь. Кущ рододендрону	73
V. Кінчався пляжний день і сонце, ніби м'яч	74
VI. І знову серпень в розпалі, і знов	75
VII. Сядьмо поряд біля чаю	76
Спогад про сумну любов	77
Nussgasse, 19	
I. Ця вілла в дусі югендстилю	78
II. Ви любите сад поливати	79

III. Сосни стали наді мною	80
IV. Наш маленький амур	81
V. І знову ранок. І мовчуший дуб	82
VI. Вивірки, птахи, комахи	83
VII. Нарешті північний вітер	84
VIII. І жести розпачу, і погляди кохання, і голос	85
IX. Троянди, троянди	86
Роздум з песимістичним фіналом	87
Роздум після обіду у Його Екселенції пана Брауна	88
Запитання, на які нема відповіді	89
Дорога до Бога	90
Так буде	91
Роздум про пошуки істини	92
Справедливість торжествує	93
Спомин про неймовірне	95
Прощання зі спекою	96
«Алегорія живопису»	97
Спогад про Сецесію	
I. Композиція речей	98
II. Альфонс Муха	100
III. Краса і любов	101
IV. Ода модерну	102
V. В обіймах югендстилю	104
Спогад про Відень. Ян Вермейер	106

Аз те обічам

Софійська осінь	108
Шаніто у Габрово	109
Оптимістичний монолог	110
Аз те обічам	111
Старий Живко	112
Доки ми живі	113
То був Несебр	
I. О Боже, як зоря горіла	114
II. Як дивно сад цей виник на горі	115
III. Вологий пірс. Біля причалу човен	116
IV. Готичний дім. Пустельний пляж	117

V. Будем слухати небо і ніч	118
VI. Той липень зник, неначе сон	119
«Млечний бар»	120

Знову Рейн осінній

Три сонети

I. І знову Рейн осінній. Знову осінь	122
II. Спадає лист і килим золотий	123
III. Проводили week-end на Тімізеє	124
Осінній ранок у ритмі блюз	125
Нічні візії по дорозі до замку Санкт Гоар	126
<i>Роздуми про радість і печаль</i>	
I. Ми Баха слухали в соборі	128
II. Це трапилось в осінню ніч	129
<i>Елегії з берегів Рейну</i>	
I. Ми дожили до осені	130
II. Шерхт листя, парк осінній	131
III. Осінь — це так красиво!	132
IV. Білий будинок. Зелені віконниці	133
V. Спочатку була фантастична погода	134
VI. Обтрусим з магнолії листя, коханий	135
VII. Звільняємо сад від осіннього листя	136
VIII. Вже провістила ластівка весну	137
IX. Бонбони Бонна, дзвони Бонна	138
Різдво у Бонні	139
<i>Чотири елегії по дорозі до монастирської брами</i>	
I. Марія Лаах... Я знову повертаюсь	140
II. На березі зеленому	142
III. Весна іде по монастирських землях	143
IV. А земля зветься Айфель	144
Весна у Бонні	145
Солодка мить	146
Діалог з економічним підтекстом	147
Прогулянка по Бад Годесбергу	149
Диво фрау Матернус	150
Вечера з патріархом при свічах	152
Літнє осяяння	153

Creator Spiritus	154
Heiligenkreuz	155
Томас Манн	156
Wanderweg	157
Думаю про Хайдельберг	159
Композиція за кермом	160
Роздуми у Фрайбурзі	161
Ностальгічний ноктюرن	162
До проблеми психоаналізу	163
Ave Maria	164
Свята Трійця	165
Ludi Magister	166
Бісмарк	168
Штайгенбергер	
I. Я вранці вип'ю Morgentau	169
II. У Баден-Бадені він завжди	171
III. Біля нас у солярії	172
IV. Я залишаю Баден-Баден	173
V. Після Пекіну Баден	175
VI. І знову, знову Баден-Баден	176
VII. Шварцвальдський млин — це ресторан	177
«Переправа побіля Шрекенштейна». Людвіг Ріхтер	178

Все стає зрозумілим на Криті

Гімн Егіні	180
Ця картина достоту антична	181
Я не вмиру, не щезну, не зникну	182
Як води Евріпа, мінлива погода	183
А завтра буде шейпінг	184
Як повільно і велично надходить весна	185
Вечірній блюз	186
При світлі фіалки	187
Весна біжить по пагорбах Еллади	189
Вірш для Марії Каллас	190
І зимний стакан з лимонадом шиплячим	191
Острів Sorbas у Відні	192
Родос	194

Спогад про неможливе	195
На крилах вітрів	196
Прощай, моє літо	
I. Класичні колони	197
II. Чи справді серце відчувало	198
III. Метелик зветься Поліксена	199
IV. Так сонце падало між сосен	200
V. Прощай, моє літо	201
Спрага перемоги	202
Про те, що не збулося	203
Читаючи Гомера	204
Медитація на березі моря	205
Вічність	207

Толоси Сакртваело

Розмова по дорозі до Цихісдзирі	209
Сніг над Мтацміндою	210
Вечеря у ресторані Da Dong	211
Спогад про Жінвали	212
Так починалась любов	213
Сон літньої ночі	215
Дорога до Кахетії	216
Пророцтво збувається	217
Роздум на вершині гори	218
Спогад про Батумі	219
Всі свої	220
Я повернусь	221
Спогад про Кобулеті	
I. Був ти чи ні?	222
II. Це спогад про лагідний дім	223
На перевалі	224
Згадую Мухета	226
Сузір'їв золоті хребти	227
Тут, у тихім саду	228
Спогад про сад	
I. Ми спустились по схилу гори, золотої, як мед	229
II. Наливали вино і спустилися сходами в сад	230

Наче рамена свічника	231
Як все живе, й душа всихає	232
На березі вмирають анемони	233
Я вірю, що храм цей на древній горі	234
Сонет, написаний в Сурамі	235
До вершин прослалась путь	236
Дозріває гранат, вистигає пісок	237
На дні ущелини, немов на дні могили	238
Є риби, що живуть на дні	239
Про що співає молодий пастух	240
Бакуріані	241
Ці п'ять вершин над жухлим степом	242
Спогад про Гантіаді	243
Сподівання	244
Буддійський флер	245
Втеча	246
Сонети з Махінджаурі	
I. М'які і теплі обриси гряди	247
II. Я прокидаюсь — у дзеркалі гори	248
III. Текоми сяйво золоте	249
IV. Дивитися на море крізь вікно	250
V. І день розкинувся неозоро	251
Сповідь	
I. Я — Пакт	252
II. Агатовий скакун Аскет	253
Бенкет в Алазанській долині	254
Любові незабутньої пісні	255
Кінець літа	256

Солодкі італійські сни

Вічні запити життя	258
Пісенька для Рафаеля	260
Перечитую «Декамерон»	261
Я перечитую Бокаччо	262
Трохи езотерики	263
Дощовий вечір у серпні	265
Ремінісценсії з Леопарді	266

Роздум про свободу вибору	267
Йди до мети	269
Думаю про Данте	270
Петрарка	271
Майже сади Боболі	
I. Облиш проекти і програми	272
II. Вже відцвіли магнолії, але... ..	273
III. Осіннє диво Бельведера... ..	274
IV. Цей дивний сад.	275
V. Коли вечірня прохолода... ..	276
Прощання з Венецією	277
Голоси Венеції	278
Дощ у Венеції	279
Ода для піци	280
Польоти над Римом	
I. Під зорями, на голубій терасі	281
II. Цей дах, ця мансарда, цей славний художник	283
Прогулянки біля фонтану Бартоломео	
I. Прогулянки у старовиннім парку	284
II. Фонтан нагадував лампаду	286
III. Там кипарисова алея	287
Амаркорд	288
Міо Sole	
I. Сонет для Соломії.....	289
II. Природи голос — голос джерела	290
«Весна» Сандро Боттічеллі	291
Молитва разом зі Джованні Палестрина	
I. Я на горі, пропахлій сонцем... ..	292
II. І сказано, що плоть, ніби трава	293
III. Santa Maria Formosa.....	294
IV. «Domine, quo vadis?» — Я питаю	295
V. Я знаю, що за праведне життя.....	296
VI. Невдовзі осінить мене... ..	297
Діалог з позиції здорового глузду	298
Ars Poetica	299

Сонячний хорал

Фламенко у Лукані	301
Лос Пальмас	302
Сатінито	303
Плайя дель Інгельс	304
Сальвадор Далі	
I. Це все було ще до сюрреалізму.....	305
II. Бронзовий від засмаги, як мулат	307
III. «І що ж таке любов?» — мене спитали	309
По дорозі до Лорки	311
Співи нічної Барселони	312
Трохи спліну	313
Сонячний хорал.....	314
Любов Пабло Пікассо	
I. У нього так бувало завжди	315
II. На антібському базарі	316
III. Я заздрю художнику: рух олівця	317
Цей вірш для Антонію Гауді	318
Весна у Севільї	319
Корида у Севільї наприкінці ХІХ століття	320
Роздум після відвідин музею Прадо	321
Ода винограду Темпранільо	322
Прощання з Барселоною	
I. Ця ніч золота і боса.....	323
II. Музика звучить сьогодні	324
III. О, мій Дон Жуане	325
Ніч фламенко на токійських Роппонгах	327
Пабло Пікассо і Катерина Білокур. Зустріч, яка не відбулась	
I. Коли на Міжнародній виставці у Парижі	328
II. Електро-акустичний перформанс «Літати...» ..	329
Пам'ятник Сервантесу на площі Іспанії у Мадриді	330
Брама Сонця	331
Мода як символ	332
«Поетеса». Жоан Міро	333

Зима в Ризі

Вечір у «Шафі»	335
Вірш з ретроспекцією	337
Парк Джегужкалнс	339
Колискова для Інгмара	340
Янісу Райнісу	341
Сонети з минулого	
I. Добридень, Риго! От я й повернулась	342
II. Немов казковий срібний ріг	343
III. Пригадуєш? Був січень, і бульвар	344
IV. У сутінках знайомий силует	345
V. Ультрамарин торка віконне скло	347
VI. Усе закономірно у житті	347
VII. І теплий дім на білому снігу	348

Квіти Львівці

Адамові	
I. Яюсь, блукаючи Краковом	350
II. Різдво і свято Св. Адама	351
III. Пам'ятник Міцевичу у Кракові	352
IV. Так хто ж він? Хто ж він? Містик з Вільно?	353
Уроки польської	354
Полонез до кінофільму «Пан Тадеуш»	355
Se're'nite'	356
Крилатий псалом	357
Правда про поле	358
Діалог під нічним небом	360
Діалог Евою Липською у Нусдорфі	361
Невигадана історія про Перст Божий	362

Трештянські елегії

Вдячний спогад про пана Вінтера	364
На руїнах готелю «Славен»	368
Прогулянка до Трнави	371

Прогулянка до трнчанських Теплиц.	372
Прогулянка вздовж Вагу	373
Джазоманія.	374

Спогад про Фландрію

Спогад про Фландрію.	376
---------------------------	-----

Ця осінь з французьким акцентом...

Вірші з Лазурового Берега

I. Спершу була дорога	379
II. Ми долали Альпи	380
III. Ми в'їздили до Антібу надвечір	381
IV. Шезлонг голубий на зеленій траві	382
V. Шістдесятилітній Маестро переживав...	383
VI. Хто зна, як склалась би доля рибачького селища Канн.	384
VII. Цитати, цитати, цитати	385
VIII. Коли баронеса Ефрусі Ротшильд почала будівництво.	386
IX. «Я не люблю Монте Карло...»	387
X. Ну що то за диво ці провансальські марше о пюс.	388
XI. Греки назвали це місто Нікея	389

Людина двох епох

I. Поль Клодель — ім'я, що летить	390
II. Поль Клодель — ім'я, що летить	391

Petite France

I. У центрі Страсбургу — Petite France.	392
II. Mercredi — день Меркурія. Отже базар...	393
III. У Страсбурзі спека, якої не знали	394

Pavillon Josephine

I. Ця дівчинка рідна, ця дівчинка славна.	395
II. Це сезон хризантем, а не мряки.	396
III. Сьогодні в парку диксиленд	397

Канікули у Страсбурзі

I. У місті казковім шалені морози...	398
II. Кінчається зима....	399

III. Шоранку прокидаюсь...	400
IV. Вєсь Страсбург сьгодні на площі Клебер...	401
V. Карнавали і паради...	402
VI. Монастир <i>San Odille</i> ...	403
VII. Я прокидаюсь рівно о шостій...	404
VIII. Обід в <i>Obernai</i> ...	405
IX. В селі <i>Ottrott</i> ...	407
<i>Ville Allemande</i> ...	408
Рожевий янгол...	409
Екзистенція...	410
О, музико, жаго нестерпна...	411
<i>Art pivo</i> ...	412
Уроки французької...	413
Напередодні...	414
<i>L'atour</i> ...	415
<i>Renovatione Bizantine</i>	
I. Кампань Прем'єр, будинок дев'ять...	416
II. Це шалене кохання робило дива...	418
III. Невдовзі стало зрозумілим...	419
Старий альбом...	420
«Червоні виноградники» Вінсента Ван Гога...	421
Франсуа Війон...	422
Прогулянка по Парижу...	423
Ноктюрн для готелю...	425
Метелики наших душ	
I. Я живу на славетній <i>Place Vendome</i> ...	426
II. Коли їй було дванадцять...	428
Ріволі, Тюільрі, Сан Шапель...	430
Сквер Вер-Галан...	431
Віри без назви...	432
Роздум про суть революцій...	433
<i>Le petit dejeuner au cafe «Le Dome»</i> ...	435
Італійський бульвар. Каміль Піссаро...	437
Анрі Матісс...	438
Ода місту...	439
Гортаючи газети...	440
Україні...	441
Про автора...	442

Літературно-художнє видання

Скурда Людмила Михайлівна

О, Європо!

Поезія

Видавець Юрко Костенко

Підписано до друку 8.06.2019 р.
Формат 70х100/16. Папір офсетний.
Ум. рук. арк. 37,4.
Наклад 1000 прим.

ВД «Освіта України»
ФО-П Маслаков Руслан Олексійович
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №4726 від 29.05.2014 р.
Тел. (095) 699-25-20, (098) 366-48-27.
E-mail: osvita2005@gmail.com

Видавничий дім «Освіта України» запрошує авторів до співпраці
з випуску видань, що стосуються питань управління,
модернізації, інноваційних процесів, технологій, методичних
і методологічних аспектів освіти та навчального процесу
у вищих навчальних закладах.
Надаємо всі види видавничих та поліграфічних послуг.